

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta

Lukáš Bukovský

**SPIRITUALITA LAIKŮ
A NOVÁ Hnutí V CÍRKVI**

Vedoucí bakalářské práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut Th.D.

PRAHA 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením ThLic. Pavla Vojtěcha Kohuta Th.D. V seznamu pramenů a literatury jsem uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

.....
Lukáš Bukovský

V Praze
26. září 2007

Motto: „To všechno působí jeden a týž Duch, který uděluje každému zvláštní dar, jak sám chce.“

1 Kor 12, 11

Úvod

Po Druhém vatikánském koncilu jsme svědky obrovského vzestupu role laiků v římskokatolické církvi. Je to v současné době velký fenomén, protože laici v církvi mají svá specifika a především mají jeden z největších podílů na plodech evangelizace v posledních desetiletích.

Velmi zajímavou otázkou je spiritualita laiků, protože do Druhého vatikánského koncilu byl pojem spiritualita, v dnešním slova smyslu pojmem takřka neznámým a realizace duchovního života, který dneska shrnujeme pod pojmem křesťanská spiritualita, se ve své praktické podobě vztahovala pouze na kleriky a řeholníky. Pokud se laici cítili povolání k hlubšímu prožívání své víry, měli možnost na sebe přijmout podobné závazky jako řeholníci v tzv. třetích řádech. Už před Druhým vatikánským koncilem však mnozí „charizmatičtí laici“ cítili, že jejich realizace nespočívá pouze v sociálně-politických aktivitách, v podílu na apoštolátě církevní hierarchie, ale dostali konkrétní obdarování tzv. „charizma“, od kterého se začala odvíjet nová spiritualita, nový způsob prožívání křesťanského života.

Kolem takto obdarovaných laiků postupně vznikají malá společenství, která se, i během několika let, rozrůstají do celosvětových rozměrů. Velmi aktivní jsou laici z těchto hnutí i v České republice. Osobně jsem měl možnost se s mnohými setkat a díky rodičům jsem zakotvil pod křídly Hnutí fokoláre.

V této práci bych rád popsal fenomén spirituality laiků a nových církevních hnutí a komunit. Opírám se především o zdroje dostupné v českém jazyce, která na toto téma vyšla. Otázku spirituality laiků bych rád postavil na základních heslech ze Slovníku spirituality¹, „Laik“ a „Spiritualita“, a to chci doplnit především výroky Druhého vatikánského koncilu.² Toto téma bych rád vhodně doplnil o další poznatky z časopisů Teologické texty³ a Nové město⁴, vhodných internetových zdrojů a další literatury. Příkladem je třeba kniha Laici a klérus?-Společenství Božího lidu.⁵

Nelze přehlédnout také spirituality dalších životní stavů řeholníků a kleriků. Považuji za důležité se o těchto stavech a jejich konkrétních spiritualitách zmínit.

---

¹ Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999.

² Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002.

³ Teologické texty, Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla, Praha.

⁴ Nové město, nakladatelství Nové město, Praha.

⁵ NEUNER Peter: Laici a klérus?-Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997.

Samozřejmě nelze zůstat jen u nějaké všeobecné problematiky laické spirituality, a rád bych se proto pokusil ukázat konkrétní spirituality laiků, které jsou dnes hlavně realizovány v různých nových církevních hnutích a komunitách. V tomto tématu budu vycházet především z děl, která se v českém jazyce touto problematikou zabývají. Jsou to knihy Nová hnutí v církvi⁶ a Strategie ducha?⁷, a taktéž bych rád tuto část práce doplnil o výroky církevních dokumentů, především listů papeže Jana Pavla II. Dalšími zdroji jsou samozřejmě již zmiňované časopisy Teologické texty, Nové město, a také časopis Dingir⁸ a mnohé internetové zdroje, převážně webové stránky daných hnutí.

Záměrem této bakalářské práce je, postupnou syntézou dostupné literatury, která je podpořena výroky církevních dokumentů, nastínit problematiku spirituality laiků, jako velkého fenoménu, který se v plné míře projevil po Druhém vatikánském koncilu. Rád bych poukázal na důležitost realizace laické spirituality v nových církevních hnutích a komunitách a učinit určitý náhled na to, že životní stav laiků se v církvi projevoval už od dob apoštolských. Zároveň je cílem této práce popsat problematiku nových církevních hnutí a komunit s mnohem větším důrazem na současný vývoj, který se nese v novém duchu vzájemnější spolupráce těchto hnutí a rád bych také poukázal na pozornost, kterou poslední papežové těmto hnutím věnovali. Určitě by také neměla být opomenuta činnost těchto hnutí v České republice.

---

⁶ SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999.

⁷ HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998.

⁸ Dingir, Dingir, Praha.

1 Spiritualita

Spiritualita je zdá se pojem všem naprosto známý, ale je to pouze zdání. Tato kapitola by měla objasnit a definovat to, co se skrývá pod pojmem spiritualita, a také by měla rozvinout toto téma tím směrem, kterým se budou ubírat další následující kapitoly. Ty by měli být již konkrétněji zaměřené na spiritualitu laiků a spiritualitu nových hnutí v římskokatolické církvi.

Pojem „spiritualita“ je však v problematice, kterou se chce tato práce zabývat, spíše pojem všeobecný. Tato kapitola ukazuje, že než hovořit o obecné křesťanské spiritualitě, tak realitu plně vystihuje pojem „křesťanské spirituality“. Rád bych různost křesťanských spiritualit zdůraznil.

1.1 Definice spirituality

„Zdá se, že spiritualita je jednou z těch oblastí, o nichž všichni tvrdí, že jim je jasný jejich význam, ale jen do okamžiku, kdy je mají definovat.“⁹ Slovo „spiritualita“ se stalo v poslední době natolik módním, že označuje i skutečnosti, které dřívějším generacím ani nenapadlo dávat s ní do souvislostí. Hovoříme dnes o spiritualitě laiků, řeholníků, kněží, ale také se používají spojení typu „spiritualita práce“, „spiritualita sportu“ nebo „volného času“.¹⁰ Bylo by zavádějící více prohlubovat celkové definice a možnosti tohoto pojmu. Omezme se pouze na definici ryze křesťanskou.

„V celém průběhu dějin křesťanství ‚spiritualita‘ často sice jen nepatrně, ale občas zcela zásadně měnila svou podobu.“¹¹ Definovat spiritualitu jen z ryze křesťanského hlediska je vcelku náročné. Je to pojem jehož význam se v průběhu dějin vyvíjel.¹² Existuje velké množství definic spirituality, jež jsou navzájem tak odlišné a různorodé, že v této věci dosud nebylo možné dojít ani k základní shodě.¹³ Pojmem spiritualita se vyjadřují jak určité konkrétní modely života, ať už se týkají tzv. životních stavů (laická, řeholní a kněžská spiritualita) a jejich specifikací (rodinná, manželská, jednotlivých řeholních rodin, misionářská, diecézní...), nebo určitých skupin osob

---

⁹ SHELDRAKE Philip: *Spiritualita a historie*, Brno: CDK, 2003, 41.

¹⁰ Srov. KOHUT V[ojetěch], *Spiritualita*, in: *Slovník spirituality*, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912, 904.

¹¹ SHELDRAKE: op. cit., 41.

¹² Srov. tamtéž 43-45.

¹³ Srov. KOHUT: op. cit., 905-906.

(spirituality různých hnutí v církvi, jednotlivých profesí apod.), tak jejich prameny (biblické novozákonní, pavlovská, janovská, patristická, liturgická) či teologické důrazy (eschatologická, kristocentrická, pneumatologická, mariánská), ale i zařazení časové (starověká, středověká, novověká, současná) a zeměpisné (francouzská, španělská, italská, řecká, ruská, anglická, africká).¹⁴

Z tohoto výčtu různých spiritualit je otázkou, zda je vůbec možné spiritualitu nějak definovat, když je tento pojem tak široce používán. Základní definici spirituality však lze určitě stanovit. Definici, která by byla shodná pro všechny křesťanské spirituality.

Můžeme říci, že křesťanská spiritualita je ve svém základě „vědomá odpověď člověka Bohu, jejíž podoba je jak osobní, tak i církevní. Je jí, krátce řečeno, „život v Duchu“.¹⁵ „Je to konkrétní způsob prožívání křesťanského života.“¹⁶

Konkrétnější definici podává Slovník spirituality:

„Spiritualita je životní syntéza celého Kristova tajemství vytvořená pod vlivem Ducha svatého tak, že uspořádává jeho jednotlivé prvky kolem konkrétního stavebního principu, jenž pak charakterizuje jeho celkový projev.“¹⁷

1.2 Různost křesťanských spiritualit

Existuje mnoho způsobů, jak je možné chápat a prožívat evangelium. „Každá spiritualita obsahuje celé evangelium, na které však hledí z určitého zorného úhlu.“¹⁸ „Nejsme s to prožívat celé bohatství Kristova tajemství (tak jako je nejsme schopni ani intelektuálně reflektovat) najednou, neodstupňovaně a bez specifických důrazů. Proto si „vybíráme“ určitý aspekt Kristova tajemství (např. jeho vtělení, skutečnost kříže, jeho modlitbu, hlásání evangelia apod.) a kolem něj jako kolem ústředního bodu

---

¹⁴ Srov. tamtéž 905.

¹⁵ SHELDRAKE: op. cit., 46.

¹⁶ KAPLÁNEK Michal: Duchovní život, <http://www.acsczech.cz/doku/dz.doc>, (13.4.2007).

¹⁷ KOHUT: op. cit., 906.

¹⁸ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

uspořádáváme ostatní prvky tak, aby se postupně vytvořil obraz celého Krista, ovšem viděného z určité perspektivy, jež je dána volbou stavebního principu.“¹⁹

Zpětně si ještě můžeme znovu přiblížit uvedenou definici křesťanské spirituality ze Slovníku spirituality tak, abychom lépe chápali, co tvoří každou konkrétní křesťanskou spiritualitu.

U každé křesťanské spirituality můžeme vnímat prvek architektonický a hermeneutický. „Za architektonickou stránku spirituality můžeme považovat uspořádání jednotlivých prvků křesťanského života, zdůraznění některých míst evangelia nebo některých úkonů zbožnosti či služby bližnímu. Za hermeneutický prvek můžeme považovat specifické vysvětlení jednotlivých pojmů, obvykle ve smyslu tradice určitého hnutí, řádu, duchovního proudu či významné duchovní osobnosti. Proto se jednotlivé spirituality od sebe liší především tím, co jejich zastánci zdůrazňují a jakým způsobem žijí.“²⁰

Je mnoho spiritualit, mnoho architektonických a hermeneutických prvků. Církev má neskutečně mnoho spiritualit, protože se každá konkrétní spiritualita v první řadě realizuje na individuální úrovni v osobním vztahu každého křesťana s Bohem.

Avšak spiritualita je především i záležitostí společenství. Křesťanská společenství žijí konkrétní spirituality. Církevní společenství dělíme tradičně na tři základní životní stavy, jimiž jsou klerici, řeholníci a laici. „Životním stavem se rozumí vnější, vlastní a stálý způsob bytí a konání; stálost je společným prvkem všech životních stavů.“²¹ Toto rozdělení není určitě dokonalé.

Životní stavy mají své specifické charakteristiky, které ovlivňují jejich spirituality. Například život ve světě v kontrastu života v oddělenosti od světa apod. Je to však vcelku problematické, protože jak pojednávat o spiritualitě kněží, když do tohoto stavu patří na základě svěcení široké spektrum křesťanů. Je mnoho rozdílů mezi knězem ve farní pastoraci, duchovním v armádě, vychovatelem v nějakém církevním internátě. A co teprve další, které můžeme do tohoto stavu zařazovat. Řeholní kněží, které řadíme i do stavu řeholníků. Trvalí jáhni, kteří jsou na základě svého svěcení kleriky, jsou zároveň i ženatí, a to je více přibližuje do stavu laiků. A samotný stav laiků

---

¹⁹ KOHUT: op. cit., 907.

²⁰ KAPLÁNEK: Duchovní život.

²¹ KOHUT: op. cit., 908.

je teprve velmi diferenciovaný.²² Bude lepší, když zde bude uvedeno několik příkladů konkrétních spiritualit těchto životních stavů.

1.2.1 Spiritualita řeholníků

1.2.1.1 Benediktinská spiritualita

Zakladatel řádu benediktinů sv. Benedikt žil na přelomu 5. a 6. století v Itálii. Založil klášter na Monte Cassinu a pro své mnichy sepsal *Regula monachorum* (Řehole mnichů)²³, kde v 73 kapitolách zakotvil předpisy, jimiž se měl řídit duchovní i materiální život mnichů, jež žili v komunitách (v kláštorech). Řehole byla základem středověké mnišské kultury a dodnes se na ni pohlíží jako na magnu chartu benediktinského řádu (a řádů z něho odvozených). Řehole vhodně adaptovala starší monastickou tradici Východu i Západu. Jako zdroj použil sv. Benedikt tzv. *Regula magistri*, Nový zákon a díla církevních spisovatelů (Pachomius, Basil, Lev Veliký, Jeroným, Augustin a Kassián).

V Řeholi zaujímají hlavní význam tři sliby, z nichž první byla poslušnost vůči opatovi, který v klášteře zastupuje Krista, druhá byla *stabilitas loci* (stálost místa, která zavazuje zdržovat se v klášteře). Třetím slibem byla *conversatio morum* (čistota mravů).²⁴

Spiritualita

„Hlavním posláním benediktinské spirituality je hledat Boha a následně ho oslavovat ve všem (*ut in omnibus glorificetur Deus*), co patří ke každodennímu životu: v modlitbě, při duchovní četbě, během práce, v životě komunity, v přicházejícím hostu, v sobě samém. O univerzálnosti benediktinské spirituality svědčí množství způsobů, které ukazují, jak a kde se žije podle Benediktovy řehole.“²⁵

²² Bližší pojednání o spiritualitě laiků je v této práci v podkapitole 2.4 Spiritualita laiků.

²³ Dnes je známá jako *Regula Benedicti* (Řehole Benediktova).

²⁴ Srov. Benediktini (bez autora), <http://www.brevnov.cz/CZ/benediktini.html>, (13.9.2007).

Srov. Svatý Benedikt (bez autora), http://www.rajhrad.cz/benediktini/sv_benedikt.htm, (13.9.2007).

Srov. STEWART Columba: Modlitba a komunita – Benediktinská tradice, Kostelní Vydří: KN, 2004, 17-32.

²⁵ Benediktinská spiritualita (bez autora), <http://www.benediktinky.cz/ispiritualita.htm>, (13.9.2007).

Bližěji je spiritualita benediktinské mnišské tradice popsána v knize: STEWART Columba: Modlitba a komunita – Benediktinská tradice, Kostelní Vydří: KN, 2004, 35-145.

Hlavními body benediktinské spirituality jsou:²⁶

Liturgie

Liturgie je jedním z nejdůležitějších prvků života mnišské komunity. Ke slavení liturgie se společenství schází několikrát denně. Tuto společnou modlitbu žalmů a hymnů sv. Benedikt nazývá **Boží dílo** (*opus Dei*) a dává mu přednost před každou jinou činností. Během tohoto "Božího díla" jde vždy o setkání Boha s člověkem. Bůh se sklání k člověku, posvěcuje ho, dává se mu. Člověk na tuto Boží iniciativu a lásku odpovídá chválou a díkyvzdáním.

Středem liturgie je Velikonoční tajemství, které komunita znovu a znovu prožívá každý den při slavení Eucharistie. V některých komunitách se liturgie slaví zčásti latinsky a při mši svaté se zpívá gregoriánský chorál. Eucharistie, liturgie hodin a duchovní četba (*Lectio divina*) se denně vzájemně doplňují.

Lectio divina

Lectio divina je vedle liturgie a práce další důležitou částí mnišského života. Sv. Benedikt tomuto čtení vyhrazuje zvláštní čas mezi liturgií a prací, aby mnich byl skutečně volný pro *Lectio divina*, které se pak stává „pojítkem“ mezi liturgií a prací nejen ve smyslu časovém, ale hlavně ve smyslu duchovním.

Pro *Lectio divina* je určena především četba Písma sv., dále komentáře k Písmu sv. a díla církevních otců.

Práce

Sv. Benedikt nezanechal svým následovníkům žádný příkaz, jakou konkrétní činností se má komunita živit. Píše jen, že bratři mají „žít z práce svých rukou“ (Regula Benedicti 48, 8).

Zároveň je práce jeden ze způsobů služby Bohu i lidem, pomáhá přiblížit se Bohu i bližnímu. Činnost každé benediktinské komunity je úzce spojena s místem, v němž žije. Podle polohy kláštera a schopností jednotlivých členů se může jednat o práci manuální nebo vědeckou, ve školství apod. Primární hodnotou je vždy nutnost a služba. V tom smyslu může být i práce svým způsobem modlitbou. Vědomí Boží přítomnosti je nutné i během práce. Právě v kapitole Benediktovy Řehole o klášterních řemeslnících je zachyceno heslo benediktinského řádu: **Aby byl ve všem oslavován Bůh** (1 Petr 4,11; Regula Benedicti 57,9). To je jedinou správnou motivací ke každé činnosti.

---

²⁶ Srov. Benediktinská spiritualita (bez autora), op. cit.

Život ve společenství

Tak jako je při slavení liturgie ústředním motivem oslava velkých Božích činů v průběhu celých dějin spásy, zvláště Velikonoc, je také středem společenství Zmrtvýchvstalý Kristus. Tato velikonoční dimenze se projevuje v celém životě komunity, ve všem, co se v komunitě děje. Opat (představený komunity) je vnímán jako zástupce Krista a otec této řeholní rodiny. Kristus - dobrý Pastýř je podle sv. Benedikta vzorem pro jednání opata.

Podstatným prvkem života benediktinského společenství je **stálost** (*stabilitas*) - vazba skrze sliby na určitou komunitu, do níž se člověk cítí být povolán. Stálost vnější pak umožňuje stálost vnitřní, spoluzodpovědnost za společenství, osobní oddanost komunitě, bytí pro jiné. Každý má v komunitě vlastní jedinečné poslání, v ní naplňuje den co den také další dva sliby: **poslušnost** (*oboedientia*) a **změnu mravů** (*conversio morum*, tento slib zahrnuje mimo jiné také slib chudoby a čistoty).

Přijímání hostů

Sv. Benedikt vidí v každém příchozím do kláštera samého Krista, který říká: "Byl jsem na cestě a ujali jste se mne" (Mt 25,35). Příkladem benediktinské pohostinnosti je také pohostinnost Abraháмова, který v osobách tří cizinců přijímá samého Boha. Víra umožňuje vidět Boha v každém člověku. Proto je každý host přijímán s pokorou, je mu prokazována patřičná úcta a láska, otevřenost, je pozván do společenství modlitby i ke společnému stolu.

1.2.1.2 Františkánská spiritualita

Popsat „františkány“ je velice náročný úkol. Františkánská rodina zahrnuje milióny laiků, muže a ženy sekulárního františkánského řádu (Třetí řád). Klarisky, někdy označované jako Druhý řád („chudé sestry“, které založila sv. Klára), a sestry koncepcionistky, založené Beatricí de Silva, žijí v mnoha autonomních komunitách po celé zeměkouli. Pak jsou tu desítky tisíc laiků i kleriků Prvního řádu (*fratres minores* čili „menší bratři“), rozčleněných do tří velkých větví: menší bratři konventuálové, menší bratři kapucíni a menší bratři, někdy zvaní observanti nebo „bratři leoninské unie“ (od dob papeže Lva XIII.). Františkánské komunity existují v anglikánské církvi (Společnost svatého Františka) a jsou i komunity jako „graymorští františkáni“

(Společnost smíření), kteří začali jako anglikánské společenství, ale později přešli do římskokatolické církve.

Na počátku devatenáctého století vznikl také takzvaný „Čtvrtý řád“ intelektuálů a Františkových obdivovatelů, z nichž mnozí přispěli k novým důležitým objevům uvnitř františkánské tradice.²⁷

Osobnost sv. Františka z Assisi

Sv. František se narodil v městečku Assisi v dnešní Itálii v rodině bohatého obchodníka. František (italsky Francesco) se nijak nevymykal ze společnosti bohatých mladíků a žil poměrně bezstarostným a marnotratným životem. Chtěl se stát udatným rytířem, zúčastnil se dokonce vojenské výpravy svého města proti městu Perugia, ale byl zajat. V zajetí také trpěl těžkou nemocí a začaly se uskutečňovat četné sny a vidění, ve kterých mu Bůh sdělil, že jeho posláním bude chudoba a služba Ježíši Kristu. V mladickém nadšení se rozhodl vykonat pouť do Říma. Tam jej však čekalo obrovské zklamání nad bohatstvím církve a chudobou lidí.

František začal hlásat absolutní chudobu a úplné odevzdání do vůle Boží. Začali se kolem něj shromažďovat první žáci. V roce 1209 sepsal František jednoduchá řeholní pravidla, které po prvním odmítnutí, pak následně tehdejší papež Inocenc III., potvrdil. Tak vznikl Řád menších bratří. Doplněnou řeholi pak potvrdil papež Honorius III.²⁸

Současnicí sv. Františka byla sv. Klára²⁹, která po vzoru Menších bratří zakládá novou ženskou řeholní skupinu (po smrti sv. Kláry jsou členky této řehole nazývány klarisky).

Sv. František v roce 1218 založil ještě tzv. Třetí řád (terciáři) pro věřící, kteří by ho chtěli následovat, ale nemohou nebo nechtějí se vzdát světského života.

Významná byla Františkova misijní činnost, protože toužil hlásat evangelium po celém světě a k tomu vyzýval i své následovníky. S křížovou výpravou se dostal dokonce až do Egypta. Ke konci života se na jeho těle objevila stigmata a 3. října 1224 zemřel.³⁰

---

²⁷ Srov. SHORT William J.: Chudoba a radost – Františkánská tradice, Kostelní Vydří: KN, 2003, 13-14.

²⁸ Srov. tamtéž 24-26.

²⁹ Srov. tamtéž 26-28.

³⁰ Srov. POSPÍŠILOVÁ Ludmila: Životopis sv. Františka, http://www.ofm.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=39, (13.9.2007).

Spiritualita

Chceme-li pochopit františkánskou spiritualitu, musíme v první řadě pochopit spiritualitu samotného Františka. Tu spiritualitu, kterou předal svým současníkům. Byla to zvěst, kterou předal podstatou celé své osobnosti. To, co předal, stručně řečeno, byl Ježíš. Ježíše František nejprve viděl v malomocných, pak ho objevil jako hlasatele obrácení a jeho zvěst o Božím království. V dalších letech začal jasněji poznávat Ježíše jako Božího Syna, vtěleného v Betlémě, potom jako trpícího služebníka na Kalvárii a nakonec jako „Pána“ všeho tvorstva, po smrti povýšeného do slávy. A v tomto Pánu, oslaveném Synu, také pochopil Boží trojjedinost. Skrze „Pána Ježíše Krista“ František pochopil Marii, církve, Písmo, kněžství, chudé, své bratry a sestry a všechno stvoření. A nakonec skrze Ježíše a v Ježíši pochopil i sám sebe. Ačkoli málokdy používal slovo „Kristus“ samotné, bez Ježíšova jména, lze jeho spiritualitu i spiritualitu pozdější františkánské tradice označit jako „kristocentrickou“.³¹

Františkánskou spiritualitu můžeme shrnout do těchto základních témat.³²

Vtělený Bůh

Sv. František společně se sv. Klárou kladli na vtělení mimořádný důraz, kterým je vztahují přímo ke svému přijetí chudoby jako duchovní cesty.³³

Chudoba

Chudoba neboli „život bez chtivého braní“ je ve spisech a v životě Františka a Kláry typický prvek. Chudoba se stala klíčem k jejich chápání Krista, ale mezi jejich následovníky se zároveň stala zdrojem rozdělení.³⁴

---

³¹ Srov. SHORT: op. cit., 28-30.

³² Srov. tamtéž 33-34.

Uvádím také další odkazy zaměřené na františkánskou spiritualitu:

CINCIALOVÁ Lucie: Vybraná témata z františkánské spirituality I., <http://web.katolik.cz/ifs/luc/luc-vyb-tem-uvod-06.doc>, (13.9.2007).

CINCIALOVÁ Lucie: Vybraná témata z františkánské spirituality II, <http://web.katolik.cz/ifs/luc/luc-vyb-tem-II-07.doc>, (13.9.2007).

MOC Alois: Duchovní život z hlediska františkánského charismatu, <http://web.katolik.cz/ifs/lud/alois.doc>, (13.9.2007).

³³ Srov. SHORT: op. cit., 37-58.

³⁴ Srov. tamtéž 61-75.

Utrpení

František se naučil vnímat lidské utrpení skrze nemocné Hansenovou chorobou (leprou). Na nich se živě a fyzicky uvědomil utrpení Kristovo. Ač jejich přítomnost byla pro Františkovu vlastní spiritualitu důležitá, malomocní se z pozdějších františkánských spisů „vytrácejí“ a objevují se až poměrně nedávno.³⁵

Poustevný

František napsal řeholi pro bratry, kteří žili v poustevnách. Taková místa samoty dodnes zachycují dlouhou tradici františkánské kontempace. Místa k rekolekci, oblíbená hlavně u reformních hnutí, zrodila v šestnáctém století významné autory „zlatého věku“ mystiky.³⁶

Kříž

Kříž, který mluví o utrpení, smrti a oslaveném životě, ztělesňuje pro zakladatele hlubokou lásku k druhým. Kláštní živá rozjímání o „zrcadle zavěšeném na dřevě kříže“ odhalují mnoho z jejího mystického spojení s Kristem. František tělesně „zrcadlil“ Kristovo utrpení stigmaty viditelnými na těle, a tak se pro své „ztotožnění“ s Kristovými mukami stal oblíbeným světcem středověku.³⁷

Stvoření

Slavná klasika středověké italské duchovní poezie, Františkův Chvalozpěv na stvoření čili Píseň bratra Slunce, otvírá v dějinách křesťanské spirituality novou kapitolu. Obsahuje zárodky spirituality, která přijímá stvoření, přírodu a svět jako skutečnosti, kde se Bůh zjevuje, tedy ne jako něco, co od Boha odvádí. První životopisci svatého Františka poukazují na jeho jedinečný přátelský a příbuzenský vztah ke zvířatům, rostlinám a přírodním živlům.³⁸

---

³⁵ Srov. tamtéž 77-86.

³⁶ Srov. tamtéž 89-109.

³⁷ Srov. tamtéž 111-121.

³⁸ Srov. tamtéž 123-140.

1.2.1.3 Ignaciánská spiritualita

Tovaryšstvo Ježíšovo (latinsky *Societas Iesu*) je největší mužský řeholní řád katolické církve bez paralelní ženské větve, ačkoliv existují ženské kongregace inspirované ignaciánskou spiritualitou. V současné době má na celém světě necelých dvacet tisíc členů.

Cílem a posláním jezuitského řádu je starat se s Boží pomocí nejen o spásu a dokonalost vlastních duší, nýbrž stejně usilovně pracovat na spáse a dokonalosti bližních. Tento zasvěcený apoštolský řeholní život stojí na slibu zachovávat tři evangelní rady: chudobu, čistotu a poslušnost.

Jezuité ke třem tradičním slibům ještě připojují čtvrtý, který je zvláštním způsobem zavazuje k poslušnosti vůči papeži.³⁹

„Řád byl založen v roce 1534 sv. Ignácem z Loyoly (zemřel 1556), který se sestavil i jeho řeholi. (...) Vedle své náboženské činnosti tovaryšstvo působilo a působí v mnoha oblastech vědy, kultury, umění a školství. V náboženské činnosti řád vždy zaměřoval svoji pozornost především na pastorační a misijní činnost.“⁴⁰

Zakladatel

Sv. Ignác z Loyoly se narodil v roce 1491 na zámku Loyola v Baskicku, dostalo se mu dvorské výchovy a sloužil jako důstojník ve vojsku španělského místokrále Navarry, tedy ve službách císaře Karla V. Při obraně Pamplony proti Francouzům (1521) utrpěl těžké zranění na noze. Byl dlouho upoután na lůžko a tu u něho došlo ke změně smýšlení. Obrácení se dovršilo následující poutí k Matce Boží Montserratské.

Prožil mystickou přeměnu. Načrtl proslulá *Exercitia spiritualia*, knížku duchovních cvičení a rozhodnutí, že v budoucnu bude vyhledávat jen větší slávu Boží. Od té doby bylo jeho heslem *Omnia ad maiorem Dei gloriam* (Všecko k větší slávě Boží). Na pouti do Svaté země (červen 1523-leden 1524) v něm uzrál plán stát se knězem. Přes všechny překážky absolvoval latinskou školu v Barceloně (1524/26), filosofická studia v Alcaie a Salamance (1526/27), prožil několik pronásledování od španělské inkvizice, pro kterou byl podezřelý a vykonal teologická studia v Paříži (1528-1535). V Paříži seskupil kolem sebe kruh přátel; byli to Petr Faber, František Xaver, Jakub Laynez, Alfons Salmeron, Šimon Rodriguez a Mikuláš Bobadilla. S nimi

³⁹ Srov. Charakteristika řádu (bez autora), <http://www.jesuit.cz/charakteristika.php>, (13.9.2007).

⁴⁰ Historie české provincie (bez autora), <http://www.jesuit.cz/historie.php>, (13.9.2007).

složil 15.srpna 1534 slib chudoby a čistoty a k tomu připojili další, působit jako misionáři ve Svaté zemi, a kdyby to do roka nebylo možno, dát se bezpodmínečně k dispozici papeži pro splnění jakéhokoli církevního úkolu. Jelikož přeprava do Palestiny nebyla možná, odebral se roku 1538 se svými druhy do Říma. Mezitím přijal kněžské svěcení a v té době se rozhodl založit řád. Statuta, která navrhl, potvrdil papež Pavel III. 27. září 1540. Spolubratři zvolili Ignáce za prvního představeného Tovaryšstva Ježíšova. Sv. Ignác už zůstal v Římě a jeho řád rychle rostl.⁴¹

Spiritualita

„Základem spirituality jezuitského řádu jsou Duchovní cvičení sv. Ignáce z Loyoly. Tato útlá knížka není nějakým obvyklým asketickým spisem, ale spíš instrukcí, jak dávat duchovní cvičení (exercicie) jiným lidem. Každý jezuita prožívá ve svém životě minimálně dvakrát exercicie, které trvají celý měsíc, a kromě toho každý rok má povinnost vykonat osmidenní duchovní obnovu. Sv. Ignác v úvodu svého díla uvádí, že exercicie jsou k tomu, aby se člověk zbavil všech neuspořádaných náklonností a po jejich odstranění hledal a našel Boží vůli v uspořádání vlastního života ke spáse duše. Duchovní cvičení nejsou určeny jen pro jezuity, ale pro všechny křesťany, především ty, kteří se chtějí rozhodnout o svém životním povolání.“⁴²

Ignaciánskou spiritualitu můžeme shrnout do těchto bodů.⁴³

Kontemplativní v činnosti

In actione contemplativa - tato jezuitská zásada pochází od otce Jeronýma Nadala (1507-1580). Rozjímavý a apoštolský prvek vytvářejí v jezuitské spiritualitě spojitě nádoby. Náročný apoštolát poznamenaný cestováním a častou změnou místa musí být naplněn jednotou s Bohem a tak se stávat skutečně duchovní činností a službou naplněnou láskou.

---

⁴¹ Srov. Ignác z Loyoly (bez autora), <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=12>, (13.9.2007).

Srov. LONSDALE David: Oči k vidění, uši k slyšení – Úvod do ignaciánské spirituality, Kostelní Vydří: KN, 2003, 33-54.

⁴² Spiritualita (bez autora), <http://www.jesuit.cz/spiritualita.php>, (13.9.2007).

Srov. LONSDALE David: Oči k vidění, uši k slyšení – Úvod do ignaciánské spirituality, Kostelní Vydří: KN, 2003, 57-224.

⁴³ Srov. bez autora: Spiritualita, <http://www.jesuit.cz/spiritualita.php>, (13.9.2007).

Vše k Boží slávě

Ad maiorem Dei gloriam – „k větší Boží slávě“ je heslo jezuitského řádu. Touto výzvou se jezuité snaží řídit. Pro sv. Ignáce to znamená být pohotový a otevřený i pro jinou službu, přestože v té, kterou právě konám, vidím úplné nasazení pro chválu Boží.

Rozlišování duchů

Ignácovy poznámky v knížce exercicií o rozlišování duchů pomáhají orientovat se ve vlastních, často podvědomých hnutích, náladách, přáních či úzkostech. Především jde o to vůbec je zpozorovat a pak poznat, odkud vyvěrají. Kritériem je zkušenost „útěchy“ a „neútěchy“.

Zpytování svědomí

Jezuité jsou voláni do náročných situací a předpokládá se, že jsou navýsost „duchovními“ lidmi. Aby jím skutečně byli, měl by každý jezuita každodenně meditovat a především často zpytovat své svědomí (nejméně dvakrát denně). Toto „skládání účtů“ se dnes často nazývá spíše „modlitba milující pozornosti“, protože má člověka otevřít na přítomnost Boha, který se k němu sklání a vyznává mu lásku. Jde o to pohlédnout na prožitky, práce a události dne a přitom znovu prožít radost i bolest oněch chvil a v modlitbě je předložit Bohu. Pak člověk prosí o milost, aby poznal vlastní chyby, hříchy uplynulé doby, a zřekl se jich. Cílem je, aby člověk nejednal sám, ale stále více se snažil žít podle Boží vůle, a to pravdivě, čistě a nezištně.

1.2.2 Spiritualita kleriků

Přiblížit spiritualitu kleriků (biskupů, kněží a jáhnů) není vůbec jednoduché. Mnozí z kleriků jsou řeholníky, a tak sdílí spiritualitu svých řádů a kongregací. Diecézní kněží sympatizují a jsou často i členy mnoha nových hnutí a komunit v církvi. A v podstatě má každý kněz svoji vlastní specifickou osobní spiritualitu. Jistě však můžeme v obecnější rovině také hovořit o specifické spiritualitě kleriků.⁴⁴

---

⁴⁴ Většinou je však místo výrazu „klerici“, používán výraz „kněží“.

Tato podkapitola je především zaměřena na kněze, zvláště pak na diecézní kněze.

„V současném období života církve a společnosti jsou kněží povolání hluboce prožívat svou službu se zřetelem na stále hlubší, početnější a choulostivější požadavky nejen pastýřského, nýbrž i společenského a kulturního řádu, jimž musí čelit.

Kněží proto dnes působí na mnoha polích apoštolátu, jež vyžadují velkodušnost a úplné oddání, přípravu ve znalostech a především zralý a hluboký duchovní život zakořeněný v pastýřské lásce, jež je jejich vlastní cestou ke svatosti a z níž vychází i hodnověrná služba věřícím v pastýřské činnosti.“⁴⁵

Kněz je také zcela zvláštním způsobem začleněn do celocírkevního úkolu nové evangelizace.

Spiritualita

Současnou spiritualitu kněží lze shrnout do těchto bodů:⁴⁶

Pastýřská láska

Pastýřská láska tvoří vnitřní a hybný základ schopný spojit mnohostranné a různé pastýřské úkoly kněze a vzhledem k dané společensko-kulturní a náboženské situaci, v níž kněz žije, je naprosto nutným prostředkem, aby vedl lidi k životu milosti.

Služebná činnost utvářená takovou láskou musí být projevem lásky Krista, jehož postojem a způsoby jednání kněz vyjádří až k úplnému odevzdání sebe ve prospěch stáda, jež je mu svěřeno.

Připodobnit se pastýřské lásce Krista tak, že se stane formou jeho vlastního života, je cíl, který od kněze vyžaduje stálé úsilí a oběti, protože tuto lásku nelze improvizovat, je neúnavná a ani jí nelze dosáhnout jednou provždy. Služebník Krista se bude cítit povinen, aby prožíval a dosvědčoval tuto skutečnost stále a všude, i když by již pro svůj pokročilý věk byl osvobozen od zvláštních pastýřských úkolů.

Hlásání slova

Kristus světil apoštolům a církvi hlásat radostnou zvěst všem lidem.

Kněžská služba stojí tak před dvěma úkoly, jež jsou zároveň dvě strany téže mince. Je zde především misijní ráz předání víry. Služba slovu nemůže být abstraktní

---

⁴⁵ Kongregace pro klérus: Direktář pro službu a život kněží, 34, <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000488.pdf>, (13.9.2007).

⁴⁶ Srov. tamtéž 43-68.

nebo vzdálená životu lidí, naopak musí mít přímý vztah ke smyslu života člověka, a proto musí odpovídat na nejpálčivější otázky, s nimiž lidské svědomí zápasí.

Na druhé straně se vyžaduje hodnověrnost, shoda s vírou církve, jež uchovává pravdu o Bohu a o člověku. To je třeba splnit se smyslem největší odpovědnosti, s vědomím, že jde o velmi důležitou otázku, protože je v sázce život člověka a smysl jeho bytí. Pro plodnou službu slovu postaví kněz v této souvislosti na první místo svědectví života, jež odkrývá moc Boží lásky a dodává jeho slovu přesvědčivost.

Svätost eucharistie

Eucharistie je srdcem a životním středem kněžské služby.

Eucharistie jako svátostná památka smrti a vzkříšení Krista, skutečné a účinné zpřítomnění jediné spásné oběti, zdroj a vrchol křesťanského života a celé evangelizace, je počátek, střed a cíl kněžské služby, protože všechny církevní služby a apoštolská díla souvisejí s posvátnou eucharistií a mají ji za svůj cíl. Kněz, posvěcený aby stále zpřítomňoval posvátnou oběť, projevuje tak nejzřetelnějším způsobem svou totožnost.

Svätost pokání

Kristus svěřil dílo smíření člověka s Bohem výlučně svým apoštolům a jejich nástupcům v tomtéž poslání. Kněží jsou tedy z Kristovy vůle jedinými přísluhovately svátosti smíření.

Jako každý dobrý věřící i kněz potřebuje vyznávat své hříchy a slabosti. Kněz je první, kdo ví, že přijímání svátosti smíření ho posiluje ve víře a v lásce k Bohu a k bratřím.

Aby vytvářel co nejlepší podmínky jak účinně ukázat krásu pokání, je pro přísluhovatele této svátosti podstatné, aby sám vydával osobní svědectví a šel příkladem ostatním věřícím ve zkušenosti odpuštění.

Nelze také opomenout, aby kněží vykonávali souběžně se svátostí smíření službu duchovního vedení.

Vedení společenství

Kněz jako pastýř společenství je a žije pro ně; za ně se modlí, studuje, pracuje, obětuje se; za ně je ochoten dát i život, protože je miluje jako Kristus, zahrnuje je celou svou láskou a úctou, nasazuje se všemi silami a bez časového omezení.

Aby byl dobrým vůdcem svého lidu, má kněz dbát na to, aby poznával znamení doby; od těch nejširších a nejhlubších, jež se týkají všeobecné církve, až po ta nejbližší, která se týkají konkrétní situace jednotlivého společenství.

Toto rozeznávání si žádá, aby kněz stále a správně doplňoval své teologické a pastorační vzdělání, rozumně se zamýšlel nad společenskými, kulturními a vědeckými jevy, jež určují naši dobu.

Kněžský celibát

Jako každou evangelní hodnotu i celibát je třeba prožívat jako něco nového, co osvobozuje, jako zvláštní svědectví radikálního následování Krista a znamení eschatologické skutečnosti.

Celibát se v římskokatolické církvi netýká trvalých ženatých jáhnů.

Poslušnost

Poslušnost je kněžská hodnota mající přednostní důležitost. Sama Ježíšova oběť na kříži získala hodnotu a spásný význam jeho poslušností a věností vůli Otce. On byl „poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (Flp 2,8). List Židům zdůrazňuje též, že Ježíš „se naučil svým utrpením poslušnosti“ (Žid 5,8). Lze tedy říci, že poslušnost Otci je v samotném srdci Kristova kněžství.

Jako pro Krista i pro kněze poslušnost vyjadřuje Boží vůli, jež se mu ukazuje skrze jeho právoplatné představené. Tuto připravenost je třeba chápat jako pravé uskutečňování osobní svobody a jako důsledek pevně uzrálého rozhodnutí před Boží tváří v modlitbě. Ctnost poslušnosti, která niterně vyplývá jako požadavek ze svátosti a hierarchického uspořádání církve, klerik jasně slibuje napřed při jáhenském a pak při kněžském svěcení. Touto ctností kněz posiluje svou vůli se podříditi a vstupuje tak do silového pole poslušnosti Kristovy, který se stal služebníkem poslušným až k smrti kříže (srov. Flp 2,7-8).

Kněžský duch chudoby

Ježíšova chudoba má spásonosný účel. Kristus, který byl bohatý, se stal chudým pro nás, abychom se my stali bohatí jeho chudobou (srov. 2 Kor 8,9).

Kněz se jen těžko stane skutečným služebníkem svých bratří, bude-li se příliš starat o své pohodlí a přílišný blahobyť.

Příklad chudého Krista musí vést k tomu, aby se mu připodobnil ve vnitřní svobodě vůči všem statkům světa a jeho bohatství.

Mariánská zbožnost

Kněžskou spiritualitu nelze považovat za úplnou, nebere-li vážně v úvahu závěť ukřižovaného Krista, který svěřil Matku milovanému učedníkovi a skrze něho všem kněžím, kteří jsou povoláni pokračovat v díle spásy.

Každý kněz ví, že Maria právě proto, že je matka, významně utváří jeho kněžství, protože je to ona, jež dokáže ztvárňovat jeho kněžské srdce, chránit ho před nebezpečím, únavou, skleslostí ducha a s mateřskou péčí bdít, aby mohl růst v moudrosti a milosti před Bohem a před lidmi (srov. Lk 2,40).

Závěrem pojednání o spiritualitě kleriků bych rád citoval posynodální apoštolskou exhortaci papeže Benedikta XVI. *Sacramentum caritatis*, který zdůrazňuje především eucharistický aspekt této spirituality:

„Eucharistická forma křesťanského života se nepochybně projevuje zvláštním způsobem v kněžském životě. Kněžská spiritualita je ze své vnitřní podstaty eucharistická. Semeno takové spirituality je obsaženo už ve slovech, která pronášá biskup při obřadech svěcení: ‚Přijmi dary lidu pro slavení oběti. Mysli na to, co konáš, napodobuj to, co slavíš, a postav svůj život pod tajemství kříže‘. Aby kněz dával svému životu stále dokonalejší eucharistické rysy, musí již v době své formace a pak v následujících letech dávat rozsáhlý prostor duchovnímu životu. Je povolán, aby opravdově hledal Boha, i když musí zároveň být nablízku starostem lidí. Intenzivní duchovní život mu dovolí, vstoupit hlouběji do společenství s Pánem a pomáhat mu dát se uchvátit láskou k Bohu, takže bude jejím svědkem v každé i obtížné a temné situaci. Proto společně se synodálními otci doporučuji kněžím ‚denně sloužit mši svatou i kdyby na ní neměli být přítomni věřící‘. Toto doporučení plyne zejména z objektivně nekonečné hodnoty každého slavení eucharistie a nadto má svůj podnět v její jedinečné duchovní účinnosti, neboť je-li mše svatá prožívána usebraně a s vírou, formuje v nejhlubším slova smyslu, neboť vyžaduje připodobnit se Kristu a kněze samého posiluje v jeho povolání.“⁴⁷

---

⁴⁷ BENEDIKT XVI.: *Sacramentum caritatis*, 80, <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=7643>, (13.9.2007).

Tato práce se týká v první řadě laiků. Spirituality tohoto životního stavu budou popsány až v následujících kapitolách, včetně historického vývoje tohoto životního stavu v církvi, jeho společných prvků spirituality, charizmat a konkrétních spiritualit v nových církevních hnutích.

1.3 Obecná křesťanská spiritualita

Bylo poukázáno na pestrost jednotlivých křesťanských spiritualit, avšak stále nám vyvstává otázka, zda vůbec existuje nějaká obecná křesťanská spiritualita, případně nějaký jednotící prvek, či více prvků, které by byly společné všem různým křesťanským spiritualitám.

„Obecná křesťanská spiritualita neexistuje sama o sobě a nezávisle na jednotlivých spiritualitách přítomných v jejím lůně na způsob jakéhosi ‚zastřešení shora‘, jež ovlivňuje a podmiňuje nižší celky. Naopak, ona sama se projevuje v té míře a způsobem, jakým se projevují spirituality jednotlivých skupin věřících, které k ní patří. Jinými slovy: projevy těla církve jsou dány projevy jeho jednotlivých údů. Církev je mnohostí spiritualit.“⁴⁸

Lze také určitě vnímat některé společné prvky či hodnoty křesťanských spiritualit. Mohly by zde být vypsány prvky úplně jednoznačné. Patří sem například to, že křesťanskou spiritualitu žijí křesťané, které spojuje křestní milost, křesťanská víra.

Existují také hodnoty, které i přes různost spiritualit s jejich konkrétním zdůrazněním aspektů křesťanského života, jsou společné pro všechny spirituality křesťanů.

„Ústřední hodnotou je láska, kterou Ježíš učil svým životem, v němž se neustále daroval až po smrt na kříži, a svým evangeliem.“⁴⁹

„V důsledku toho se mají láskou, poutem dokonalosti řídit jednotlivé aspekty, které tvoří základ různých cest ke svatosti (spiritualit) – modlitba, práce, dobré skutky, pokání, utrpení a kříže, povinnosti vlastního stavu. Láska by měla těmto aspektům vtisknout takovou formu, aby byly vedeny k dokonalosti, k dokonalosti nebeského Otce. Základní charakteristikou evangelní lásky je vzájemnost. Působením Ducha svatého se vzájemná láska stává jádrem tajemství církve, jejích charizmat⁵⁰, služeb a její

---

⁴⁸ KOHUT: op. cit., 907.

⁴⁹ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

⁵⁰ CHARIZMA – zvláštní dar Ducha svatého, daný konkrétním osobám pro dobro společenství církve v konkrétním historickém okamžiku; srov. KOHUT V[ojetěch], Spiritualita, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912, 911.

svatosti. Ježíšova láska vytváří jednotu mezi věřícími, jak o tom svědčí evangelium (Mt 18,19-20; Jan 17,20-26,3).⁵¹

Mezi společné hodnoty křesťanských spiritualit patří také jediná svatost života křesťanů, jediný cíl údů jediného Kristova těla.

O této svatosti hovoří dokument *Lumen gentium*:

„V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcovu hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě a následují Krista chudého, pokorného a nesoucího kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě. Každý však má podle vlastních darů a úkolů bez váhání postupovat cestou živé víry, která vzbuzuje naději a je činná láskou.“ (...) Všichni křesťané se tedy den co den budou stále více posvěcovat v podmínkách, povinnostech a okolnostech svého života i jejich prostřednictvím, jestliže všechno přijímají s vírou z rukou nebeského Otce, spolupracují s Boží vůlí a také ve své časné službě projevují všem tu lásku, kterou Bůh miloval svět.⁵²

„Různé spirituality a charismata řeholních institutů a církevních hnutí, podobně jako spirituality tří hlavních stavů křesťanského života, se vším jejich příznačným a originálním bohatstvím, mají za cíl vtělit jediný a ten samý evangeliový ideál dokonalosti v lásce a jednotě. (srov. LG 41)⁵³

Cíl je jasný a další kapitoly této práce se budou blížeji zabírat okolnostmi a spiritualitami životního stavu laiků a jejich konkrétnějšími realizacemi v nových církevních hnutích.

---

⁵¹ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

⁵² DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 41.

⁵³ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

2 Laici a jejich spiritualita

Kdo je to laik? Jak ho vůbec můžeme charakterizovat s ohledem na jeho postavení v církvi a zároveň neopominout jeho místo ve světě? Tato kapitola se snaží blíže popsat laika jako křesťana. Bude ukázáno historické postavení laiků, a protože první koncil, který se blíže zabýval laiky, byl až Druhý vatikánský koncil, bude dále na dané dokumenty koncilu patřičně poukázáno, jelikož tento koncil se snažil laika v církvi poprvé definovat. Stejně tak budou připomenuty další důležité církevní dokumenty pokoncilních papežů.

„Laik je povolán vpravovat svůj křesťanský život do každodenní existence, která ho staví do středu nadějí a napětí života lidí a struktur společnosti. Je to následování Krista v běžném životě člověka, v jeho práci ve snaze o změnu a zlepšení životních podmínek, která předpokládá rozměr sociální, kulturní, politický atd.“⁵⁴

Laici žijí ve světě a svět je velmi široký pojem. Laiky lze představit jako rodiče, otce a matky, avšak i jako lidi žijící v celibátu, kteří jsou svobodni pro Boží království. Můžeme laiky konkretizovat ve všech nejrůznějších povoláních, která ve světě existují. Dělníci, učitelé, doktoři a další, například politici v obcích i parlamentech. Také nelze opominout jejich angažovanost v oblastech sociálních a kulturních.

„Laik ‚se rodí dřív pro svět než pro křesťanství‘. Jeho původní ‚světský‘ charakter zůstává nezměněný a křesť bere tento charakter tak vážně, že svět je místem, kde má laik své křesťanství uplatňovat. Laici, protože jsou křesťany, mají z nového důvodu odpovědnost za život svých současníků a za struktury společnosti. Ze zkušenosti znají závratné a hluboké změny společenského života (GS 4 n), jeho naděje a úzkosti, jeho pokrok i jeho nevyrovnanosti i dopad, jaký to má na víru a na život církve.“⁵⁵

Velmi podstatnou věcí je, že křesťanští laici jsou odpovědní za tento svět. Svět formuje laiky a zároveň laici formují tento svět.

---

⁵⁴ BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffí, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-444.

⁵⁵ Tamtéž 444.

Každý pokřtěný laik se samozřejmě stává i členem církve. A od Druhého vatikánského koncilu je patřičně zdůrazněno, že laici „nejsou na okraji církve, ale že jsou její aktivní a rozhodující složkou, aby zprostředkovali absolutnost Boha a evangelia ve světě.“⁵⁶

Nesmí být opomenuto, že pestrost života laiků se všemi jeho aspekty se samozřejmě projevuje i v otázkách laické spirituality. To bude zdůrazněno v další větší kapitole o spiritualitě laiků. Nyní bude popsán historický vývoj životního stavu laiků v církvi a dále bude zdůrazněno jejich postavení v dokumentech Druhého vatikánského koncilu a dalších pokoncilních dokumentech.

2.1 Historické postavení laiků do Druhého vatikánského koncilu

Nový zákon nerozlišuje laiky a klérus, protože všichni patří k novému vyvolenému lidu.⁵⁷

V době pronásledování starověké církve převažovalo vědomí vyvolení křesťanů a jejich vzájemná sounáležitost. Současně se však vytváří hierarchie, která má být odrazem božského řádu a autority. „Pojem laikos se v našem významu poprvé vyskytuje u Klementa Římského kolem roku 95 (1 Klem 40,6). Latinský překlad ‚plebeius‘, vedl pod vlivem běžného užívání tohoto pojmu k chápání laiků jako nekvalifikované masy.

Od 4. století bylo pro další vývoj rozhodující propojení církve se společností. Napětí církve se přemístilo dovnitř církve a začalo se rozlišovat mezi duchovními (*spirituales*) a laiky (*caruales* – doslova tělesní). Postupně se prosazoval názor, že tělesný svět stojí v protikladu duchovnímu světu a ohrožuje jej. Kdo chtěl být dobrým křesťanem, musel se od tělesného světa oprostit.“⁵⁸ To se nepochybně projevilo ve velkém vzednutí mnišství.

Starověká Evropa se hroutila pod nájezdy „barbarů“ v době stěhování národů. Západořímská říše zanikla a církev zůstala jediným stabilním prvkem ve společnosti, a

---

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Stručný přehled historického vývoje pojmu „laik“ je také ve Slovníku spirituality: BARRUFFO A.:

Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 445-447.

⁵⁸ KAPLÁNEK Michal: Teologie laikátu (1-2) – hlavní myšlenky z přednášek na KTF UK ve dnech 5.10. a 2.11.2002, Vývoj postavení laiků v dějinách, http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filename=laikat, (13.4.2007).

proto převzala úkol zajištění politického pořádku u nových „barbarských“ národů na území bývalé Římské říše. Duchovní poslání církve se smísilo s politickou praxí jejích představitelů. To vše přispělo k tomu, že se představitelé církve začali blížit způsobu života mnichů (například přijímáním závazku celibátu), a tak se postupně vytvářela hierarchie, jako zvláštní sociální skupina se zvláštním oblečením, zvyky, privilegii apod.⁵⁹ Pro tuto skupinu se začal používat souhrnný termín klérus.

„Na rozdělení kléru a laiků mělo velký vliv vymizení latiny jako hovorového jazyka. Od 6. století už prostí lidé latinu neznali. Zachováním latiny jako liturgického jazyka se ještě víc zdůraznil rozdíl mezi laiky a klérem: vzdělání spojené se znalostí latiny se stalo záležitostí kléru. (...) Církev se rozdělila na církev učící (klérus) a slyšící (laici).“⁶⁰

Postupně se začali plně rozlišovat tři životní stavy, které známe dodnes: Stav kleriků, řeholníků a laiků. Středověká společnost tyto stavy pak ještě více diferenciovala. Byla pro nic charakteristická nadřazenost duchovního nad světským a zodpovědnost za svět se v podstatě omezila na držitele politické moci. Středověká církev se však vyčerpala vnitřními spory, jako byl boj o investituru, dvojpapežství atd. Význam křesťanského života pro laiky ve světě se začal objevovat až na začátku novověku, v době reformace.

Reformátoři, jako byl například Martin Luther⁶¹, reagovali na tehdejší situaci církve návratem k nejstarší církevní tradici, což se vztahovalo i na chápání stavů. Luther zdůrazňoval rovnost všech věřících a tuto rovnost ukázal v nauce o všeobecném kněžství všech věřících.

Římskokatolická církev na učení Martina Luthera a faktický vznik tzv. protestantismu samozřejmě reagovala. Byl svolán Tridentský koncil, a podobně jako u jiných otázek, tak i v otázce stavů v církvi, formuloval tento koncil svou nauku v jasném protikladu vůči názorům reformátorů. „Lutherovy výroky se interpretovaly jako odmítání služebního kněžství jako takového. Proto Tridentský koncil vybudoval obraz kněze založený téměř výhradně na pravomoci odpouštět hříchy ve svátosti smíření a proměňovat při mši svaté. Došlo tedy opět ke zdůraznění rozdílu mezi kněžími a laiky.“⁶²

---

⁵⁹ Srov. tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Martin Luther (10. listopadu 1483 – 18. února 1546) byl německý teolog, kazatel a reformátor, zakladatel protestantismu, autor řady duchovních, politických, pedagogických spisů, církevních písní a překladů. Jeho nejvýznamnějším dílem je překlad Bible do němčiny.

⁶² KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

Toto zdůraznění přispělo k nároku kléru na nadřazenost nad laiky, která bývá viditelná až dodnes. Laici bývají přirovnáváni k ovcím, o něž se starají pastýři. „Laici mají právo být řízeni a vedeni.“⁶³

Například ještě „podle Kodexu kanonického práva z roku 1917 (platného až do roku 1983) laici jsou ti, kdo se mají nechat vést klérem; ve starších teologických slovnících u hesla ‚Laik‘ je uvedeno: viz ‚Klérus‘.“⁶⁴

Po nástupu osvícenství a francouzské revoluci na přelomu 18. a 19. století, získaly autonomii mnohé oblasti společenského života, které byly do té doby více nebo méně pod patronací církve, jako třeba politika, kultura, věda apod. „Vznikla bojovná proticírkevní hnutí. Jakoby se vracela situace počátku křesťanství. Znovu je tu církev postavena tvář v tvář ‚světu‘, v němž se zdánlivě skoro ztrácí.“⁶⁵

Zpočátku reagovala církev na autonomii kultury, vědy a politiky defensivně a snažila se vystupovat sebevědomě. V rámci nových sekulárních států se snažila vybudovat si určitou autonomii prostřednictvím smlouvy (konkordátu). V tomto procesu začal vzrůstat význam laiků, jako odborníků, kteří církvi v „novém“ světě pomáhají. Někteří laici přebírají dost významné úkoly uvnitř církve, zejména ve vztahu k okolnímu světu.⁶⁶

Asi nejdůležitější příspěvek k novému náhledu na laiky v církvi 19. století přinesl kardinál Newman⁶⁷ svou statí O svědectví laiků v otázkách věrouky z roku 1859. „Newman prosazoval názor, že by měli mít katolíci možnost vzdělávat se ve filozofii a teologii, aby si mohli vytvořit samostatný úsudek, a tak se stali i v církevních záležitostech samostatně myslícími a diskutujícími partnery kléru. Tím budou uschopněni k opravdovému svědectví. Také uchovávání pravého učení neviděl Newman jako výhradní úkol kléru, nýbrž jako úlohu celé církve (*sensus fidelium*).“⁶⁸

Koncem 19. a začátkem 20. století vznikly různé laické aktivity, které směřovaly k prosazování křesťanských zásad v rámci demokratické společnosti. Podporovány byly aktivity, které konali laici z pověření a podle pokynů kléru. Začínáme se setkávat z pojmy, jako je „laický apoštolát“, „katolická akce“ apod., které můžeme shrnout do

---

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ KRATOCHVÍL Jiří: Laik v církvi, <http://www.pastoracni-ltm.cz/laikveirkvi.rtf>, (13.4.2007).

⁶⁵ KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

⁶⁶ Srov. tamtéž.

⁶⁷ John Henry Newman (21. února 1801 – 11. srpna 1890) byl anglikánský a katolický teolog a filozof, roku 1879 jej Lev XIII. jmenoval kardinálem.

⁶⁸ KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

základního modelu, který se vyznačuje tím, že laici vykonávající apoštolát, se podílí na úkolech hierarchie.⁶⁹

2.2 Postavení laiků v dokumentech Druhého vatikánského koncilu

Postupně se otázka laiků v církvi začala více profilovat a jasným zlomem byl Druhý vatikánský koncil, pro který byla otázka laiků velmi podstatná.⁷⁰

Z koncilových dokumentů hovoří o laicích explicitně⁷¹:

- Konstituce „Lumen gentium“ (LG) 4. kapitola (čl. 30 – 38)
- Dekret o apoštolátu laiků „Apostolicam actuositatem“ (AA)

A implicitně i další dokumenty, například⁷²:

- celá konstituce „Gaudium et Spes“ (GS)
- dekret o misijní činnosti církve „Ad gentes“ (AG)
- dekret o hromadných sdělovacích prostředcích „Inter mirifica“ (IM)

Učení Druhého vatikánského koncilu o církvi jako Božím lidu⁷³, a tedy i o laicích, vzniklo na základě vývoje tzv. laických hnutí. Církev na Druhém vatikánském koncilu programově opustila dosavadní obranný postoj vůči světu. Koncilní otcové posoudili na koncilu skutečnou situaci církve v sekularizovaném světě. Ukázalo se, že není vhodné zdůrazňovat, co církev rozděluje, ale stavět na tom, co ji spojuje. Není rozumné ukazovat stavovské rozdíly, které pocházejí ze středověku a přehlížet, že existuje jeden Boží lid. Tato sebereflexe je vyjádřena ve věroučné konstituci Druhého vatikánského koncilu o církvi, *Lumen gentium*:

---

⁶⁹ Srov. KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

Dalším vývojem laiků v 20. století se zabývá kapitola 3.1.2 této práce.

⁷⁰ Srov. NEUNER Peter: Laici a klérus? Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997, 89-101.

⁷¹ KRATOCHVÍL: op. cit.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Srov. BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Řím: Křesťanská akademie, 1967, 309-350.

„Laici nejsou na okraji církve, která by byla skoro výhradně hierarchická. Jsou církvi a nesou všechnu její životnost a apoštolskou odpovědnost mocí poslání, které obdrželi hned na počátku křtem.

Slovem laik se zde označují všichni věřící křesťané mimo členy stavu duchovenského a stavu řeholního, právně uznaného v církvi; tedy věřící křesťané, kteří - když byli křtem přivtěleni ke Kristu a učiněni Božím lidem, a tak se stali svým způsobem účastnými Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského - vykonávají svým podílem poslání celého křesťanského lidu v církvi a ve světě.“⁷⁴

Laici jsou Boží lid a jako takoví, i když nemají kněžské úkoly nebo nejsou povoláni snažit se o křesťanskou dokonalost v řeholním společenství, jsou i oni nositeli aktivních úkolů v církvi a mají se i ve světských záležitostech snažit o křesťanskou dokonalost.

Laici vykonávají své křesťanské poslání ve světě, jsou povoláni posvěcovat světské stránky života.

„Díky laikům může evangelium kapilárně pronikat do všech sfér lidského života. Jsou Přítomností církve na pracovištích, ve školách, v různých institucích atd.; ‚objektivní‘ svatost církve (založená na svatosti Kristově) se stává ve světě viditelnou díky ‚subjektivní‘ svatosti jejích členů, kteří jsou z největší části laici.“⁷⁵

Lumen gentium dále pokračuje: „Vlastní a zvláštní vlastnost laiků je jejich světský ráz. (...) Z vlastního povolání laiků vyplývá úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha. Žijí ve světě, to znamená ve všech světských povoláních a činnostech a v běžných podmínkách rodinného a společenského života, z nichž je jejich existence takřka utkána. Tam je volá Bůh k tomu, aby plnili sobě vlastní úkoly v duchu evangelia a jako kvas přispívali k posvěcení světa jaksi z nitra, a tak především příkladem svého života, vírou, nadějí a láskou hlásali Krista druhým lidem. Jim tedy zvláště připadá úloha tak prozařovat a pořádat všechny časné záležitosti, s nimiž jsou v těsném styku, aby se vždycky dály a rozvíjely podle Krista a sloužily ke chvále Stvořitele a Vykupitele.“⁷⁶

Nelze také zapomenout na apoštolát laiků, který je plně rozveden v dekretu o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, který se stal jedním ze základních

---

⁷⁴ LG 31.

⁷⁵ KRATOCHVÍL: op. cit.

⁷⁶ LG 31.

dokumentů pro nové šíření evangelia skrze laiky. Stručně se o apoštolátu laiků zmiňuje i *Lumen gentium*:

„Laici shromáždění v Božím lidu a zapojení do Kristova těla pod jednou hlavou jsou všichni bez výjimky povoláni, aby se jako živé údy ze všech svých sil, přijatých z dobrodiní Stvořitele a z milosti Vykupitele, přičiňovali o vzrůst církve a její neustálé posvěcování.

Apoštolát laiků je účast na vlastním spásném poslání církve. Křtem a biřmováním sám Pán pověřuje všechny k tomuto apoštolátu. Svátostmi pak, zvláště svatou eucharistií, se dává a živí láska k Bohu a k lidem, která je duší veškerého apoštolátu. Laici jsou však povoláni zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím. Tak je každý laik vlivem svých přijatých darů svědkem a zároveň živým nástrojem poslání církve ‚podle míry Kristova darování‘ (Ef 4,7).⁷⁷

Na konci dekretu o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* je jednoznačná výzva laikům:

„Posvátný koncil tedy zapřisáhá v Pánu všechny laiky, aby ochotně, velkoryse a odhodlaně odpověděli na volání Krista, který je dnes se zvýšenou naléhavostí zve, a na pobízení Ducha svatého. Kéž především mladí lidé pochopí, že tato výzva je určena jim, a kéž ji přijmou radostně a velkomyslně! Vždyť prostřednictvím tohoto posvátného sněmu sám Pán opětovně zve všechny laiky, aby se s ním každým dnem důvěrněji spojovali, mysleli na jeho zájmy jako na své vlastní (srov. Flp 2,5) a přidružili se k němu v jeho spasitelném poslání. Znovu je posílá do všech měst a vesnic, do kterých chce sám jít (srov. Lk 10,1), aby se osvědčili jako jeho spolupracovníci v různých formách a způsobech jediného apoštolátu církve, který se musí trvale přizpůsobovat novým časovým potřebám, aby byli stále horlivější v díle Páně, když vědí, že jejich práce není v Pánu marná (srov. 1 Kor 15,58).⁷⁸

---

⁷⁷ LG 33.

⁷⁸ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 33.

2.3 Problematika laiků v církevních dokumentech po Druhém vatikánském koncilu

Po Druhém vatikánském koncilu následovaly biskupské synody, které se týkali laiků. Například biskupská synoda v roce 1971 o spravedlnosti ve světě, roku 1974 o hlásání evangelia, po které napsal papež Pavel VI. svoji vynikající exhortaci *Evangelii nuntiandi* (1975)⁷⁹. Další synoda byla v roce 1977 o katechezi, 1980 o křesťanské rodině.

K dokumentům, které se vztahují k laikům musíme také počítat encykliku Jana Pavla II. *Laborem exercens* (1981)⁸⁰ a exhortaci *Familiaris consortio* (1982)⁸¹ a další, ve kterých papež neopominul zdůrazňovat důležitost laiků.

K největším mezníkům však patřila biskupská synoda v roce 1987, na základě které sepsal Jan Pavel II. posynodní apoštolský list o povolání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici* (1988).

Tento list jde dále v linii Druhého vatikánského koncilu a navíc reflektuje některé nové skutečnosti jako je postavení ženy v církvi a vznik nových církevních hnutí.⁸²

Problematika laiků bývá nepřímo zahrnuta i v dalších církevních dokumentech.

Souhrnně a velmi výstižně se o laicích po Druhém vatikánském koncilu vyjádřil Ivo Císař na závěr své práce *Laik nebo křesťan*:

„Jméno laik, laici se používá z praktických důvodů, aby krátce vyjádřilo, kdy jde o členy církve, kteří nejsou kněží a případně řeholníci. (...) Laik je materiálně ve světě, ale formálně není ‚ze světa‘ (srov. Jan 17,11.15-16), nýbrž je zasvěcen Bohu. Je to křesťan, následovník a úd Krista (srov. Sk 11,26). Laik však není v církvi méněcenný; ale je především křesťan, a jako takový ovšem člen církve, ale také a především rozlišený od nekřesťanů. Laik je dnes povolán k apoštolátu ve světě. Pravá náplň jeho jména a stavu je ‚být křesťan uprostřed světa‘, zatímco kněží mu slouží svátostně a řeholníci duchovně. A tak je církev ve své organické jednotě svátostí, tj. účinným znamením spásy v lidstvu pro Boží království (srov. LG 1).

Bylo by dobře, kdybychom se místo jména laik, které zní spíše sociologicky, vrátili ke jménu křesťan a žili je naplno. Laici se nesmějí cítit poníženi, protože v církvi

⁷⁹ PAVEL VI.: *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990.

⁸⁰ JAN PAVEL II.: *Laborem exercens*, Praha: Zvon, 1996.

⁸¹ JAN PAVEL II.: *Familiaris consortio*, Praha: Zvon, 1992.

je málo co poroučet, v církvi se slouží (srov. Mt 20,25-28) a posvěcuje, a to především sebe sama. Ale církev jsme všichni společně, každý na svém místě (srov. 1 Kor 12) ve společné lásce (1 Kor 13); a církev je poslána hlásat a budovat Boží království ve světě, mezi lidmi, k jejich spáse, a musí být a jednat jako jednota (srov. Jan 13,35). Laici jsou křesťané, kteří skrze služebné kněžství jsou spojeni s Kristem a žijí z něho, aby vnášeli Život (srov. Jan 10,10) do světa.⁸³

2.4 Spiritualita laiků

Spiritualita z křesťanského hlediska už byla definována. Nahlédlo se na historický vývoj životního stavu laiků v církvi a bylo poukázáno na dokumenty Druhého vatikánského koncilu, které jako oficiální církevní dokumenty vůbec poprvé hovoří o laicích, a potom následoval odkaz na další papežské pokoncilní dokumenty. Toto všechno vytvořilo určitý základ pro prezentaci následující problematiky, a tou je „spiritualita laiků“.

Životní stav laiků se narozdíl od stavu kleriků a řeholníků prosazuje postupně. V podstatě byli a stále ještě jsou definováni jako Ti, co nejsou právě kleriky nebo řeholníky.⁸⁴ Dnes už jsou laici plně chápáni jako životní stav, který vede ke svatosti. Jenže zužovat Boží lid do třech základních stavů je problematické.⁸⁵

A dá se vůbec hovořit o nějaké konkrétnější spiritualitě laiků? Vždyť laici zahrnují všechny možné lidské životní okolnosti, povolání, které si lze jen představit. Jsou to otcové, matky, někteří jsou svobodní. Je mnoho rozdílů mezi životním stylem mladého studenta a starší osobou v domově důchodců. Existuje mnoho rozdílů mezi angažovaným politikem, dělníkem v továrně, pilotem letadla, člověkem, který našel své poslání v modlitbě.

Pokud chceme hovořit o spiritualitě laiků jako takové, zbývá pouze určitá všeobecná rovina se svými charakteristickými prvky.⁸⁶

---

⁸³ CÍSAŘ Ivo: Laik nebo křesťan, in: Teologické texty 4 (1996), 111-115, 114.

⁸⁴ Srov. LG 31.

⁸⁵ Již to bylo naznačeno v této práci v podkapitole 1.2 Různost křesťanských spiritualit.

⁸⁶ Srov. KOHUT: op. cit., 909.

Je nutné zmínit , že existují především různé spirituality laiků. Skoro by šlo konstatovat, že co laik, to různá spiritualita. V souvislosti se spiritualitami laiků hovoříme také o charizmatech, darech, kterými Duch svatý obdarovává konkrétní jedince, a dané charisma se stává přitažlivým pro další. Na tomto základě vznikají společenství, komunity, hnutí atd.

V následujících řádcích budou ukázány základní body laické spirituality v obecné rovině. Konkrétní spirituality laiků budou podrobněji rozebrány až v kapitole o spiritualitě nových hnutí v církvi⁸⁷, protože dnes většina laiků sdílí svoji spiritualitu, tedy ji žije, právě v těchto hnutích a společenstvích.

Ještě bude poukázáno na charismata laiků a charismatickou část církve.

2.4.1 Obecná rovina laické spirituality

Laici v církvi jsou velmi specifickou a co se týče počtu členů, největší skupinou. Jejich specifikem je právě to, že materiálně žijí ve světě, ale zároveň vlastně nejsou z tohoto světa, protože jsou křesťany (srov. Jan 17,11-18). Jejich spiritualita má své pevné místo v rámci spirituality všech křesťanů.⁸⁸

V obecné rovině laické spirituality můžeme určitě vnímat některé základní společné body.

Základní prvek spirituality laiků, který je společný i spiritualitě řeholníků a kněží, je *křestní milost*. Druhým prvkem je *sekulární ráz* a třetím je *absence hierarchického úřadu*.⁸⁹

Nejdůležitější je samozřejmě křestní milost. „Spiritualita laika se zakládá podstatně na události, kterou si ho Kristus přisvojuje, oživuje ho svým Duchem, otevírá ho pro víru, pro naději a lásku a posílá ho do světa, aby zpřítomňoval církve v lidských skutečnostech. Existence a poslání laika jsou řízeny dvoupólovou jednotou křtu a světskosti. Křest posvěcuje světskou situaci. Tím, že křest zasvěcuje člověka Otci, Synu

---

⁸⁷ Kapitola 4 Spiritualita nových hnutí v církvi v této práci.

⁸⁸ Srov. BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffí, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 447.

⁸⁹ Srov. KOHUT: op. cit., 909.

a Duchu svatému, dělá ho křesťanem, pomazaným Pána, aby mohl plně žít v Kristově církvi a být nositelem Krista a církve uprostřed lidské a časné skutečnosti.⁹⁰

Druhý vatikánský koncil pojednával o tom, že laici mají díky křtu podíl na samotném Kristu a jeho trojím poslání kněžském, prorockém a královském.⁹¹

Účast laiků na všeobecném kněžství

Účast na Kristově kněžství dává zvláštní charakter spiritualitě laiků. Laici by měli prožívat všechny aspekty své existence jako duchovní bohoslužbu. Celý jejich život, práce, modlitba atd., se stávají bohumilou „duchovní obětí“ skrze Ježíše Krista (1 Petr 2,5).⁹²

Účast na prorocké moci Kristově

Účast na Kristově prorockém a učitelském úřadě dělá z laiků svědky, hlasatele slova uprostřed světa, aby síla evangelia mohla zazářit v každodenním životě, rodinném i v životě společenském.⁹³

Účast na královském poslání Kristově

Podíl na Kristově královské službě spočívá hlavně ve schopnosti spolupracovat s Kristem, který si chce podřídit všechny stvořené věci, aby byly vysvobozeny z poroby porušení ke svobodě, které oslavením nabudou Boží děti (srov. Řím 8,21).⁹⁴

Samotná praktická stránka laické spirituality stojí na třech základních pilířích, kterými jsou⁹⁵:

---

⁹⁰ BARRUFFO: op. cit., 449.

⁹¹ Srov. BOUBLIK Vladimír, Boží lid, Řím: Křesťanská akademie, 1967, 427-430.

Srov. BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 449-450.

Srov. JAN PAVEL II.: 7x o laicích, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007).

⁹² Srov. LG 34.

Srov. BARRUFFO: op. cit., 449.

⁹³ Srov. LG 35.

Srov. BARRUFFO: op. cit., 449.

⁹⁴ Srov. LG 36.

Srov. BARRUFFO: op. cit., 449-450.

⁹⁵ Srov. JAN PAVEL II.: 7x o laicích – Promluvy Sv. Otce pronesené na generálních audiencích listopad 1993 – březen 1994, Základy spirituality laiků, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007), 2-4.

Spojení s Kristem

Základem každé křesťanské spirituality musí být Ježíšova slova o nezbytnosti živoucího spojení s ním: „Zůstaňte ve mně, a já zůstanu ve vás. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce, neboť beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,4,5)

Druhý vatikánský koncil připomíná, že laici mají „při řádném plnění světských povinností v běžných životních podmínkách neoddělovat své spojení s Kristem od svého života“.⁹⁶

Modlitba

Jedině intenzivním modlitebním životem mohou laici nacházet uprostřed těžkostí a překážek inspiraci, sílu, odvahu, vyrovnanost, chuť k další činnosti, vytrvalost a nové oživení.

Slavení eucharistie – účast na liturgii

Křesťané – laici jsou také povoláni a pozváni k intenzivnímu eucharistickému životu. Účast na nedělní mši má pro ně být pramenem duchovního života a apoštolátu.

Laici dosvědčují, „že spiritualita a apoštolát neochromují snahu zdokonalování časného řádu věcí. Zároveň ukazují mimořádnou výšku cílů, které sledují, a naději, která je oduševňuje a kterou chtějí sdělit dalším. Je to naděje, která nevyklučuje trápení a zkoušky, ale která nemůže zklamat, protože je založena na velikonočním tajemství, na tajemství kříže a vzkříšení Krista. Laici vědí a dosvědčují, že účast na oběti kříže vede ke spoluúčasti na radosti zprostředkované oslaveným Kristem. Tak září v tomto pohledu na vnější a časná dobra vnitřní jistota toho, kdo je vidí jako prostředek a cestu k dokonalosti věčného života a respektuje tím, jejich nejvlastnější určení. To vše se děje láskou, kterou vlévá do duše Duch svatý (Srov. Řím 5,5), abychom již na zemi měli podíl na Božím životě.“⁹⁷

Laici, jako členové církve, kteří žijí ve světě, musí vést hluboký duchovní život, který se opírá právě o tyto tři vyjmenované pilíře: Spojení s Kristem, modlitba a slavení eucharistie.

---

⁹⁶ AA 4.

⁹⁷ Tamtéž 7.

A k ještě lepšímu pohledu na obecnou rovinu spirituality lze poukázat na její další specifické body⁹⁸:

- Charakterizuje ji především služba a „apoštolská“ spoluzodpovědnost. Závazek vůči tomuto světu nespočívá v žití víry, která přitom posvěcuje svět, ale v žití podle Ducha. Podle vlastního poslání, které je dané od Boha.
- Je formována samotným Kristem, protože vyplývá z účasti na jeho královském, prorockém a kněžském poslání v církvi.
- Je charizmatická, spočívá na vnitřní svobodě ducha a na nepřetržité novosti, kterou poskytuje život.
- Je evangelijní, protože podle ducha blahoslavenství, nejsou laici vězni rozumu a světské moudrosti, ale vytvářejí v jejich životě místo pro uskutečňování ctností: moudrosti, spravedlnosti, statečnosti a umírněnosti.
- Je založená na moudrosti, nakolik s dvojitou příslušností k církevnímu společenství a komunitě lidí, harmonizuje požadavky božského zjevení a lidského rozumu.

2.4.2 Charismata laiků

„Duch uschopňuje laika k budování království, k stále většímu zlidšťování společnosti: „Zmrtvýchvstáním se Kristus stal Pánem, jemuž byla dána všechna moc na nebi i na zemi, a mocí svého Ducha dále nyní působí v srdcích lidí; nejen že v nich vyvolává touhu po budoucím věku, ale zároveň tím oduševňuje, očišťuje a posiluje ušlechtilé úmysly, jimiž se lidská rodina snaží zlidštit svůj život a podřídit tomuto cíli celou zemi“ (GS 38). Aby laici dostali svým křesťanským úkolům ve světě, přijímají od Ducha svatého zvláštní dary, které nazývá Nový zákon charismata.“⁹⁹ Charizmaty laiků, těmi zvláštními dary, se samozřejmě zabýval Druhý vatikánský koncil ve svých stěžejních dokumentech.

V *Lumen gentium*, v kapitole o Božím lidu se píše:

„Týž Duch svatý kromě toho Boží lid posvěcuje, vede a zkrášluje ctnostmi nejenom prostřednictvím svátostí a služeb, nýbrž nadto své dary „přiděluje každému

⁹⁸ Kurz pre formátorov, Rím, 18. – 26. marec 2006, Ekleziológia a teologický náčrt laikátu (prednáška č. 3), <http://www.assisi.sk/modules/news/print.php?storyid=101>, (13.4.2007).

⁹⁹ BARRUFFO: op. cit., 450.

zvlášť, jak chce‘ (1 Kor 12,11). Rozdává mezi věřící každého stavu také zvláštní milosti, kterými je činí schopnými a pohotovými přijímat různé práce či úkoly užitečné pro obnovu a další rozvoj církve, a to podle slov: ‚Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný‘ (1 Kor 12,7). Tato charizmata se mají přijímat vděčně a radostně - ať už jsou oslnivá či jen prostá a běžná - neboť jsou potřebám církve zvlášť přiměřená a užitečná. Mimořádných darů se však nemáme dožadovat nerozvážně, ani od nich nemáme domýšlivě očekávat ovoce apoštolských prací. Posouzení jejich pravosti a řádného používání náleží církevním představeným; jim zvláště přísluší nezhášet oheň Ducha, ale všechno zkoumat a držet se toho, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12 a 19-21).¹⁰⁰

A dekret *Apostolicam actuositatem* popisuje charizmata jako jeden ze základů apoštolátu laiků:

„Duch svatý, který posvěcuje Boží lid církevní službou a svátostmi, uděluje věřícím také zvláštní dary pro konání apoštolátu (srov. 1 Kor 12,7). ‚Přiděluje každému zvlášť, jak chce‘ (1 Kor 12,11), aby ‚každý sloužil druhým podle míry Božích darů‘, aby tak byli ‚dobrymi správci rozmanité Boží milosti‘ (1 Petr 4,10) k budování celého těla v lásce (srov. Ef 4,16). Z přijetí těchto charizmat, a to i prostších, vzniká pro každého věřícího právo a povinnost uplatňovat je v církvi i ve světě k dobru lidí a k budování církve. Charizmata se mají uplatňovat ve svobodě Ducha svatého, který ‚vane, kam chce‘ (Jan 3,8), a zároveň ve spojení s bratry v Kristu, především se svými pastýři. Povinností pastýřů je posoudit pravost charizmat a správnost jejich uplatnění, ne ovšem aby zhasli Ducha, nýbrž aby všechno zkoumali a podrželi, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12 a 19-21).¹⁰¹

Důležitý list papeže Jana Pavla II., který pokračuje v linii nauky Druhého vatikánského koncilu o laicích, je *Christifideles laici*. Tento list hlouběji rozvíjí sdílení charizmat jednotlivců (srov. CHL 24), což tvoří důležitý základ pro nová hnutí a společenství v církvi, o kterých bude psáno následně.

Díky Druhému vatikánskému koncilu v sobě církev znovu objevila charizmatický rozměr, který spolu se stránkou institucionální patří k podstatě církve.¹⁰²

---

¹⁰⁰ LG 12.

¹⁰¹ AA 3.

¹⁰² Srov. JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, in: Příloha časopisu Nové město - Letnice 1998 (1998) 8-11, 9, čl. 4.

2.4.3 Charizmatická a institucionální církev

V dnešní době můžeme na církev nahlížet pohledem rozdělení na stránku charizmatickou a institucionální, avšak nic nás „nelegitimuje k tomu, abychom dělili církev na levici a pravici, na prorocký stav řeholí a hnutí a na hierarchii. (...) Církev není vybudována dialekticky, nýbrž organicky. Správné je pouze to, že v ní existují různé funkce a že Bůh vždy znovu probouzí prorocké lidi – mohou to být laici, řeholní osoby, ale i biskupové a kněží – kteří dostanou pravé slovo, jež by v normálním chodu ‚institute‘ nedostalo potřebnou sílu.“¹⁰³

Boží lid potřebuje ke své existenci „nosnou kostru oficiální autority na jedné straně a rozličně se projevující působení oživujícího Ducha, tedy charizma, na straně druhé.

Z historického hlediska je patrné, že charizma má jistou chronologickou prioritu, protože zakladatel identity je vždy výraznou osobností charizmatického typu. Lze dokonce říci, že charizmatická osobnost zakladatele v sobě spojuje obojí, tedy charizma i zárodek úřadu, přičemž ale charizma je v jeho případě prvořadé. (...) V dějinách Božího lidu se charizmatická linie také velmi silně projevovala v dobách velkých dějinných zlomů.“¹⁰⁴

Pokud se podíváme na dějiny minulého, tj. dvacátého století, docházelo nepochybně k velkým dějinným zlomům a můžeme sledovat vznik velké charizmatické linie, která se táhne tímto stoletím až do dnešních dnů. Na této linii se nachází vznikající nová církevní hnutí a komunity se svým převážně laickým charakterem.

Nový pohled na charizmatickou církev čím dál více prohlubuje právě téma nových církevních hnutí a komunit. Lze vcelku dobře sledovat historický průběh vztahu mezi církví charizmatickou a institucionální, kterou tvoří církevní hierarchie. Dříve byla ze strany hierarchie patrná snaha dostat charizma pod kontrolu, ale potom se situace obrátila. „Církev totiž dala velký prostor charizmatu, které se vydalo cestou zakládání rozličných řeholních komunit a v posledních desetiletích především hnutí s velmi širokým záběrem. Problém je ale v tom, že tato hnutí se nebývale rychle institucionalizují. Charizma pak často nastupuje cestu k nabytí instituční moci v církvi, jako kdyby chtělo úřad do jisté míry absorbovat nebo dostat pod kontrolu. Je však

---

¹⁰³ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103, 102.

¹⁰⁴ POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úřad a charizma, struktury a tajemné bytí, in: Teologické texty 1 (2004), 25- 26, 25-26.

otázkou, nakolik pak charizma ještě zůstává samo sebou, neboť to, co má být bytostně nestrukturní a žhavé jako železo roztavené ve vysoké peci, velmi rychle chladne a tuhne do pevné struktury.¹⁰⁵

Současná „charizmatická stránka“ církve je v pohybu a stále se vyvíjí. Stejně jako probíhal například „bouřlivý“ vývoj františkánského charizmatu. Jeho uznání církví, diferenciací atd.

Ačkoliv však církve dala velký prostor charizmatu, „žádné charizma není zproštěno závislosti a podřízenosti pastýřům církve. (...) Ve zmatku, který panuje v dnešní světe, je velmi snadné se zmýlit, podlehnout iluzím. V křesťanské formaci, kterou umožňují hnutí, ať nikdy nechybí prvek této důvěryplné poslušnosti biskupům, nástupcům apoštolů, ve společenství s Petrovým nástupcem!“¹⁰⁶

Oficiální uznání existence charizmatu je pro rodící se spiritualitu hnutí či jiného institutu velmi důležité. „Součástí schválení je i stanovení kanonické formy daného společenství. Jednotlivá údobí dějin církve mají své ‚typické‘ kanonické formy (např. prvotní církve: cenobitské a anachoretské mnišství, středověk: řeholní kanovníky a mendikantství, novověk: apoštolské kongregace, současnost: sekulární společnosti), avšak ne vždy se nový institut musí vtělit do této ‚typické‘ formy. Málokdy však dochází k přechodu od jedné formy ke druhé, a pokud se tak děje, je to většinou spojeno i s posunutím projevu charizmatu institutu.“¹⁰⁷

Nová hnutí v církvi mají své stanovy schvalovány na základě Kodexu kanonického práva,¹⁰⁸ podle předpisů kánonů 298 – 329, které jsou shrnuty ve stati V. O sdružení věřících. Jsou zde rozlišeny veřejná a soukromá sdružení věřících.

Spiritualita, pokud ji tedy definujeme jako „život v Duchu“¹⁰⁹ a vidíme, že základem jednotlivých spiritualit bývá jejich specifické charizma, díky tomu můžeme každopádně konstatovat, že spirituality jsou velkými dary Ducha svatého.

Na základě vzniku mnoha hnutí se svými spiritualitami v dnešní době, lze z úžasem pozorovat to velké obdarování Duchem svatým pro současnou církev, pro laiky, pro svět. Duch svatý „vane“.

---

¹⁰⁵ Tamtéž 26.

¹⁰⁶ JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, 10, čl. 8.

¹⁰⁷ KOHUT: op. cit., 911.

¹⁰⁸ Kodex kanonického práva (Codes iuris canonici), Praha: Zvon, 1994.

¹⁰⁹ Srov. SHELDRAKE: op. cit., 46.

3 Nová hnutí a komunity v církvi

3.1 Historie laických hnutí

Při pohledu na dnešní obrovský vzestup laiků, který započal už v 19. století, je možno si klást oprávněně otázku, zda je existence nových církevních hnutí s jejich převážně laickým charakterem naprosto ojedinělá. Do jisté míry ano, protože nikdy v dějinách církve nebyla otázka laiků, jejich života, jejich spirituality, tak aktuální jako dnes.

Laici však v dějinách církve nebyli vždy jen nějakou masou, pouhým stádem, které se nechalo slepě vést. Před samotnou definicí toho, co jsou to vlastně ta „nová církevní hnutí“, bude ukázán průřez dějinami laických hnutí, který právě vrcholí v dnešní době. V době po Druhém vatikánském koncilu, který ukázal laikům, že jsou nedílnou součástí Božího lidu, tedy církve.

3.1.1 Od počátku křesťanství do konce 18. století

„V životě církve můžeme už od prvopočátků pozorovat malé skupiny lidí žijících všedním životem. Dosvědčují to už knihy Nového zákona. Připomeňme jen život křesťanských společenství v Jeruzalémě, Korintu, Antiochii a Efezu, nebo sdružení židokřesťanů, křesťanů obrácených z pohanství, gnostiků, učedníků toho či onoho kazatele, ‚asketické‘ nebo ‚charismatické‘ skupiny atd.“¹¹⁰

V rané církvi fungovala různá bratrstva, která se vlivem různých okolností a vlivem velkých charismatických postav měnily v rozsáhlejší hnutí lidu.¹¹¹

Idea mnišství vzniká zhruba uprostřed 3. století, kdy se otec mnišství Antonín odebral do egyptské pouště, aby tam žil jako poustevník. Zásadní je, že mnišství pochází z oblasti laiků, ne kněží. „Postavení mnicha nebylo definováno jeho liturgickou službou či vedením obce, tedy nějakým úřadem. Služba oltáře, pro kněze určující, zde neměla ústřední postavení. V každém případě mniši zprvu žádný liturgický život nevedli.“¹¹² Za počátky komunitního mnišství stojí osobnosti jako svatý Pachomius,

¹¹⁰ SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 11.

¹¹¹ Otázkou laiků v rané církvi se zabývá kniha:

NEUNER Peter: Laici a klérus? Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997, 35-48.

¹¹² NEUNER: op. cit., 45.

Basil, Eusebius, Martin a Augustin. Toto mnišské hnutí se postupně rozšířilo skoro po celém území tehdejší římské říše. Zároveň s mnišským hnutím můžeme pozorovat rozvoj duchovních a charitativních sdružení.¹¹³ Mnišství však postupně ztratilo svůj laický charakter a došlo k jeho klerikalizaci.¹¹⁴

V raném středověku¹¹⁵ nacházíme v německé oblasti tzv. „geldonie“ (bratrstva), která se věnují různým činnostem. Shromažďují dary pro církve, vzájemně si pomáhají, pohřbívají své spolubratry, dávají almužny potřebným a společně se scházejí. Další podobná sdružení, kde vedle sebe žili laici i klerikové, se objevily v 10. století v některých italských městech. „Po vzoru řeholníků se laická bratrstva i sdružení kněží vzájemně podporovala duchovními i hmotnými prostředky. Docházelo k jakési ‚výměně nadpřirozených dober‘.“¹¹⁶

Na přelomu prvního tisíciletí vznikaly často čistě laické skupiny, které se staly základem nového zájmu o mnišství. Zrodilo se mnoho variant mnišského života. Například kartuziáni, cisterciáci a další.

V 11. a 12. století a poté i ve 13. století připravovala cestu pro vznik prvních špitálních a rytířských řádů, četná laická hnutí poutníků a kajcníků, mužů i žen žijících v radikální chudobě. Vznikají tzv. žebravé řády františkáni a dominikáni.

V rámci středověku můžeme také pozorovat zajímavý fenomén, jakým byly křížové výpravy. „Byly sice podníceny papeži a propagovány mnichy; organizovali, řídili a prováděli je však laici, kteří sami sebe právem chápali jako obránce Svaté země a ochránce Ježíšova hrobu a města Jeruzaléma. Mezi křesťanskými rytíři, ale také v prostém lidu, který se víc a více na křížových výpravách podílel, se rozšířilo nové vědomí vlastní důstojnosti jako křesťanů a jako bojovníků za Boží věc.“¹¹⁷

Velmi zajímavé a důležité v tomto období je hnutí „fratres de poenitentia“, které tvořilo přechodný stav mezi laiky a řeholníky. Šlo o zbožné laiky, kteří sice zůstali ve světě, ale obrátili se a svobodně přijali život pokání a modlitby a vzájemné pomoci. V tomto hnutí najdeme i ženy, které však zatím zůstávají v podřízenosti mužské větvi. Další neformální skupiny se vytvořily v Porýní, ve Flandrech a v Itálii.

V 15. století podnítily tato různá hnutí reformní a poustevnické impulsy „návratu k původní řeholi“ a „odloučení od světa“ (např. piagnoni ve Florencii v Itálii). A také v 16. století raší nové způsoby křesťanského života. Buď usilují o přísnější život (např.

¹¹³ Srov. SECONDIN: op. cit., 11-12.

¹¹⁴ Srov. NEUER: op. cit., 47.

¹¹⁵ Otázkou laiků ve středověku se zabývá kniha:

NEUNER Peter: Laici a klérus? Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997, 49-66.

¹¹⁶ SECONDIN: op.cit., 12.

¹¹⁷ NEUNER: op. cit., 56-57.

reformy řádů, z nichž vzešli kapucíni nebo bosí karmelitáni), nebo se snaží účinně reagovat na potřeby života lidí (např. společenství svaté Voršily založené Angelou Merici).

V rámci 17., 18. a 19. století stojí za zmínku protestantské a anglikánské prostředí. Vzniká pietistické a metodistické hnutí a další.¹¹⁸

3.1.1.1 Mystická hnutí

Je třeba ještě zmínit další sdružení, jejichž základem je snaha prožít mystické či duchovní „vnitřní osvětlení“. Tato hnutí se vyznačují důrazem na vnitřní zkušenost a vydání se Božímu působení. To je umožněno cestou pasivní kontempace, a proto se v těchto hnutích nepřisuzuje velký význam asketickému úsilí člověka nebo skutkům zbožnosti. Byla většinou heretická, odmítala církev jako prostředníka mezi Bohem a člověkem. Cesta k Bohu je podle jejich učení charizmatická svoboda a přímé Boží vnuknutí.¹¹⁹ „Jde o gnostické směry manichejského zaměření, které považují za prvotní princip napětí mezi dvěma protiklady: dobrem a zlem. Existovaly sekty inspirované tímto zaměřením: mesaliáni, bogomilové, pauliciáni, později albigenští a kataři, částečně jáchymité, kajícníci a flagelanti.“¹²⁰

Koncem středověku se objevuje různorodé moře náboženských hnutí, které souhrnně nazýváme bratři svobodného ducha.¹²¹ Pro tyto skupiny spočíval duchovní život v hledání stále „čistší“ a „pasivnější“ cesty k Bohu. „Zbožštění duše lze dosáhnout cestou růstu nezištné a přečisté lásky k Bohu, jakousi absorbcí božství, jímž je duše uvedena do samého tajemství Nejsvětější Trojice. Když je takto ‚zbožštěna‘, stává se vše, co dělá, dílem Božím, a proto se nemůže dopustit hříchu. Jakékoliv asketické snažení je naprosto zbytečné a člověk nenesl žádnou zodpovědnost ani za vysloveně nemorální jednání.“¹²²

Tyto teorie jistým způsobem přežívají dodnes pod pojmem *libertas spiritus* (svoboda ducha).

---

¹¹⁸ Srov. SECONDIN: op. cit., 13-14.

Otázkou laiků v období reformace a po Tridentském koncilu až do Druhého vatikánského koncilu se zabývá kniha:

NEUNER Peter: Laici a klérus? Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997, 67-88.

¹¹⁹ Srov. SECONDIN: op. cit., 14-15.

¹²⁰ Tamtéž 15.

Srov. NEUNER: op. cit., 57-59.

¹²¹ Srov. SECONDIN: op. cit., 16.

¹²² Tamtéž 16.

Ještě je třeba zmínit veliké hnutí alumbrados (nazývané také recogidos, alejados) ve Španělsku (počátky jsou v 15. a 16. století). Jeho zvláštností je velký důraz na meditaci, na níž je toto hnutí založeno. Cílem bylo dosažení mimořádných mystických projevů považovaných za zvláštní projev svatosti.

Blízkým příbuzným hnutí alumbrados, přímo inspirovaným texty tohoto duchovního směru, byl v 17. století kvietismus.¹²³

3.1.2 Od začátku 19. století do Druhého vatikánského koncilu

Po období Velké francouzské revoluce se začíná formovat určitý protipól sekularizované a liberální společnosti. V rámci katolické církve vznikají různá sdružení, společnosti, večeřadla, díla atd., která spojuje jediný cíl: „obnovit vliv křesťanů na společnost, snažící se vytěsnit ze svého života všechny náboženské projevy, a obnovit křesťanský charakter jednotlivých křesťanských společenství.“¹²⁴

V tomto období vznikají dodnes aktuální hnutí. Například Apoštolát modlitby (1844), Konference svatého Vincence (1833), Kolpingovo dílo (1846) a další.

Velmi důležitá je Katolická akce. Její zrod spadá do období 1866-1868, kdy byla založena Společnost katolické mládeže a začalo působit Kongresní dílo.

Ve dvacátých letech 20. století jsou důležité různé směry obnovy církve a teologie, která se stala velmi důležitým základem pro dění na Druhém vatikánském koncilu. Patří sem biblické, liturgické, ekumenické, eklesiologické, christocentrické, patristické, pastorální, mystické a katechetické hnutí.¹²⁵

Na začátku 20. století se už také objevují nová „hnutí spirituality“ a sdružení usilující o obnovu církve, která vynikají velkou úctou k Panně Marii.¹²⁶

Typickým příkladem je Mariina legie (Legio Mariae), založená v roce 1921 irským laikem Frankem Duffem (1889 – 1980). Mariina legie byla vedena podle příručky, která určovala každou podrobnost týdenních setkání a poskytovala účinný a schválený nástroj k aktivní službě v církvi.

---

¹²³ Srov. tamtéž 16-17.

Srov. DUMEIGE G.: Dějiny spirituality, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 179.

¹²⁴ SECONDIN: op. cit., 20.

¹²⁵ Tamtéž 21.

¹²⁶ Srov. tamtéž 21.

Kněz Josef Kentenich (1885-1968) je zakladatelem Schönstattského hnutí (založeno v roce 1914). Hnutí má silný mariánský důraz.¹²⁷

A je třeba také zmínit Hnutí fokoláre (oficiální název je Dílo Mariino). Hnutí fokoláre má počátek za druhé světové války a je založeno Italkou Chiarou Lubichovou (narozena 1920). V Hnutí fokoláre se zdůrazňuje láska k ukřižovanému a opuštěnému Ježíši a Jednota na základě Ježíšovi modlitby k Otci: „aby všichni byli jedno, jako ty Otče ve mně a já v tobě“ (Jan 17,21). Hnutí fokoláre je rozšířeno také v ortodoxních a protestantských církvích.¹²⁸

Zvláštností je v tomto období hnutí Opus Dei, které v roce 1928 založil španělský kněz Josemaría Escrivá. Má část kněžskou a silnou laickou složku. Vize Opus Dei spočívá v proniknutí do světa, zvláště do zaměstnání, duchovní zprávou a motivací.¹²⁹ Toto hnutí později získalo statut „osobní prelatury“, čímž není chápáno jako společnost, hnutí nebo sdružení, ale jako „část Božího lidu“ (portio populi Dei), a je proto součástí hierarchické struktury církve. Prelát Opus Dei spadá pod Kongregaci pro biskupy

„Po druhé světové válce se začala objevovat nová katolická hnutí, která se zřetelněji orientovala na obnovu a přinášela Písmo a zdravé stavění Ježíše Krista do centra všeho zpátky mezi katolíky.“¹³⁰

Objevuje se mnoho sdružení snažících se obnovit průkopnictví a vliv církve v krizi zmítané společnosti (například už zmíněná Katolická akce). Jiný směr je snaha rozvinout nové formy evangelizace (hlavně ve Francii). „Od dělnických kněží se přechází k evangelizátorům v různých problémových oblastech společnosti (prostitute, odkřesťanštělé masy, komunisté), od okrajových skupin k novým kulturním modelům ke hnutím spirituality rodinného života apod.“¹³¹ Příkladem je Équipes Notre-Dame (založeno 1939) ve Francii a další (Domus christianae – Itálie, Movimiento familiar cristiano – Argentina, Marriage Encounter – Španělsko). Existují také hnutí solidarity (Kirche in Not – Německo (tzn. Církev v nouzi), hnutí usilující o nastolení míru (Pax

---

¹²⁷ Srov. HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998, 125-126.

¹²⁸ Srov. tamtéž, 126-127.

¹²⁹ Srov. tamtéž 125-126.

¹³⁰ Tamtéž 126.

¹³¹ SECONDIN: op. cit., 22.

Christii, založené 1952) a hnutí působící v oblasti zdravotnictví apod. (CISL – odbory s křesťanskou inspirací, založené 1950).¹³²

V tomto období vznikají také hnutí, které se výrazněji projeví po Druhém vatikánském koncilu, pokud si dokáží osvojit jeho závěry. Již bylo zmíněno Hnutí fokoláre a v Itálii nacházíme další hnutí. Například Hnutí za lepší svět (Movimento per un Mondo Migliore) bylo inspirováno papežem Piem XII., který se stále znovu a znovu vracel k otázce duchovní, mravní a sociální rekonstrukce tohoto světa. Zakladatelem je jezuita R. Lombardi. Toto hnutí nikdy nemělo členství, ale spíše představovalo vizi a inspiraci, která byla sdílena skrze duchovní cvičení a kursy.¹³³ Dalšími hnutími jsou Hnutí oáza (založeno roku 1950 jezuitou P.V. Rotondim) a Hnutí pro Sanctitate (založeno kolem roku 1947 Mons. G. Giacquintem).¹³⁴

Následující nová hnutí byla založena s jasnou vizí evangelizace běžných (tzv. nedělních) katolíků. Jedno z prvních a neúčinnějších bylo hnutí Cursillo, což je doslova „krátký kurz“ a založil je ve Španělsku v roce 1949 biskup Juan Hervás. Původním cílem bylo, aby účastníci získali živou zkušenost s křesťanskou vírou. Toto hnutí se rozšířilo ze Španělska do Spojených států amerických a odtud proniklo do ostatního anglicky mluvícího světa (včetně dalších církví, hlavně anglikánských).

František Blachnický (1921-1987) založil v Polsku vlivné hnutí Světlo-Život. Blachnický se po svém obrácení v nacistickém táboře, kde byl odsouzen k smrti, stal knězem. Dostal za úkol organizovat duchovní cvičení pro chlapce – ministranty. Vytvořil novou formu dvoutýdenních cvičení, ve kterých představil způsob následování Ježíše Krista v každodenním životě. Tyto duchovní cvičení nazvané Oázy vyústily v roce 1976 ve vznik nového hnutí Světlo-Život. V první řadě se snažilo a snaží vést lidi ke Kristu, vede k obrácení k nové dospělosti v lásce Kristově a službě druhým a snaží se vytvořit nové prostředí oživené Kristovou láskou. Velký důraz byl kladen na evangelizaci a ekumenismus. Blachnický vedl v Polsku náročný boj s komunistickými orgány a hnutí Světlo-Život se stalo duchovním základem pro velkou část polského odborového hnutí Solidarita, které připravilo cestu k nenásilné revoluci a pádu komunismu v Polsku v roce 1989.¹³⁵

„V Maďarsku v té době působilo hnutí Regnum Marianum, které však jen stěží odolávalo represím politického systému; situace se zlepšila až po koncilu

---

¹³² Srov. tamtéž, 23.

¹³³ Srov. HOCKEN: op. cit., 127-128.

¹³⁴ Srov. SECONDIN: op. cit., 23.

¹³⁵ Srov. HOCKEN: op. cit., 128-130.

v sedmdesátých letech. Tehdy se objevují v Maďarsku také Základní společenství církve P. György Bulányho, která se snažila vydávat radikální svědectví evangelia.¹³⁶

Hnutím duchovní obnovy, které se však rozvíjelo poměrně pomalu bylo Foyers de Charité (doslova to znamená Domovy lásky). Toto hnutí založené roku 1936 knězem Finetem, inspirovaným a vedeným Marthe Robinovou, je sítí domů, ve kterých žijí laici, muži a ženy, zasvěcení v celibátu, žijí životem lásky, služby a jednoty pod vedením kněze. Hnutí zdůrazňuje jednotu s ukřižovaným Ježíšem a přijetí duchovního mateřství Mariina, klade důraz na evangelizaci. Je rozšířeno ve Francii a francouzsky mluvících zemích v Africe a stále se šíří.¹³⁷

3.1.3 Období po Druhém vatikánském koncilu

Po koncilu se s novou silou prosadila již dříve založená hnutí (Legio Mariae, Hnutí fokoláre, Cursillos...). „Vznikla také nová ‚velká‘ hnutí nebo církevní sdružení spolu s novými zkušenostmi ‚společenství církve‘ vyznačujícími se chudobou, nevýrazným rozšířením a spontánním přijetím ze strany křesťanů. Jde o základní společenství církve v Latinské Americe a malá křesťanská společenství v Africe.“¹³⁸

Došlo také k velké krizi tradičních forem sdružování křesťanů. V rámci usilovného hledání nových kvalit života církve a prorockých duchovních darů krystalizují dvě protichůdné tendence. „Vytvářejí se neomilitantní skupiny a neomystická sdružení.“¹³⁹

3.1.3.1 Neomilitantní skupiny

„Za neomilitantní skupiny můžeme označit sdružení, která radostně přivítala epochální dopad sociálně kulturních změn společnosti a práci v sociální oblasti. Za svůj přednostní úkol si vytyčila pomáhat utlačovaným v boji za uznání jejich práv, protože to považovala za přednostní cestu k budování Božího království.“¹⁴⁰ V Evropě a v Severní Americe se objevuje bezpočet skupin všech možných zaměření, které lze

---

¹³⁶ SECONDIN: op. cit., 24.

¹³⁷ Srov. HOCKEN: op. cit., 130-131.

¹³⁸ SECONDIN: op. cit., 26.

¹³⁹ Tamtéž 27.

¹⁴⁰ Tamtéž 27.

charakterizovat jako hnutí nesouhlasu a snahy vymanit se z klasických a tradičních forem života. V ostatních světadílech (tzv. země třetího světa) se toto hnutí tak neprojevalo. Vznikají různá základní společenství církve, která se počátkem 70. let stanou průkopníky rozkladu tradičního katolictví (např. společenství Svatého Pavla za Hradbami v Římě a další). Jejich vliv však netrval dlouho, protože nedokázala vnímat novou silnou touhu v církvi po posvátnu a hluboké duchovní zkušenosti.¹⁴¹

Také se rozvíjely iniciativy toužící po solidaritě. Rozvíjely se skupiny dobrovolné angažovanosti, které se pohybují mezi neomilitantním i neomystickým hnutím. Některé skupiny se rozrostly do mezinárodních měřítek. Jean Vanier založil 1964 v Trosly (sever Francie) první společenství Archa, v němž společně pracují a žijí zdraví i postižení lidé. Dnes tato mezinárodní federace sdružuje přes sto různě specializovaných komunit na celém světě.¹⁴²

Odlišná je zkušenost základních společenství církve, která vznikla v Latinské Americe a objevují se také v Asii a Africe a dnes jsou rozšířeny na celém světě. „Jde o malé skupiny křesťanů, které uprostřed tradičních struktur (farností) a v plném společenství s místní hierarchií odpovídají za katechezi a liturgii, za svátosti a solidaritu mezi věřícími, starají se o chudé a snaží se o rozvoj aktivní účasti věřících na životě církve.“¹⁴³

3.1.3.2 Neomystické skupiny

„V bouřlivém období konce 60. let vznikají také nová neomystická hnutí. Jsou to skupiny a sdružení zdůrazňující potřebu spirituality a formace pro svůj život, avšak odsunující do pozadí sociální nasazení svých členů, které podle nich není tak nezbytné a potřebné.“¹⁴⁴

Hnutím zaměřeným na evangelizaci byl Neokatechumenát, který vznikl ve Španělsku. Založen byl Franciscem Arguellem, zvaným Kiko v chudinské čtvrti nedaleko Madridu v roce 1964. Kiko Arguello začal žít mezi chudými podle vzoru francouzského saharského mnicha Charlese de Foucalda (1858-1916).

---

¹⁴¹ Srov. tamtéž 27-28.

¹⁴² Srov. tamtéž 28.

¹⁴³ Tamtéž 28.

¹⁴⁴ Tamtéž 29.

Neokatechumenát vyrostl právě ze zkušenosti sdílení evangelia s chudými. Toto hnutí se snaží ze svých členů vytvořit stále komunity obnovy.¹⁴⁵

V roce 1967 vzniká ve Spojených státech amerických charismatické hnutí v katolické církvi. Velmi rychle se rozšířilo po celém světě a klade si za cíl obnovit život věřících tím, že se otevrou Duchu svatému, objeví svá charizmata a budou je uskutečňovat. Z Charizmatické obnovy vychází mnoho nových společenství (Komunita Blahoslavenství, Emmanuel, Chemin Neuf), která se dále rozvíjí.¹⁴⁶

Z mládežnického hnutí, které začal v roce 1954 v Miláně mladý kněz Luigi Giussani (narozen 1922), se zrodilo hnutí *Communione e Liberazione* (česky Společenství a Osvobození). Na rozdíl od Cursillo a Hnutí fokoláre, byl záměr *Communione e Liberazione* postaven více na veřejném než na soukromém. Ježíš Kristus je postaven jako střed vesmíru a historie, společenství církve je centrem Ježíšovi přítomnosti v historii. Křesťan má uchopit Krista jako život pro celého člověka, jímž se v zásadě rozumí člověk ve společnosti. Hnutí má vizi vytvoření nové křesťanské kultury skrze evangelizaci, pojímanou jako vyhledávání Krista celé osobnosti a celé společnosti.

Communione e Liberazione nemá formální členství, ani není děleno na mužskou a ženskou větev. Účast spočívá v osobním zapojení na shromážděních a skupinách vedených ideály, prioritami a vizemi *Communione e Liberazione*. Účastníci sdílejí zkušenost Krista v církvi a tato pravidelně sdílená zkušenost tvoří soudržnost tohoto hnutí. V centru hnutí stojí skupina lidí žijících v celibátu nazvaná *Memores Domini*. Žijí v malých komunitách a pracují ve světě. *Communione e Liberazione* je rozšířeno hlavně v Itálii, ale od druhé poloviny 80. let se začalo šířit i do dalších evropských zemí a Ameriky.¹⁴⁷ Hnutí realizuje množství kulturních, vydavatelských, mládežnických, misijních, politických i jiných aktivit. Tím se spojuje mystický směr s velmi intenzivním sociálně politickým nasazením.¹⁴⁸

Poměrně odlišným hnutím je *Komunita Sant'Egidio*, která vznikla setkáním římských středoškoláků během nepokojů v roce 1968. Jmenuje se podle klášterní kaple v Trastevere (Itálie), kde se začali scházet její členové. Také *Sant'Egidio* objevilo primát Božího slova a potřebu jasné evangelizace, snaží se vyjádřit svoji zapálenou víru v oživené liturgii. Vyznačují se prací pro chudé a sociální spravedlností. Zajímavá je

---

¹⁴⁵ Srov. HOCKEN: op. cit., 129.

¹⁴⁶ Srov. tamtéž 29.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, 131-132.

¹⁴⁸ Srov. SECONDIN: op. cit., 30.

jejich role zprostředkovatelů dohody o příměří mezi vládou a vzbouřenci v Mozambiku v Africe.¹⁴⁹

„Dnes jsme svědky mohutného rozmachu hnutí ‚neomystického‘ směru. V mnoha farnostech začaly systematicky působit skupiny neokatechumenátu, obnovy v Duchu, Cursillos, fokolarínů, základních společenství církve atd. Zdá se ale, že tato aktivita často není upřímným procesem obnovy, ale příliš jednoduchým řešením těch duchovních správců, kteří nevědí, jakými prostředky shromáždit své ‚ovečky‘; ‚pronajímají‘ tedy společenství věřících, za jejich duchovní správu odpovídají, různým skupinám a hnutím, které na ně často uplatňují vysloveně monopolní vliv. Vznikají tím těžko řešitelná napětí mezi skupinami věřících ve farnosti i mezi farnostmi navzájem.“¹⁵⁰

3.2 Definice nových hnutí v církvi

Byl představen historický vývoj laických hnutí v církvi od počátku křesťanství až do dnešní doby. Pro hnutí, která vznikla po Druhém vatikánském koncilu, nebo i hnutí dřívější, ale zásadní impuls k jejich rozvoji dal právě tento poslední koncil, se v současnosti používá termín „nová hnutí“. Tato hnutí se v církvi určitým způsobem konstituovala jako trvale existující společenství s vlastním specifickým posláním nebo vlastní spiritualitou.¹⁵¹

Pro některá hnutí je charakteristické, že v nich vznikají komunity společného života, které jsou značně podobné životu řeholních společností, sdružující však laiky i kleriky, osoby žijící v celibátu i manželské páry i rodiny.

V římskokatolické církvi existuje obrovská řada řeholí s nejrůznější náplní činností a různou spiritualitou, nová hnutí však přinesla určitou inovaci. „Řehole jsou

---

¹⁴⁹ Srov. HOCKEN: op. cit., 132-133.

¹⁵⁰ SECONDIN: op. cit., 31.

Další odkazy k této problematice:

OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství,

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).

KOLEK L.: Farnost a nová hnutí v církvi, videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=93>, (13.4.2007).

Viz také tato práce v podkapitole 2.4.1 Hnutí a farnosti.

¹⁵¹ OPATRŇY Aleš: Nová hnutí v církvi, in: Dingir 2 (2005), 50.

rozděleny zásadně na mužské a ženské větve, kláštery a společenství. Hnutí přinesla koexistenci mužů a žen uvnitř jednoho hnutí bez rozdělení.¹⁵² Mužské řehole se historickým vývojem staly většinou společenstvím kněží, naproti tomu byla nová hnutí většinou založena a jsou vedena laiky a udržují si převážně laický charakter.

„Zatímco většina řeholních společenství měla a má ustálen svůj duchovní profil i hlavní oblasti činnosti po mnohá staletí, hnutí reagovala nově na potřeby současné doby a některá si svou flexibilitu stále udržují. Většina hnutí také umožňuje buď jakési volné, „přidružené“ členství, nebo přímo „průchod“ hnutím. Člověk se stává na nějaký čas účastníkem programu, které hnutí nabízí, a potom odchází nanejvýš jako jakýsi příznivec, ale ne jako člen (typické pro Cursillo a Charismatickou obnovu, což jsou hnutí, která členství v běžném slova smyslu vlastně neznají).

Hnutí mají nejrůznější strukturu – od poměrně pevně uspořádané, s kombinací hierarchického a „sítového“ uspořádání (např. Dílo Mariino) až po nehierarchické necentralizované uspořádání Charismatické obnovy, téměř zcela postrádající pevné struktury vedení.“¹⁵³

Základní okolnosti vzniku jednotlivých nejrozšířenějších hnutí již byly popsány v předchozí podkapitole o historii laických hnutí¹⁵⁴ a je otázkou, zda lze vůbec fenomén nových hnutí v církvi vůbec nějakým způsobem definovat.

Stručně lze konstatovat, že nová hnutí se snaží být aktuální odpovědí na potřeby života církve a světa, lze vnímat i několik hlavních společných prvků, kterými jsou základní malá společenství, u kterých je náplní setkání společná modlitba, Písmo, sdílení životních otázek a zkušeností.

„Žádné z těchto hnutí, ale netvoří diskusní kroužky a kluby, nejde jim o to o věcech víry mluvit, jde jim o to pomáhat si vzájemně k jejich žití.“¹⁵⁵

---

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Viz kapitola 3.1 Historie laických hnutí v této práci.

¹⁵⁵ OPATRŇY Aleš: Současná duchovní hnutí v církvi, in: Teologické texty 4 (1990), 122.

Hlavní charakteristiky nových církevních hnutí můžeme shrnout do těchto bodů.¹⁵⁶

- **laická hnutí** – většinou bývají hlavními protagonisty laici, často jsou přímo i zakladateli;
- **charismatické zkušenosti** – vznikají na základě spontánní duchovní zkušenosti, jsou odpovědí na dobovou potřebu církve, je zde však potřeba uznání církevní autoritou;
- **výrazně komunitní** - jsou mnohem více komunitní než jiná církevní hnutí v minulosti; vzorem je apoštolský ideál církve (Sk 2,42-47);
- **tíhnutí k univerzalitě** – postupně se šíří v celé církvi; většinou nebyvají omezeny pouze na lokální církev;
- **ekumenická a mezináboženská otevřenost** – v souvislosti s větší otevřeností církve po Druhém vatikánském koncilu, jsou nová hnutí velmi zaměřená na ekumenismus a mezináboženský dialog;
- **důležitost duchovní zkušenosti** – je velmi důležitá u „neomystických“ hnutí (ne u všech); hrozí však například určitý „hlad“ po těchto zkušenostech, dále pak biblický fundamentalismus, subjektivismus;
- **angažovanost v církvi a společnosti** – většinou mají jasné vlastní apoštolské poslání; laici jsou protagonisty církevního života; je zde pozitivní pohled na svět a lidskou společnost.

3.3 Kritéria začlenění nových hnutí do církve

Obtížnost definování nových hnutí v církvi je vcelku jasná, protože tato hnutí jsou svoji podstatou stále v pohybu. Výraz „hnutí“ je proto dostatečně charakteristický.

Existují dva základní okruhy otázek. První se týká způsobu začlenění těchto hnutí do struktur církve a vztah k dalším institucím. Stále vyvstává otázka schvalování těchto hnutí církví, forma zasvěcení v těchto hnutích, vlastní kněžské semináře a další.

---

¹⁵⁶ Srov. CASTELLANO Jesus: Movimenti contemporanei di spiritualita', skriptum, TERESIANUM. Pontificio Instituto di Spiritualità, 26-43.

Druhý okruh otázek se zabývá vlivem těchto hnutí „na proměnu církve z instituce, spoléhající se na úřady, v hnutí, v nichž převažuje osobní zkušenost, často redukovaná na pouhou bezprostřední reakci na aktuální otázku.“¹⁵⁷

Tyto a další různé otázky čím dál více vyvstávaly a vyvstávají v souvislosti se vznikem a následným rozvojem těchto hnutí.

Vraťme se k otázce začlenění těchto hnutí do struktur církve a k otázce jejich schvalování církví.

„Nově vzniklé skupiny a sdružení se usilovně snaží dosáhnout oficiálního uznání ze strany církevní hierarchie. To ukazuje, že hnutí dosáhlo takových rozměrů, že se už neobejde bez pevného právního rámce, jehož cílem je zajistit mu dostatečnou svobodu, ale i kontrolu a řízení, a že některá významná hnutí ztrácejí ve složité pluralistické společnosti své prvotní nadšení i schopnost žít a dobře se orientovat.“¹⁵⁸ To pro daná hnutí skýtá určité výhody, ale i úskalí. Problémem je i začlenění těchto hnutí do života místních církví, protože si nárokují právo na „charismatickou“ vyhraněnost a nezávislost.¹⁵⁹ Na biskupském synodu o povolání a poslání laiků, který proběhl v říjnu 1987 v Římě¹⁶⁰, se velmi diskutovalo o tom, jaká kritéria stanovit, aby sdružení mohla být uznána církví.¹⁶¹ Po tomto synodu následoval posynodální list Jana Pavla II. *Christifideles laici*¹⁶², v kterém jsou kromě osobních postřehů papeže, shrnuty závěry synodu a v němž papež ukazuje, kudy se má v dané oblasti církev ubírat. Teto list byl publikován 30. ledna 1989, avšak datovaný 30. prosince 1988, měl odpovědět na zásadní otázky v oblasti hnutí a sdružení v církvi.¹⁶³

Kritéria příslušnosti různých hnutí k církvi byly na synodu velmi diskutovány, ale samotné návrhy na jejich určení zůstaly spíše v obecné rovině.¹⁶⁴

List *Christifideles laici* se k tomu vyjádřil následovně:

---

¹⁵⁷ SECONDIN: op. cit., 6.

¹⁵⁸ Tamtéž 31.

¹⁵⁹ Srov. OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).

¹⁶⁰ O synodu o laicích více: SECONDIN Bruno: *Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: KN, 1999, 33-38.

¹⁶¹ Srov. SECONDIN: op. cit., 31-32.

¹⁶² JAN PAVEL II.: *Christifideles laici*, Praha: Zvon, 1996.

O *Christifideles laici* podrobněji:

SECONDIN: op. cit., 39-46.

¹⁶³ Srov. SECONDIN: op. cit., 39.

¹⁶⁴ Srov. tamtéž 41.

„K rozlišování jednotlivých laických sdružení lze za základní považovat tato kritéria:

- **Primát povolání každého křesťana ke svatosti**, která se projevuje „v plodech milosti, které Duch svatý vyvolává ve věřících“, kteří tak rostou k plnosti křesťanského života a k dokonalosti lásky.

V tomto smyslu jsou všechna laická sdružení vybízena k tomu, aby byla stále více nástrojem svatosti v církvi, nástrojem, který bude podporovat a pěstovat „co nejužší jednotu mezi praktickým životem svých členů a jejich vírou“.

- **Odpovědnost za vyznávání katolické víry**, s kterou věřící přijímají a hlásají pravdu o Kristu, církvi a člověku v poslušnosti k učitelskému úřadu, který ji autenticky interpretuje. Každé laické sdružení proto musí být místem hlásání a předkládání víry, jakož i věroučné výchovy, která zahrnuje celý obsah víry.

- **Svědectví hluboce přesvědčeného společenství**, které v synovském spojení s papežem, „trvalým a viditelným principem“ jednoty univerzální církve, a s biskupem, „viditelným principem a základem“ partikulární církve; vyžaduje se též „vzájemná úcta ke všem formám církevního apoštolátu“.

Společenství s papežem a biskupem se musí projevovat v upřímné ochotě přijímat jejich nauku a pastorační směrnice. Společenství s církví vyžaduje uznávat legitimní pluralismus laických sdružení a zároveň ochotu se všemi spolupracovat.

- **Souhlas a účast na apoštolském cíli církve**, totiž účast na „evangelizaci a posvěcení lidí, jakož i na křesťanském vzdělávání jejich svědomí tak, aby byli tito lidé schopni pronikat duchem evangelia různá společenství a prostředí“.

V tomto bodě je vyžadována od všech laických sdružení i od každého jednotlivce misionářská horlivost, která z nich vytvoří stále aktivnější nástroje nové evangelizace.

- **Závazek k angažované přítomnosti v lidské společnosti**, tak, že se ve světle sociálního učení církve postaví do služby člověku v jeho plné důstojnosti.

Laická sdružení musí vyvolávat živou angažovanost v účastenství a solidaritě, aby se ve společnosti vytvořily spravedlivější a bratrštější životní podmínky.

Uvedená základní kritéria mohou být ověřována na konkrétních plodech, které provázejí život a působení různých sdružení, jako např. obnovená radost z modlitby, kontempace, touha po liturgickém a svátostném životě; úsilí o povolání ke křesťanskému manželství, ke kněžství a k řeholnímu životu; ochota k spolupráci na církevních programech a iniciativách na místní, národní a mezinárodní úrovni; angažovanost v katechezi a pedagogická schopnost vychovávat křesťany; motivace ke křesťanské přítomnosti v různých místech společenského života, budování a vedení charitativních podniků; duch chudoby ve smyslu evangelia z velkodušné lásky ke všem; konverze a návrat ke křesťanskému životu u těch pokřtěných, kteří se od společenství daleko „vzdálili“.¹⁶⁵

Dále zde byla rozebrána problematika oficiálního uznání ze strany církevní autority. Christifideles laici o tom píše: „Je nanejvýš vhodné, aby některá nová sdružení a hnutí na základě národního nebo mezinárodního rozšíření získala oficiální uznání, výslovnou aprobaci od příslušné církevní autority. V tomto smyslu to doporučil už koncil: „Vztah k hierarchii může mít apoštolát laiků různý, podle svých různých forem a cílů... Některé formy apoštolátu laiků hierarchie výslovně uzná, i když v různé míře. Navíc pak může církevní autorita se zřetelem k potřebám obecného dobra církve vybrat některá z těch apoštolských sdružení a institucí, která bezprostředně sledují duchovní cíl, a zvláštním způsobem je podporovat; za ně pak přebírá zvláštní odpovědnost.“

Mezi různými formami laického apoštolátu, které jsou ve zvláštním vztahu k hierarchii, synodní otcové výslovně připomněli různá hnutí a spolky Katolické akce, v nichž „laikové z podnětu Ducha svatého organicky a natrvalo vstupují ve společenství s biskupem a kněžími, aby podle svého povolání a na základě specifické metody přispívali k upevnění celého křesťanského společenství a věrně a efektivně sloužili pastoračním plánům a ožívování všech oblastí života duchem evangelia.“¹⁶⁶

A co se týče ostatních sdružení, která chtěla dosáhnout oficiálního uznání, měla papežská rada pro laiky vypracovat seznam již schválených sdružení a ve spolupráci se Sekretariátem pro jednotu křesťanů sestavit kritéria pro schvalování sdružení ekumenických.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ CHL 30.

¹⁶⁶ Tamtéž 31.

¹⁶⁷ Srov. tamtéž 31.

K tématu sdružení a hnutí najdeme v *Christifideles laici* další zajímavé poznámky v oblasti obnovy příliš rozlehlých farností, vzdělání, evangelizace, dobrovolné angažovanosti, ekologie, kultury a míru.¹⁶⁸

3.3.1 Další kritéria začlenění nových hnutí do církve

Stanovit kritéria pro klasifikaci jednotlivých hnutí a sdružení v církvi není vůbec jednoduché. Není snadné zjistit jejich motivaci, skryté i zjevné úmysly, vztahy mezi členy i vztahy k ostatním a roli vedoucích, řadových členů, mužů a žen. Už byla zmíněna kritéria z listu *Christifideles laici*, ale dodnes v podstatě neexistuje jednotný a ucelený systém klasifikace hnutí a sdružení v církvi.¹⁶⁹ Problematika klasifikace a stanovení kritérií pro nová hnutí a společenství v církvi je stále otevřená. Níže je uveden jeden z návrhů pro klasifikaci hnutí ze specifiky církevního pohledu:¹⁷⁰

Specificky církevní prvky

- **Postavení Božího slova:** Přijetí prostřednictvím zbožného naslouchání, nebo důraz na jeho svobodné vnitřní přijetí? Společný údiv nad Božím slovem a úcta k němu, nebo souhrn vhodných a zneužitelných výroků? Jaké prostředky se používají k interpretaci Božího slova: vědecká exegeze, existenciální interpretace, četba pro lid, modlitební četba (*lectio divina*). Nepřístupuje se k Božímu slovu fundamentalisticky, autoritářsky, s přílišnými emocemi, sapienciálně, alegoricky? Jaké postavení má věroučná tradice v četbě Písma svatého, zvláště co se týká kristologie a učení o Duchu svatém?

- **Vztah ke svátostem:** Dá se pozorovat osobní svátostný život s použitím symbolů, textů a gest, jež odpovídají chápání skupiny? Nebo se hnutí pohybuje ve starých rituálních formách bez snahy vnést je do současné kultury (slavení velikonoc,

---

¹⁶⁸ Srov. tamtéž 44-46.

¹⁶⁹ Srov. SECONDIN: op. cit., 66.

¹⁷⁰ Tamtéž 79-81.

Otázkou klasifikace, stanovení kritérií pro hnutí v církvi se dosti podrobně zabývá: SECONDIN Bruno: *Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: KN, 1999, 66-82, kde se hovoří o úskalích této klasifikace, je zde rozpracovaná terminologie a rozepsaná klasifikace z různých pohledů, jako je pastorační a sociálně kulturní aspekty. Dále jsou zde navržena kritéria na základě sociálně církevních prvků, životních projevů těchto hnutí a velmi důležitých specificky církevních prvků, která uvádím i v této práci.

křtu, svátosti smíření)? Nejde pouze o striktně předepsaný rituál bez jakékoliv snahy přizpůsobit ho dnešnímu chápání? Jaký je vztah mezi laiky a kněžími v rámci slavení svátostí a na jaké teoretické prvky se tento vztah odvolává?

- **Úloha a forma liturgie:** Jde o okrajovou záležitost, je v ní tendence k mystice nebo k mystifikaci, osobní kompenzace, netíhne k protestantismu? Převažuje cit pro slavení *církve* „zde a nyní“, v němž má své místo adorace a přímlyvy? Nebo převládá ritualistická strnulost a falešným ekumenismem zakrývaný eklektismus? Jak se v liturgii odrážejí nekřesťanské liturgické tradice?

- **Pedagogický proces:** Jak probíhá vstup do hnutí (skupiny): je postupný, má jednotlivé kroky, znamení, kontroly, v souladu s daným programem? Jak se z hnutí odchází? Vyloučením, útekem, po vzájemném dialogu? Jaký význam má společné dědictví a kdo je obohacuje? Jaké se uplatňuje ověřování, rozvoj projektů a plánů, společné rozlišování celého společenství, a jak se to děje konkrétně? Za jakých okolností a jakými procedurami?

- **Vzájemné vztahy členů:** jsou bratrské, vertikální, horizontální, uzavřené v rámci malých skupin, v rámci rozhodnutí představených, v linii poslušnosti? Projevuje se v této oblasti autoritářství, paternalismus, výlučnost některých vztahů nebo vylučování některých členů ze vzájemné komunikace?

- **Vztah tvořivosti a struktur:** Převažuje spontánnost, mnohotvárnost, úcta k osobnímu bohatství, intuice? Nebo má přednost stálý řád, struktura podle přidělených úkolů, rutina, vše typické (i ve způsobu řeči), to, co bylo někým přikázáno a předepsáno? Existuje povinná četba (knihy, časopisy, pomůcky, letáčky nebo okružní listy)?

- **Vztah mezi malou a velkou církví:** Skupina (hnutí) se podílí na životě církve, nebo žije v naprosté izolaci jako elitářský spolek? Udržuje si vědomí, že je jednou mezi mnoha komunitami, nebo směřuje k totalitě a výlučnosti („my jsme jedinou správnou cestou!“)?

3.4 Problémy nových hnutí v církvi

S nástupem nových církevních hnutí a komunit samozřejmě přišly i problémy. Když pomíneme jednotlivé interní problémy některých hnutí a nahlédneme na to ze širšího hlediska, tak můžeme shrnout problémy nových hnutí a komunit v církvi do dvou základních okruhů.

Prvním je život hnutí či komunity v místní církvi (farnosti), kdy se členové hnutí identifikují více se svým hnutím, než s farností, ve které žijí. Nastávají mnohé problémy, kdy se spiritualita některého hnutí, která je vlastně nadfarnostní, často až celosvětově rozšířená, ve farnosti prezentuje jako jediná možná a nejlepší. Naštěstí otázka existence hnutí či komunity ve farnosti má většinou pozitivní aspekty.¹⁷¹

Druhým okruhem problému je život diecézních kněží a řeholníků v těchto hnutích. Tento jejich život v hnutích není sám o sobě problémem, hrozí však díky nim určitý sklon ke klerikalismu, nebo naopak laicismu v daných hnutích.

3.4.1 Hnutí a farnosti

Malá společenství ve farnostech

Malé společenství je v mnoha hnutích přímo základní buňkou, v které dané hnutí žije. Praktikuje se v něm společná modlitba, sdílení, studium Písma. Tato malá společenství však mohou být ve farnostech, ve kterých existují, určitým problémem. Existují obavy, že tato společenství farnost rozdrobí a rozloží. Ve farnostech tvoří početně menšinu, ale v kontextu je jejich hnutí vůči farnosti „obrem“. Toto může i způsobit, že se členové těchto hnutí cítí být nad malost farností povzneseni, až nadřazení, ale opak bývá často pravdou.¹⁷²

---

¹⁷¹ Srov. OPATRŇY Aleš: Farnost a malé společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=856&sel_text=2727, (13.9.2007).

¹⁷² Srov. OPATRŇY Aleš: Nová hnutí v církvi, in: Dingir 2 (2005), 52.

Srov. OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=856&sel_text=2728, (13.9.2007).

Osobní identifikace

Osobní identifikace je dalším problémem života křesťana ve farnosti a hnutí. Člověk se totiž dokáže identifikovat s vícerymi skupinami současně (rodina, farnost, nějaký spolek), a to zpravidla nestejnou měrou. Ve vztahu farnosti a hnutí je otázkou, do jaké míry se křesťan identifikuje s daným hnutím a do jaké míry se svou farností.

Problém nastává, když nějaké hnutí, tvořící nadfarní společenství, se prezentuje jako jediná možná realizace křesťanského života v dané farnosti.

„Hnutí, daleko přesahující obrys farnosti jsou ale životu farnosti k užítku, jestliže v nich někteří členové farnosti získávají inspiraci, prohloubení víry a nové dovednosti, a toto všechno nabídnou a nezištně bez vnucování vnášejí do života své farnosti. Je známou zkušeností z mnoha zemí v Evropě, že velkou část velmi aktivních lidí ve farnosti tvoří právě křesťané, kteří byli obohaceni delší či trvalou účastí v nějakém hnutí a zapojili se do života farnosti tak, že svou zkušenost využili, ale druhým nevnutili.“¹⁷³

3.4.2 Klerici a řeholníci v nových hnutích

Účast kleriků a řeholníků na životě hnutí je vnímána vcelku problematicky. Ve všeobecné rovině je jasné, že nová hnutí potřebují kněze k duchovní službě. Dále pak můžeme vnímat otázku kněží a řeholníků v těchto třech rovinách:

- a) Klerici a řeholníci by měli v nových hnutích a společenstvích objevit vzácný a originální přínos pro církve a na základě společné zkušenosti a vzájemné odpovědnosti je úkolem kněží a řeholníků pracovat na integraci a rozvoji společenství, aby hnutí autenticky napomáhala rozkvětu církve. Mohou napomáhat upevnění a stabilizaci těchto hnutí a společenství.¹⁷⁴
- b) Další rovinou je problematika účasti kleriků a řeholníků na životě nových hnutí a společenství. V nových hnutích byly oživeny duchovní hodnoty, rozvíjí se evangelizace a bratrské společenství. Pro kleriky a řeholníky to bylo velmi inspirativní v otázce jejich věrnosti církvi, která byla v letech po Druhém vatikánském koncilu pro mnohé náročná. Postupem času nastala nová situace, kdy mladí lidé z nových hnutí vstupují do noviciátu řeholních institucí a kněžských seminářů. Tito lidé, formovaní hnutími, jejich charizmatičtými

¹⁷³ OPATRŇY: Nová hnutí v církvi, 53.

¹⁷⁴ Srov. SECONDIN: op. cit., 102.

vůdci, spiritualitou, narážejí na určitá specifika řeholních institutů a formaci kněžských seminářů. Je třeba, aby daný člověk bral společenství do kterého nově vstupuje (to je společenství s biskupem a kněžími diecéze, společenství mezi řeholníky), velmi vážně.¹⁷⁵

- c) Poslední rovinou je pomoc řeholníků a kněží novým hnutím a společenstvím. Kněží jsou nadále pastýři všech, kteří jsou jim svěřeni a nelze upřednostňovat určité hnutí či společenství před ostatními. „Řeholníci a řeholnice se nesmějí prezentovat jako skromná skupinka pomocníků nebo zbožných duší propagujících odkaz svých zakladatelů a duchovních tradic. Jejich základním úkolem zůstává neustále oživovat a nově inkulturovat své charisma, aby pod pláštíkem upevnění disciplíny a organizovanosti institutu nedocházelo ke klerikalizaci laiků nebo k omezování jejich autonomie a odhodlanosti. Je nutné rozvíjet jednotlivé služby a vzájemnou zodpovědnost laiků se zřetelem k jejich specifitě s vědomím, že povolání laiků se uskutečňuje ve světě.“¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ Srov. tamtéž 103.

¹⁷⁶ Tamtéž 104.

4 Spirituality nových hnutí v církvi

Doposud byly rozebrány všeobecné společné charakteristiky nových hnutí a komunit v církvi, jejich laický charakter a další. Byla ukázána možná kritéria pro začlenění těchto hnutí do církve a poukázalo se na základní okruhy problémů těchto hnutí a komunit, které v průběhu dosavadního dějinného vývoje v církvi vypluly napovrch.

Každé nové hnutí či komunitu můžeme blížeji charakterizovat podle několika určujících prvků. Z jedné strany se můžeme na to dívat na základě dějinného vývoje¹⁷⁷, protože vznik hnutí byl často i reakcí na nějaký dějinný podnět, kterým byla například válka či jiná událost.

V zásadě, při vzniku nového hnutí je většinou nejdůležitější osoba zakladatele (zakladatelky), který udá směr, kterým se nové hnutí bude ubírat. Základními pilíři, na kterých nová hnutí stojí, jsou spiritualita a spolu s ní související vnější činnost daného hnutí. Tou činností je zde myšlena oblast života, na kterou se hnutí zaměřuje. Preference určitého stylu zbožnosti, zaměření na různá témata, určitý styl evangelizace.

Konkrétní spiritualita¹⁷⁸, která se většinou odvíjí od charizmatu zakladatele (zakladatelky), bývá pro určení charakteristiky daného hnutí mnohem směrodatnější, protože nepodléhá tolik proměnám jako jeho zaměření a činnost. Nepochybně se také vyvíjí, ale základ zůstává stejný. Ani osoba zakladatele (zakladatelky) však není zcela určující, protože například Charismatická obnova zakladatele nemá. Domnívám se proto, že název „hnutí“, který pro tento fenomén používáme je zcela vystižný. „Hnutí“, jako něco nestálého, něco co je stále v pohybu a kráčí vpřed.¹⁷⁹

---

¹⁷⁷ Viz tato práce, kapitola 2.1 Historie laických hnutí.

¹⁷⁸ Psát o jednotlivých spiritualitách nových hnutí a komunit v církvi (zvláště, pokud jsou zdroje omezeny pouze na češtinu), je poněkud obtížné. Největšími informačními zdroji bývají internetové stránky o hnutích samotných, případně souhrny, které doposud v češtině vyšly. Například SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 123-146. Většinou se v nich daná hnutí prezentují sama, bez nezávislého pohledu (chybí určitá absence kritiky). Krátce se o nich píše i v knize: HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998, 125-133 a stručný souhrn můžeme najít: VOJTÍŠEK Zdeněk: Encyklopedie náboženských směrů v České republice, Praha: Portál, 2004, 44-50. Dalším zdrojem v českém jazyce jsou časopisy Teologické texty (4/1990 a 6/1995) a časopis Dingir 2/2005, případně časopis Nové město (celý ročník 2000 se věnoval popisům a rozhovorům z příslušníky jednotlivých nových hnutí a komunit).

¹⁷⁹ Slovo „hnutí“ překládáme z italského „movimento“ nebo anglického „movement“, které má mnoho výrazů, jako třeba „hnutí, pohyb, přesun, chod, jízda, let, směřování, běh, postup, posun, aktivita“ a další.

Spiritualita jednotlivých hnutí bývá velmi podobná, možná i na první pohled stejná, vždyť je v první řadě křesťanská. Co se týče jejich vzájemných rozdílů, je to především jejich vnější charakter, činnost, metody evangelizace apod. To však nepochybně rozdíly v jejich spiritualitách, protože jejich činnost kráčí v těsném závěsu za jejich spiritualitou.¹⁸⁰

Dělit existující hnutí a komunity do jednotlivých skupin je však dobré pouze pro základní orientaci v dané problematice, protože mnohá hnutí během svého vývoje již dosáhla celosvětových rozměrů a zasahují takřka do všech křesťanských oblastí, kde hrají důležitou úlohu laici.¹⁸¹

Některá hnutí kladou na svoji specifickou spiritualitu opravdu důraz, protože má podstatný vliv na charakter těchto hnutí a odvíjí se od charizmatu zakladatele daného hnutí. Jsou většinou celosvětově rozšířená s velmi širokým záběrem působnosti. Jejich spiritualita je nepochybně důležitým jednotícím prvkem členů hnutí a odráží se v jejich vnější činnosti.

Pro představu bude nejlepší rovnou ukázat konkrétní spirituality některých hnutí, případně komunit a okrajově uvedu i oblast jejich činností, kterou se dané hnutí zabývá, protože vnější projev hnutí je to první s čím se můžeme setkat.

---

¹⁸⁰ Proběhly již mnohé pokusy nová hnutí a komunity rozdělit podle jejich charakteristické spirituality a dalších vnějších projevů. Zajímavé rozdělení přináší VOJTÍŠEK Zdeněk: Encyklopedie náboženských směrů v České republice, Praha: Portál, 2004, 44-50. Dělí současná hnutí (působící v České republice) na šest základních skupin, podle jejich hlavního zaměření:

- 1) Obnova farností
- 2) Prohloubení mariánské zbožnosti
- 3) Mystická zbožnost (niterná zbožnost)
- 4) Charismatická obnova
- 5) Konzervativní hnutí – navázání na cesty uskutečňované před Druhým vatikánským koncilem
- 6) Obnova římskokatolické církve misijním úsilím + důraz na sociální aspekt.

¹⁸¹ Vzhledem k příslušnosti mnohých kleriků a řeholníků v jednotlivých hnutích, se domnívám, že daná hnutí ovlivňují i oblasti, do kterých zasahují ostatní životní stavy církve.

4.1 Příklady spiritualit a činností nových hnutí a komunit v církvi

4.1.1 Opus Dei

Velmi zajímavým příkladem takového hnutí je Opus Dei, už proto, že se svým charakterem od ostatních hnutí velmi liší a dnes jej v podstatě mezi nová hnutí v církvi nezařazujeme. Důvodem je jeho specifická kanonická forma v podobě osobní prelatury.

Hlavním poselstvím Opus Dei je, že všichni pokřtění jsou povoláni ke svatosti skrze věrnost ve své práci a v každodenních povinnostech.¹⁸² To svým způsobem vyjadřuje i charizma zakladatele, jímž je sv. Josemaría Escrivá.¹⁸³

Základní rysy Opus Dei můžeme shrnout do těchto bodů:¹⁸⁴

Boží synovství

Každý křesťan je skrze křestní milost Božím dítětem. Tato jednoduchá pravda křesťanství zaujímá základní místo v duchu Opus Dei. Jak řekl zakladatel: „Boží synovství je základem ducha Opus Dei.“ Tak formace, kterou poskytuje prelatura dává křesťanům hluboké vědomí jejich Božího dětství a pomáhá jim podle toho jednat. To podporuje důvěru v Boží prozřetelnost, jednoduchost v dialogu s Bohem a hlubší vědomí důstojnosti jejich lidského bytí a potřebu bratrství mezi všemi lidmi, opravdovou křesťanskou lásku ke světu a ke všemu lidskému a smysl pro klid a optimismus.

Obyčejný život

Obyčejný křesťan může najít svatost skrze běžné životní okolnosti. Slovy zakladatele Opus Dei: „Obyčejný život může být svatý a plný Boha... Náš Pán nás volá k posvěcování obyčejných úkolů každého dne, ke křesťanské dokonalosti, která se má najít právě zde.“ Proto jsou všechny ctnosti pro křesťany tak důležité: víra, naděje a láska a lidské ctnosti - spravedlnost, statečnost, pracovitost, loajalita, radost, mírnost, velkodušnost, atd. V praktikování těchto ctností křesťan napodobuje Ježíše Krista.

---

¹⁸² Srov. Poselství (bez autora), <http://www.opusdei.cz/art.php?p=13302>, (13.9.2007).

¹⁸³ Srov. Životopis (bez autora), <http://www.opusdei.cz/sec.php?s=233>, (13.9.2007).

¹⁸⁴ Poselství (bez autora), <http://www.opusdei.cz/art.php?p=13302>, (13.9.2007).

Jiná stránka posvěcující hodnoty běžného života jsou maličkosti, které naplňují všední život křesťana a jsou nesmírně důležité. „Velká svatost se skládá z plnění malých povinností každého okamžiku.“ Napsal zakladatel Opus Dei. Příkladem těchto maličností jsou drobné projevy služby, dobré způsoby, respektování ostatních, atd. Tyto malé věci jsou pro křesťanský život velmi důležité, když se vykonávají s láskou k Bohu.

Pro většinu křesťanů je manželství a rodina mezi věcmi, na kterých se má stavět svatost, takto jim má být dán křesťanský rozměr. „Pro křesťana není rodina jen společenskou institucí, více méně prostředkem lidské slabosti. Je to nadpřirozené povolání.“

Posvěcování práce, posvěcování sebe skrze svou práci a posvěcování ostatních skrze práci

Posvěcování práce je jako pant, okolo kterého se otáčí celý duch života obyčejného křesťana. „Od té doby co ji Kristus převzal do svých rukou, se pro nás stala práce vykupitelskou a spásitelnou skutečností; ne jen jako základ života člověka, to znamená jako cest ke svatosti - je to něco co má být posvěceno a co posvěcuje.“ Každé poctivé zaměstnání, od toho nejdůležitějšího po to nejprostší v lidských očích, může být příležitostí k oslavě Boha a službě ostatním.

„Jsme to mi... obyčejní křesťané ponořených do krevního oběhu společnosti, po kterých Náš Pán chce, aby se stali svatými a apoštolskými, uprostřed běžné práce; to znamená posvěcovat práci v našem životě, posvěcovat se v ní a skrze ni pomáhat i ostatním ke svatosti.“

Láska ke svobodě

Členové Opus Dei jsou běžnými občany, kteří mají stejná práva a mají stejné povinnosti jako všichni ostatní. V jejich politických, finančních nebo kulturních aktivitách, jednají svobodně s osobní odpovědností a neodvolávají se na církev nebo Opus Dei ve svých osobních rozhodnutích. To zaručuje respektování svobody a názorů ostatních.

Modlitba a sebezápor

Duch Opus Dei podporuje modlitbu a sebezápor, aby udržoval snahu o posvěcování všedních povinností každého člověka. Tak věřící prelatury bojují, aby včlenili do svého života praktikování křesťanské zbožnosti, jako je modlitba, denní mše

svatá, svatá zpověď a čtení a meditace Písma. Významné místo v jejich srdcích zaujímá zbožnost k Panně Marii. Aby napodobovali Ježíše Krista, dělají sebezápory, zvláště ty, které jim pomáhají plnit věrně jejich povinnosti a zpříjemňují život ostatním, například postit se, dávat almužny, vzdávání se malých potěšení, atd.

Láska a apoštolát

Členové Opus Dei se snaží vydávat svědectví jejich křesťanské víře. Slovy zakladatele: "Když pracujeme v naší práci, bok po boku s našimi kolegy, přáteli a známými a sdílíme jejich zájmy, můžeme jim pomoci přiblížit se ke Kristu." To se musí uskutečňovat především osobním příkladem a teprve poté slovy. Touha dát poznat Krista ostatním je neoddelitelná od touhy přispět k řešení materiálních potřeb a společenských problémů v jejich okolí.

Jednota života

Přátelství s Bohem, běžný každodenní život a snaha o evangelizaci, jsou harmonicky spojeny v "silné a jednoduché jednotě života." "Jednota života" byl výraz, který často užíval zakladatel Opus Dei a shrnuje jeho hluboké chápání křesťanského života.

Definoval ji jako: "základní podmínku pro ty, kdo se snaží posvětit se uprostřed obyčejných situací v jejich práci, rodině, společenských vztahů." Svatý Josemaría vysvětloval, že křesťané pracující ve světě by neměli žít nějakým způsobem "dvojitý život. Na jedné straně vnitřní život a jednotu s Bohem; a na druhé straně oddělený a odlišný profesionální, společenský a rodinný život." "Je jen jeden život tvořený tělem a duchem. A je to tento život, který se má stát, jak v duši tak v těle, svatým a naplněným Bohem."

Činnost prelatury Opus Dei se především zaměřuje na své členy. Snaží se jim poskytovat duchovní prostředky potřebné k tomu, aby mohli žít jako dobří křesťané uprostřed světa. Jinak lze její činnost shrnout do tří základních okruhů:¹⁸⁵

---

¹⁸⁵ Činnost (bez autora), <http://www.opusdei.cz/art.php?p=13327>, (13.9.2007).

Duchovní vedení

Věřící prelatury navštěvují každý týden hodiny nazývané „kroužky“, na kterých se věnují věroučným a asketickým tématům, a měsíčně rekolekce, čas pro osobní modlitbu a reflexi na téma spojené s různými aspekty života křesťana. Kromě toho se jednou ročně účastní duchovních cvičení trvajících od tří do pěti dnů. Podobné aktivity jsou nabízeny také spolupracovníkům, mladým lidem a komukoliv dalšímu, který si je přeje navštěvovat.

Osobní apoštolát

Osobní svědectví je vždy nejdůležitějším apoštolátem Opus Dei. Jedná se o osobní apoštolát vykonávaný slovem a příkladem: apoštolát svědectví, specifická a efektivní pomoc poskytnutá druhým v práci nebo v jiných okolnostech každodenního života.

Korporativní díla

Někteří věřící prelatury, často za pomoci spolupracovníků Opus Dei a mnoha dalších osob, podněcují charitativní nebo vzdělávací iniciativy, jejichž duchovní a doktrinální orientace je svěřena prelatuře. Tyto iniciativy se nazývají „korporativní díla“, aby se odlišily od osobního apoštolátu členů, který je primárním apoštolátem Opus Dei. Mezi těmito korporativními apoštolátskými díly jsou střední školy, univerzity, ženská centra, nemocnice v nerozvinutých oblastech, školy pro zemědělce, instituty profesionálního vzdělávání, studentské koleje a kulturní centra. Prelatura se nezapojuje do žádných výdělečných nebo politických podniků.

Korporátní apoštolátská díla jsou vlastněna a řízena těmi, kdo je iniciovali, nikoliv prelaturou Opus Dei, která přebírá pouze odpovědnost za jejich duchovní a doktrinální orientaci. Každé dílo je financováno stejným způsobem jako jakékoliv jiné podobné instituce: např. prostřednictvím grantů, dotací, poplatků atd.

Korporátní díla často hospodaří se ztrátou; to je dáno typem činností, které vyvíjejí, a tím, že nejsou zakládána za výdělečnými účely. Z těchto důvodů mohou získávat kromě darů od věřících Opus Dei nebo od spolupracovníků a dalších osob i oficiální subvence od vládních agentur, stejně jako granty soukromých nadací a společností.

4.1.2 Schönstattské hnutí

Jedním z nejstarších hnutí, zařazovaných mezi nová hnutí v církvi patří Schönstattské hnutí. Na počátku stojí kněz Josef Kentenich, který v roce 1914 se svými žáky – bohoslovci uzavřel tzv. úmluvu lásky s Pannou Marií. Hnutí se postupně rozrostlo do celosvětových rozměrů.

Postupně se rozvíjí schönstattská spiritualita, která stojí na dvou pilířích:

- **na praktické víře v Boží prozřetelnost.**
- **na úmluvě lásky s Pannou Marií, která vede k obnovení a prohloubení křestní úmluvy s trojjediným Bohem.**

Maria je vnímána jako prototyp člověka cele vydaného Bohu pro jeho plány lásky, protože dokáže plně říci své „ano“, protože Boží Slovo nevstupuje na zem bez vysloveného souhlasu člověka.

Hnutí sebe samo vnímá každopádně jako mariánské, ale i kristocentrické a patrocentrické. Spiritualita tohoto hnutí by šla také vyjádřit větou: „S Marií, skrze Krista, v Duchu svatém – k Otci!“

V Schönstattském hnutí je přesvědčení o tom, že Bůh touží po Marii v každém z nás a Duch svatý se sklání rád tam, kde nachází Marii in postoj celého dání se pro Boží plány lásky. Konečným posláním je vytvoření nového člověka v nové společnosti, který má mariánské rysy a jako Maria je doma v Bohu a dává se mu cele k dispozici ve všech životních situacích.

Členové hnutí nechtějí nic dělat bez spojení skrze Pannu Marii a skrze ni s Bohem a věří, že Maria, jako matka všech lidí se snaží přivést všechny lidi i skrze ně. Dochází k vzájemnému spojení vyjádřeného myšlenkou: „Nic bez tebe – nic bez nás!“¹⁸⁶

---

¹⁸⁶ Schönstattské hnutí (bez autora), <http://farnost.katolik.cz/lanskroun/spolca/schoenstatt/schoenstatt.htm>, (13.9.2007).

Ve všeobecnější rovině se spiritualita Schönstattského hnutí vyznačuje těmito znaky:¹⁸⁷

- usiluje o nalezení konkrétních způsobů každodenního života z víry ;
- usiluje o pružnou reakci na výzvy dnešní moderní společnosti;
- umožňuje nalézat Boha a žít s ním uprostřed dnešního světa;
- posiluje a prohlubuje křesťanský „úmluvu lásky“ s Bohem rozvíjí hluboký osobní vztah k Panně Marii, která nás vede k Bohu, lidem a vychovává nás v pevné, svobodné, křesťanské osobnosti;
- pomáhá k vytváření zdravých vztahů jak s Bohem, tak s lidmi;
- snaží se propojit duchovní a všednodenní život;
- usiluje o harmonické propojení všech oblastí života;
- podporuje rozvoj v celistvou, harmonickou osobnost;
- snaží se pomoci jednotlivcům i společenstvím nalézt vlastní jedinečné životní poslání a způsob života ve vztahu k Bohu, blízkým lidem a společnosti uprostřed dnešního světa;
- je universální pro každý způsob života, ať se jedná o život laiků nebo zasvěcených osob, jednotlivců, rodin či větších společenství;
- odpovídá na moderní potřebu svobody, flexibility stejně jako potřebu přijetí, jistoty a stability: nalézt místo domova, kde lze zapustit hluboké kořeny.

Důležité jsou také aktivity Schönstattského hnutí. Toto hnutí organizuje mnoho různých setkání, jako jsou například setkání pro rodiny, pro mládež, pro kněze a jáhny. Dále pak můžeme reflektovat aktivity, které se projevují i v České republice. Je to například projekt *Rodiny pro rodiny*, který je zaměřen na pořádání vzdělávacích akcí pro rodiny s dětmi, manželské páry a dospívající mládež. Dále to je sdružení dětí a mládeže *Spojené ruce*, které se snaží nabídnout dětem a mládeži smysluplné využití jejich volného času.¹⁸⁸

Velice specifickou záležitostí Schönstattského hnutí je projekt putovní svatyňky.¹⁸⁹

Hnutí vydalo některé knižní tituly a má i svůj časopis.

---

¹⁸⁷ Spiritualita (bez autora), <http://www.schoenstatt.cz/spiritualita/spiritualita.html>, (13.9.2007).

¹⁸⁸ Srov. Aktivity (bez autora), <http://www.schoenstatt.cz/aktivity/aktivity.html>, (13.9.2007).

¹⁸⁹ Projekt putovní svatyňka (bez autora), http://www.schoenstatt.cz/aktivity/ppk_projekt.html, (13.9.2007).

4.1.3 Dílo Mariino – Hnutí fokoláre

Hnutí fokoláre, jehož oficiální název je Dílo Mariino, založila za 2. světové války v Tridentu (severní Itálie) Silvia Chiara Lubichová. Toto hnutí se velmi rychle rozrostlo do celosvětových rozměrů. Vyznačuje se velkým stupněm diference, ale přesto působí jednotným dojmem. Příčinou je určitě důraz na „charizma jednoty“, které hnutí považuje za své specifikum, je příčinou intenzivního spojení všech členů, jejich komunikace a výměny zkušeností.¹⁹⁰

Spiritualita Díla Mariina tvoří celá síť dvanácti bodů, v kterých je dáván důraz na určitý prvek, z nich si nejvíce toto hnutí považuje tyto dva: „Jednota a Ježíš opuštěný.“¹⁹¹

Uvádím zde všech dvanáct bodů spirituality Díla Mariina i s jejich stručným komentářem.¹⁹²

Bůh – láska

Základní pochopení, které nově zazářilo v životě první skupiny a v jehož světle se na základě četby evangelia rychle vykrytalizovaly další body tvořící spiritualitu hnutí.

Vůle Boží

Zvolit si Boha jako Ideál svého života znamená plnit Jeho vůli (srov. Mt 7,21).

Vzájemná láska

Je tou nejvyšší Ježíšovou vůlí (srov. Jan 13, 34).

---

¹⁹⁰ KRATOCHVÍL Jiří: Hnutí fokoláre, in: Teologické texty 4 (1990), 123-124.

¹⁹¹ Tyto hlavní body spirituality Díla Mariina jsou blíže popsány v knize: LUBICHOVÁ Chiara, Jednota a Ježíš opuštěný, Praha: Nové město, 1999.

¹⁹² KRATOCHVÍL Jiří: Hnutí fokoláre, in: Teologické texty 4 (1990), 124.
Podrobnější výklad těchto bodů lze najít v knize: LUBICHOVÁ Chiara, Cesta ke společenství, Praha: Nové město, 2005, 35-74.

Ježíš uprostřed společenství – Ježíš mezi námi

Je plodem vzájemné lásky (ve smyslu Mt 18, 20) a stává se pro členy hnutí předpokladem každé další činnosti.

Jednota

První fokolarinky při čtení evangelia v protileteckém krytu v určitém okamžiku pochopily, že se narodily pro to, aby ve svém životě přispívaly k realizaci Ježíšova testamentu „Aby všichni byli jedno“ [srov. Jan 17, 21], který se stal „Magnou Chartou“ rodícího se hnutí.

Ježíš opuštěný

Ježíšova opuštěnost na kříži (srov. Mt 27, 46) je vrcholem jeho lásky; vědomě ztotožňovat každou bolest, s níž se člověk setkává, s touto jeho bolestí znamená stávat se láskou a konkrétně uskutečňovat jednotu; žití tohoto tajemství je klíčem k celé spiritualitě hnutí.

Slovo života

Jedna věta z Písma pro určité období (např. měsíc) opatřená krátkým praktickým komentářem se stává „návodem“, jak uvádět evangelium do života.

Ježíš v bratru

Je od počátku východiskem zejména pro akce charitativní a sociální ve prospěch chudých lidí (viz Mt 25,40).

Hierarchie

Vědomí plného a bezvýhradného začlenění hnutí do hierarchické církve je důvodem jeho vnitřní vyváženosti a příčinou mimořádného rozšíření (viz Lk 10,16).

Eucharistie

Je pro příslušníky fokoláre každodenním pokrmem jakožto svátost jednoty mystického Těla.

Panna Maria

Hnutí fokoláre se oficiálně nazývá „Dílo Mariino“; členové se snaží jít společně ke svatosti po „cestě Mariině“, která spočívá v úsilí přinášet Krista světu duchovně, tak jako Maria ho přinesla tělesně; Maria jako „model“ fokolarína.

Duch svatý

Je uctíván jako dárce charizmatu jednoty a tvůrce „malé posvátné historie“ hnutí i jeho jednotlivých členů.

Hnutí fokoláre má velmi široké spektrum aktivit:¹⁹³

Nakladatelství Citta nuova (Nové město) vydává literaturu, která má vztah ke spiritualitě hnutí, i jiné publikace (zvláště teologické). Vydává rovněž časopis stejného jména. Kromě Itálie je obdobné vydavatelství v řadě dalších zemí.

Od roku 1949 nejprve v Itálii, nyní ve všech kontinentech probíhají pravidelná letní setkání příslušníků hnutí, tzv. „mariapoli“. Cílem mariapoli je budovat duchovní společenství mezi všemi účastníky s Kristem přítomným mezi nimi, zároveň se formovat ve spiritualitě a vzájemně se informovat o životě různých výrazů hnutí.

Takováto setkání byla základem myšlenky „stálé mariapoli“. První vznikla v roce 1964 v Loppianu u Florencie. Je modelovým městečkem a současně formačním centrem budoucích fokolarínů. Existuje zde řemeslná i zemědělská výroba, umělecké ateliéry a také Institut pro studium teologických a sociálních věd „Mystici corporis“. Sídli zde hudební skupiny Gen Rosso a Gen Verde. Další stálé mariapoli byly postupně vybudovány v O'Higgins (Argentina), Sao Paulo a Recife (Brazílie), Tagay-tay (Filipíny), Fontem (Kamerun) a Montet (Švýcarsko).

Ekumenické kontakty hnutí jsou koordinovány vlastním sekretariátem v Římě zvaným „Centro Uno“. Velký význam pro praktický ekumenismus má středisko Ottmaring u Augsburgu, kde žijí společně příslušníci hnutí s německými evangelíky. Oceněním ekumenické aktivity Díla Mariina bylo udělení „Mírové ceny města Augsburgu“ Chiaře Lubichové v roce 1988.

Na středním a Dálném Východě se Dílo setkává s věřícími nekřesťanských náboženství, kteří přejímají některé prvky jeho spirituality. Často např. nacházejí paralelu mezi Slovem života a svými svatými knihami. I zde dochází na základě společného života k dialogu a jakémusi „mezináboženskému ekumenismu“. Ve

---

¹⁹³ KRATOCHVÍL Jiří: Hnutí fokoláre, in: Teologické texty 4 (1990), 125.

filipínské stále mariapoli Tagay-tay vznikla z důvodů praktické potřeby škola pro dialog s východními náboženstvími.

Přehlédnout nelze ani početné sociální projekty uskutečňované Dilem, zejména v rámci hnutí „Nová společnost“ a „Mladí za sjednocený svět“. Právě v oblastech bídy, např. v Jižní Americe, je na činnosti hnutí fokoláre vidět, že náboženské obrodné hnutí je schopné pomoci postiženým ze stavu rezignace, ukázat jim jejich lidskou důstojnost a tím je dovést do stavu, že si jsou schopni dále pomáhat sami. Dochází tak k „osvobození“ člověka na různých úrovních.

4.1.4 Charismatická obnova

Charismatická obnova je hnutím velmi specifickým, pokud se dá vůbec nazvat hnutím. Narozdíl od ostatních známých hnutí v církvi nemá žádného zakladatele. Mluvíme-li o Charismatické obnově nebo jinými slovy o Obnově v Duchu svatém, většinou se tím myslí obnovný proud uprostřed římskokatolické církve, který vychází se zkušenosti nových Letnic, z osobního prožitku naplnění Duchem svatým. Tuto zkušenost v novodobé historii římskokatolické církve prožili poprvé studenti katolické university Duquesne v Pittsburghu v USA. Stalo se tak v roce 1967, během jedné víkendové rekolekce o Duchu svatém. Během dalších měsíců zasáhla vlna této zkušenosti celé Spojené státy, modlitební skupiny vznikaly na univerzitách, ve farnostech i v řeholních komunitách.

Velmi důležitou roli hrál v počátcích Charismatické obnovy belgický kardinál Suenens a díky němu došlo ke vřelému přijetí Obnovy ze strany římskokatolické církve. V roce 1975 byl do Říma svolán první charismatický kongres a během let se Obnova postupně rozšířila do celého světa.

V tomto hnutí neexistuje nějaká zvláštní struktura. Pouze v některých státech působí národní služební týmy a v Římě sídlí Mezinárodní koordinační a informační centrum charismatické obnovy ICCRS (International Catholic Charismatic Renewal Services).¹⁹⁴

Z nitra Charismatické obnovy vyrostlo několik komunit, tj. trvalých společenství života. Jsou to například komunity Emmanuel, Blahoslavenství, Chemin Neuf a další.

---

¹⁹⁴ Srov. SLAVÍK Michael: Charizmatická obnova, in: Teologické texty 4 (1990), 132.

„Jestliže se mluví o ‚spiritualitě‘ současného charismatického hnutí, můžeme tomuto slovu jistě rozumět v širším smyslu, protože jsou zde ve skutečnosti ztvárňovány velmi centrální zkušenosti a pravdy víry. Tuto spiritualitu můžeme také označit jako dějinně nový ‚proud‘, protože nejen v životě svých jednotlivých příslušníků představuje jakýsi mezník, nýbrž i v celku církve se jeví jako počátek čehosi nového, jako určité nové probuzení či hnutí.“¹⁹⁵

Přesto však Charismatická obnova nemá zvláštní spiritualitu. V první řadě je totiž považována za prohloubení základní křesťanské spirituality. Je jednou z cest znovuoobjevení tajemství letnic.

„Ústředním teologickým termínem je ‚křest v Duchu svatém‘, přesněji ponoření do Ducha svatého, jenž je někdy opisován termínem ‚hlubší vylití Ducha svatého‘. Ve Skutcích apoštolů znamená křest Duchem svatým prvotní křesťanskou zkušenost, kterou působí Bůh skrze Ježíše Krista. Je při tom vyléván Duch svatý na všechny ty, kdo se veřejně odevzdávají Kristu, a to při křtu v jeho jménu. V tomto kontextu tedy stojí křest v Duchu jako samozřejmost při křtu vodou (svátost) a vkládání rukou (břimování). Někteří Otcové chápali křest v Duchu svatém jako synonymum křesťanské iniciace (Tertulián, Justin, Cyril Jeruzalémský atd.). Souhrnně se tedy dá říci, že křest Duchem svatým je vědomé zkušenostní přijetí milostí, objektivně získaných ve svátosti křtu a břimování. Přijmout křest v Duchu svatém neznamená připojit se k hnutí, ale znamená uchopení plnosti křesťanské iniciace.“¹⁹⁶

Přijetí křtu v Duchu je často charakterizováno dary Ducha, které zčásti ze života církve vymizely a zčásti se objevovaly pouze občas. Je to modlitba v jazycích, prorocké pokyny při bohoslužbě i ve všedním životě církevní obce, dary uzdravování, misionářské poslání a jiná, často velmi konkrétní uschopnění k životu a službě v církvi.¹⁹⁷

Pro život Charismatické obnovy jsou také důležité některé prvky.

Určitým základem je osmitýdenní seminář, který se skládá z katechezí, společné modlitby, malých skupinek a rozjímání doma. Důraz se klade na svátost smíření, na modlitbu za vnitřní uzdravení a na modlitbu za další vylití Ducha svatého a nakonec rozeslání, které má účastníky nasměrovat ke službě. Je doporučeno zúčastňovat se modlitebního společenství jako určitého dobrého prostoru života.

---

¹⁹⁵ BAUMERT Norbert: Univerzálnost a specifika Charismatické obnovy, <http://www.cho.cz/www/index.php?clanek=131&hledano=Baumert>, (13.9.2007).

¹⁹⁶ SECONDIN: op. cit., 140-141.

¹⁹⁷ BAUMERT: op. cit.

Modlitební společenství tvoří základní složku Charismatické obnovy. Společenství se inspirují prvokřesťanským společenstvím (Sk 2,41), horlivým v modlitbě a v setkávání, a modlitebním shromážděním popisovaným apoštolem Pavlem v 1 Kor 14,26-33.¹⁹⁸

Hlavní charakteristiky tohoto způsobu modlitby můžeme shrnout do několika základních bodů:¹⁹⁹

Spontánnost

V modlitbě neexistuje žádný rituál nebo nějaké formulace. Modlitba se opírá především o Písmo, preferuje se volně formulovaná modlitba. Přicházejí chvíle ticha, zpěvy, dochází i k zapojení těla – zvednuté ruce, tanec.

Modlitba díky a chval

Vyvyšování Boha v Trojici za jeho velké skutky v dějinách spásy.

Cesta obrácení

Je stále radikálnější a vede nejen teoreticky, ale i prakticky k uznání a vyznání, že Ježíš Kristus je Pán (Sk 2,36) a Spasitel.

Celá osobnost

Na Boží pozvání odpovídá celá osobnost. Ježíš se pomocí podnětů Ducha svatého obrací na člověka v jeho existenční a historické celistvosti. Podmaňuje si jeho mysl, afektivitu a city. Pánu, který volá, odpovídají duch, duše a tělo (1 Sol 5,23).

Písmo svaté

V životě Charismatické obnovy má Písmo zvláštní místo. Neustále z něho čerpá nejen modlitba, ale je také zdrojem inspirace k životu podle evangelia. Modlitba nad Božím slovem vede k touze poznávat jeho hloubku.

Dalším prvkem Charismatické obnovy, který je v podstatě okoukán z protestantského světa, jsou takzvané konference. Jedná se o velké shromáždění, kde

---

¹⁹⁸ Srov. BARRUFFO A.: Charismatické, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 330-331.

¹⁹⁹ Tamtéž.

probíhají katecheze, společná modlitba, případně jsou vytvořeny skupiny. Jsou určitou formou exercicií pro obyčejné lidi.

4.1.5 Komunita Chemin Neuf

Chemin Neuf (v překladu Nová Cesta) je římskokatolickou komunitou s povoláním k ekumenismu. Vznikla z modlitebního společenství v Lyonu (Francie) v roce 1973. Zakladatelem je kněz Laurent Fabre. V současné době má více než 900 členů, kteří pocházejí z 18 zemí Evropy, Afriky, Ameriky a Středního Východu. Širší společenství Komunity, které se nazývá „Communion“ shromažďuje okolo 8000 osob, jenž žijí rozptýlené po celém světě.²⁰⁰

Komunita Chemin Neuf je apoštolskou komunitou, která ve svojí spiritualitě vychází ze spirituality sv. Ignáce z Loyoly a ze zkušenosti Charismatické obnovy.

Celkově je tato komunita zaměřena na jednotu, která sjednocuje lidi a také církve. Členové komunity chtějí dosáhnout jednoty všude, kde je jí potřeba. Tuto jednotu chtějí přijmout od samotného Krista.

Komunita byla již od svého počátku oslovena setkáním s bratry a sestrami různých křesťanských vyznání a má na paměti Ježíšova slova v Janově evangeliu, která vyslovil před svou smrtí: „Aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal“ (Jan 17,21).

Bratři a sestry z Komunity, kteří jsou členy římskokatolické církve a církví pravoslavných, Anglikánského společenství, reformovaných, lutheránských či evangelických, si vybrali žít, modlit se a evangelizovat společně, aniž by se vzdávali své příslušnosti ke svým mateřským církvím a jejich společenství s nimi.

Od založení Komunity je jejím hlavním posláním formovat křesťany a podpořit jejich smysl pro zodpovědnost v církvi a ve společnosti. Komunitě ve Francii bylo svěřeno několik domů, které slouží k duchovním cvičením a k formaci, stejně tak tomu je i v Belgii, v Itálii, v Polsku, v České republice, v Kongu, na Pobřeží slonoviny a na Martiniku. V těchto domech „usebrání a ticha“ se během roku střídají skupiny všech věkových kategorií na jeden víkend, na týden, na měsíc, na duchovní cvičení či odpočinek, na biblické přednášky nebo církevní formaci.²⁰¹

²⁰⁰ Srov. Bez autora: Komunita Chemin Neuf, brožura, 4-7.

²⁰¹ Tamtéž 4-9.

4.1.6 Komunita Blahoslavenství

Komunitu Blahoslavenství založil v roce 1973 Gérard Croissant (bratr Efraim), ženatý trvalý jáhen, spolu se svou manželkou Jo. První oblast, kde začala komunita působit, byla diecéze Albi v jižní Francii. Komunita je nyní rozšířena po celém světě. Má přibližně 1500 členů, z čehož třetinu tvoří manželské páry.²⁰²

Základním prvkem spirituality komunity Blahoslavenství je modlitební život v duchu karmelitánské tradice a snaha o neustálou modlitbu. Ve spiritualitě komunity je hluboce zakořeněné úsilí předjímat Boží království již tady na zemi skrze modlitbu chvály, krásu liturgie a bratrský život. Pro komunitu je také typická otevřenost k charizmatickým darům Ducha svatého a účast na obnově církve. Zvláštní místo zaujímá uvědomování si a oživování židovských kořenů naší víry, z toho vychází modlitba za jednotu křesťanů. Komunita klade důraz na život chudoby, zvláště tím, že žije v naprosté odevzdanosti do Prozřetelnosti, a tak se otvírá nejrůznějším formám bídy dnešního světa.

Podstatnou částí spirituality komunity Blahoslavenství je i zasvěcení se Nejsvětější Trojici skrze Pannu Marii v duchu sv. Ludvíka M. Grigniona z Monfortu.

Komunita sdružuje lidi všech životních stavů, kteří žijí v duchu čistoty svého stavu podle principů života prvotní církevní obce: manželské páry s dětmi, bratry a sestry, kteří zasvětili svůj život Bohu a žijí v celibátu, jáhny a kněze. V duchu poslušnosti se scházejí k modlitbě, ke čtení a studiu Božího slova, ke slavení liturgie a eucharistie. V duchu chudoby se zřikají všeho ve prospěch společenství a stávají se tak živým znamením v srdci církve.

Život komunity je především kontemplativní, v centru stojí každodenní eucharistická adorace. Tomuto životu odpovídá též silné volání k evangelizaci a službě chudým. Z toho vznikly mnohé apoštoláty (přijetí lidí, kteří chtějí strávit nějaký čas v modlitbě a tichu s Pánem v společenství bratří a sester komunity, duchovní cvičení, evangelizace, obnovy, publikační činnost, starostlivost o děti a nemocné atd.).²⁰³

---

²⁰² Srov. O Komunitě (bez autora), <http://www.kom-blahoslavenstvi.unas.cz/onas.htm>, (13.9.2007).

²⁰³ Srov. tamtéž.

4.1.7 Komunita Sant'Egidio

Komunita Sant'Egidio vznikla v roce 1968 v Římě, na jednom gymnáziu, jako pokus skupiny studentů postavit na první místo ve svém životě věrnost evangeliu v přednostním vztahu s chudými. Jejím zakladatelem je profesor Andrea Riccardi a své centrum má tato Komunita v malém římském kostele Sant'Egidio, jehož jméno převzala.

Během let začaly vznikat další nové komunity, nejprve v Itálii a postupně se Sant'Egidio rozšířilo do mnoha zemí světa. V současné době tvoří Sant'Egidio několik set komunit po celém světě, různých velikostí a složených z lidí různých sociálních vrstev a generací.²⁰⁴

Život Komunity Sant'Egidio by se dal shrnout do do několika základních bodů, které plně vyjadřují ducha této Komunity. Je to **modlitba, zvěstování evangelia, solidarita s chudými, ekumenismus a dialog.**²⁰⁵

Komunita Sant'Egidio je velmi známa svou prací pro chudé a sociální spravedlnost. Neméně důležitá je její činnost na poli ekumenismu a mezináboženského dialogu.

Komunita dokonce přitáhla pozornost světových médií, když byla podepsána dohoda o příměří v Mozambiku mezi vládou a vzbouřenci, což bylo důsledkem dlouhé a trpělivé práce zprostředkovatelů, kteří byli členy Komunity Sant'Egidio. Tato diplomatická aktivita nepředstavovala odklon od jejich vize nebo přijetí politického názoru. Jejich práce na míru v Mozambiku vyrostla z jejich služby chudým v této zemi. Trápili je ničivé důsledky války. Začali se scházet s vůdci obou stran, naslouchali, brali každého člověka vážně a přitom objevili moc pokoje, který sídlí v každém vydaném křesťanovi a zvláště v křesťanském společenství. A to je pouze jeden z příkladů bohaté činnosti Komunity Sant'Egidio.²⁰⁶

---

²⁰⁴ Srov. Komunita Sant'Egidio (bez autora),

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=1657, (13.9.2007).

²⁰⁵ Srov. Komunita Sant'Egidio (bez autora), <http://www.santegidio.org/cz/index.html>, (13.9.2007).

Tato komunita se vyznačuje především svou činností na poli sociálním, ekumenismu, mezináboženského dialogu. Je otázkou, zda má svoji „více hmatatelnou“ specifickou spiritualitu. Podle mě se dá charakterizovat 25. kapitolou Matoušova evangelia a to se nejvíce projevuje v praxi. Komunita Sant'Egidio se vyznačuje především svými činy!

²⁰⁶ Srov. HOCKEN: op. cit., 133.

4.2 Spiritualita společenství

V nových hnutích a komunitách v církvi získala znovu význam pojem „osoba uprostřed společenství“. Společenství, v němž je možné zakusit přijetí a ocenění osobních darů. Hromadnost, tak typická pro běžná shromáždění církve, se v nových hnutích takřka nevyskytuje. Můžeme hovořit o rozvoji člověka skrze člověka. Bezradnost mnohých křesťanů, že se církev projevuje jako složitá společnost a souhrn nejrůznějších směrů, kde každý hají jen to „své“, se stává překonanou.²⁰⁷

„Podařilo se překonat anonymitu, samotářství i snahu dokazovat životnost církve masovými projevy. Opět se oceňuje význam osobního vztahu, víry sdílené nikoli v podobě abstraktních formulí, ale jako společnou cestu dozrávání a uvádění do tajemství.“²⁰⁸

V nových církevních hnutích lze církev více vnímat jako společenství. Společenství, „v němž může skupina lidí vyslovit Boha jednak tím, že každý osobně prožívá a upevňuje svůj vztak k němu, jednak prostřednictvím kolektivní zkušenosti celého společenství.“²⁰⁹

Otázka společenství jde tak daleko, že dnes také hovoříme i o „spiritualitě společenství“. O této spiritualitě píše papež Jan Pavel II. ve svém apoštolském listu *Novo millennio ineunte*: „Spiritualita společenství znamená v první řadě obrátit srdce k tajemství Trojice, která v nás přebývá a jejíž jas máme zachytit také na tváři bližních, žijících kolem nás. Spiritualita společenství znamená též schopnost vnímat v rámci hluboké jednoty tajemného těla církve každého bratra ve víře jako někoho, kdo „mi patří“, abychom dokázali sdílet jeho radosti i utrpení, vytušit jeho přání, postarat se o jeho potřeby, nabídnout mu opravdové a hluboké přátelství. Spiritualita společenství znamená dále schopnost vidět v druhém především to pozitivní, abychom ho mohli přijmout a ocenit jako Boží dar: „dar pro mě“, kromě bratra, který ho přímo dostal. Spiritualita společenství je také umění „vytvořit prostor“ bratru tím, že poneseme břemena jeden druhého (srov. Gal 6,2) a budeme čelit sobeckému pokušení, které na nás neustále útočí a vyvolává soupeření, kariérismus, nedůvěru a žárlivost. Nedělejme si iluze: bez této duchovní snahy by vnější nástroje společenství nebyly k ničemu. Staly by

---

²⁰⁷ Srov. SECONDIN: op. cit., 105.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

se bezduchými strukturami, spíše maskami, které společenství jen předstírají, než že by byly cestou k jeho vyjádření a růstu.²¹⁰

Je to právě spiritualita společenství, která vtiskuje „institucionálnímu řádu duši a vede jej k důvěře a otevřenosti, která plně odpovídá důstojnosti a zodpovědnosti každého člena Božího lidu.“²¹¹

A pokud je zdůrazněna spiritualita společenství, je nutné také zmínit společenství spiritualit v církvi. Každé charizma, které je základem spirituality hnutí či komunity, má rozvíjet celkovou obecnou křesťanskou spiritualitu a rozhodně by nemělo směřovat k potlačení jiných charizmat. Žádné charizma není tak specifické, aby se bohatá tradice církve zredukovala pouze na něj. Nebezpečí pocitu vlastní výlučnosti je velké.

---

²¹⁰ JAN PAVEL II.: *Novo millennio ineunte*, <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000442.pdf> (14.4.2007), 43.

²¹¹ Tamtéž 45.

5 Společná cesta nových hnutí a komunit v církvi

Kráčení jednotlivých hnutí a komunit po společné cestě je velmi důležité. Žijeme stále v atmosféře hlubokých kulturních a společenských změn. Můžeme dokonce hovořit o krizi hodnot a modelů, norem a sociálních vztahů. Svět se neustále mění. „Zcela nový svět už po několik desetiletí nutí církve vyjít z uzavřenosti, vést dialog se všemi lidmi a dát hodnotné odpovědi na očekávání i zklamání dnešní generace. Antropologická proměna staví církve do nové pozice a žádá jí, aby se naučila žít uprostřed pluralistické, sekularizované, mnohotvaré, a dokonce polyteistické společnosti. Proto nelze brát svět jako nebezpečí, před nímž je třeba se bránit, nýbrž jako něco nového, v čem je třeba najít své místo tím, že přizpůsobíme situaci své uspořádání i vnější vystupování. Tak bude možné jít vstříc postmodernímu světu, aniž bychom se uzavírali před možnostmi, které přináší člověku a jeho svobodě.“²¹²

5.1 Nová evangelizace

„Nové církevní, společenské, hospodářské, politické a kulturní skutečnosti dnes vyžadují s mimořádnou intenzitou aktivitu laiků. Nikdy nelze schvalovat nečinnost, dnes je to však vina ještě větší. Nikomu není dovoleno zůstat nečinným.“²¹³ V tomto kontextu je důležité vidět činnost nových hnutí, jejichž členy jsou hlavně laici.²¹⁴ Touto činností je nepochybně také evangelizace. Už apoštol Pavel řekl: „Běda, kdybych nehlásal evangelium!“ (1 Kor 9,16).

Nové hlásání evangelia je společnou cestou, po které nová hnutí a komunity musí kráčet. K této cestě nového hlásání evangelia vyzýval jeden z největších nástupců apoštolů, papež Jan Pavel II.

V dnešní době je pro většinu katolíků pojem evangelizace stále neznámý. „Katolická církev je ve svých strukturách vysoce instituční, svátostná a hierarchická. Její aktivity jsou zaměřeny především na výuku a pastorační práci vlastních členů, jejich

---

²¹² SECONDIN: op. cit., 51.

²¹³ CHL 5.

²¹⁴ O pohledu na nové sociální, kulturní a náboženské skutečnosti konce 20. století více: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 52-64; CORDES Paul Josef: Znamená nádeje, Bratislava: Nové mesto, 1998, 157-162.

potřeby a požadavky instituci krajně zatěžují. Pohlčení vnitřními problémy církve a příležitostně otázkami míru a spravedlnosti, pociťují katolíci poměrně malou odpovědnost za šíření víry.²¹⁵

Církev však má za sebou dlouhé dějiny misijního působení.²¹⁶

Avšak od 16. století se šíření křesťanství mimo Evropu považovalo spíše za zvláštní povolání misijních řádů a společností než za odpovědnost všech členů církve. Dokonce i v těchto omezených kruzích katolíci před Druhým vatikánským koncilem zřídka hovořili o evangelizaci.²¹⁷

Průlomem ohledně evangelizace byl právě Druhý vatikánský koncil. Hned v první větě své konstituce o církvi *Lumen gentium* píše: „Kristus je světlo národů. Proto tento posvátný sněm, shromážděný v Duchu svatém, má vřelou touhu hlásáním evangelia všemu stvoření (srov. Mk 16,15) osvítit všechny lidi jasem Kristova světla, které září na tváři církve.“²¹⁸

Evangelizace se stala důležitým tématem tohoto koncilu, a také už byl zdůrazněn podíl laiků na evangelizaci: „Proto laici i tehdy, když se zabývají časnými věcmi, mohou a mají vykonávat hodnotnou činnost pro evangelizaci světa.“²¹⁹

Zásadněji hovoří o laicích a evangelizaci dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*:

„Laikům se naskýtají nesčetné příležitosti ke konání apoštolátu evangelizace a posvěcování. Samo svědectví křesťanského života a dobré skutky, konané v nadpřirozeném duchu, mají sílu přitahovat lidi k víře a k Bohu. Pán přece řekl: ‚Tak ať vaše světlo svítí lidem, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce v nebesích‘ (Mt 5,16).“²²⁰

Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* dokonce zdůrazňuje různost darů věřících a jejich jednotu ve prospěch evangelizace:

„Věřící křesťané mají různé dary, proto musí spolupracovat na díle evangelizace každý podle své možnosti a schopnosti, podle svého zvláštního daru a své služby. Je však třeba, aby ti, kteří sejí, i ti, kteří žnou, ti, kteří sázejí i kteří zalévají, všichni byli

---

²¹⁵ DULLES Avery, Nová evangelizace, in: Teologické texty 6 (1995), 183-186, 183.

²¹⁶ Stručný přehled evangelizace v dějinách církve podává papež Jan Pavel II. v knize Překročit práh naděje v 18. kapitole - Výzva k novému hlásání evangelia: JAN PAVEL II.: Překročit práh naděje, Praha: Tok, 1995, 105-113.

²¹⁷ Srov. DULLES: op. cit., 183.

²¹⁸ LG 1.

²¹⁹ LG 35.

²²⁰ AA 6.

jedno, aby se „spolu snažili svobodně a spořádaně o stejný cíl“ a jednomyslně vynakládali síly k budování církve.“²²¹

Druhý vatikánský koncil už také zmiňuje laické formy apoštolátu. „Tyto formy apoštolátu, ať se jmenují Katolická akce nebo jinak, konají v naší době cenný apoštolát.“²²² Zdůrazňuje bezprostřední cíl těchto organizací, kterým je „apoštolský cíl církve, totiž evangelizace a posvěcování lidí a křesťanské utváření jejich svědomí tak, aby tito lidé byli schopni pronikat duchem evangelia různá společenství a prostředí.“²²³

V duchu Druhého vatikánského koncilu pokračoval papež Pavel VI., pro kterého evangelizace znamená závazek, který rozhodne o budoucnosti církve.²²⁴ V roce 1974 si zvolil za téma synody biskupů evangelizaci moderního světa a z materiálů vypracovaných touto synodou sestavil v roce 1975 svou apoštolskou exhortaci o evangelizaci *Evangelii nuntiandi*.²²⁵

O evangelizační činnosti laiků se píše:

„Laikové jsou svým povoláním postaveni do středu světského prostředí a jsou určeni k nejrůznějším časným úkolům. Proto také mají hlásat evangelium zvláštním způsobem.

Jejich hlavní a bezprostřední úlohou není zakládání a rozvoj církevních komunit, neboť to je specifickým úkolem duchovních pastýřů, nýbrž mají uvádět ve skutečnost všechny skryté křesťanské a evangelizační možnosti, které již v konkrétním světovém dění existují a působí. Vlastním polem jejich evangelizační činnosti je rozsáhlý a složitý svět politiky, hospodářství a sociálních vztahů, jakož i svět kultury, věd a umění, mezinárodního života a hromadných sdělovacích prostředků. Jsou jim však otevřeny i jiné situace, přístupné pro evangelizaci, jako jsou např. manželská láska, rodina, výchova dětí a dospívající mládeže, zaměstnání a lidské utrpení. Čím více budou na těchto polích působit laikové proniknutí duchem evangelia, se smyslem pro odpovědnost v těchto oblastech působnosti a aktivně v nich i pracující, kteří budou připraveni pro tuto práci a budou si vědomi povinnosti rozvíjet všechny své křesťanské schopnosti, které v nich často dřímají nevyužity, tím více všechny tyto politické, sociální a jiné skutečnosti budou postaveny do služeb budování Božího království a tím

---

²²¹ DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 28.

²²² AA 20.

²²³ Tamtéž 20.

²²⁴ CORDES: op. cit., 206.

²²⁵ Srov. DULLES: op. cit., 184.

i spásy v Ježíši Kristu, aniž by přitom ztrácely či obětovaly svou lidskou složku. Naopak, projeví se tím i jejich nadpřirozený rozměr často neznámý a netušený.²²⁶

„Tím nabývá své plné důležitosti aktivní působení laiků ve světě. Přesto však nemůžeme zanedbávat a opomíjet i jinou stránku: že totiž se laikové mohou cítit povoláni, anebo skutečně i povoláni jsou, ke spolupráci se svými pastýři ve službě církevnímu společenství. Usilují o jeho růst a životnost a přispívají k tomu nejruznějšími službami, podle milostí a darů, kterých se jim od Pána dostalo.“²²⁷

Dne 9. 6. 1979 použil papež Jan Pavel II. poprvé termín „nová evangelizace“. Bylo to v Nové Huti (Nowa Huta), průmyslové čtvrti Krakova v Polsku. Tento výraz se stal důležitým v boji církve proti komunismu.²²⁸

Jiné zdroje píší, že tento termín Jan Pavel II. poprvé použil 9. 3. 1983, když mluvil k biskupům latinskoamerických církví v Port-au-Prince na Haiti.²²⁹

„Jan Pavel II. vidí novou evangelizaci jako hluboce teologicky motivovanou. Vychází z uznání, že hlavním činitelem je Kristus živý skrze Ducha svatého. Aby byli účinnými nositeli evangelia, musejí mít služebníci církve úzký osobní vztah k Pánu. ‚Misionářský dynamismus‘ se podle Jana Pavla II. ‚nerodí z vůle těch, kteří se rozhodnou stát se hlasateli své víry. Rodí se z Ducha, jenž stimuluje církev, aby se šířila, a církev se šíří vírou v Boží lásku. Nová evangelizace není věcí pouhého předání nauky, nýbrž spíše osobního a hlubokého setkání se Spasitelem‘. I když se musí jméno Ježíše Krista výslovně uvádět (RM 44), evangelizace nemůže být nikdy záležitostí pouhých slov. ‚Svědectví křesťanského života je první a nenahraditelnou formou misie‘. Dříve než budeme schopni předávat evangelium druhým, musí jím nejprve být proniknuty naše vlastní životy. ‚Je důležité připomenout, že evangelizace zahrnuje konverzi, to znamená vnitřní změnu.‘ Ta musí vycházet z hluboké zkušenosti Boha.

Nová evangelizace je ožívována Kristem a Duchem svatým a z tohoto důvodu je dílem církve. ‚Je svědectvím, jež Syn člověka přináší o sobě, trvale opakovaným v poslání církve‘, jež je Kristem poslána evangelizovat. Při pohledu na církev jako na sdružený evangelizující subjekt zastává Jan Pavel II. názor, že snahu musí vyvinout všichni – klérus, řehole a laici. Členové církve nepůsobí jako izolovaní jednotlivci, nýbrž ve spojení s celou církví a v podřízenosti biskupům a Svatému stolci.²³⁰

---

²²⁶ EN 70.

²²⁷ EN 73.

²²⁸ Srov. CORDES, op. cit., 206.

²²⁹ Srov. DULLES: op. cit., 184.

²³⁰ Tamtéž 185.

A jakou souvislost má nová evangelizace s novými hnutími a komunitami v církvi? Nutnost evangelizace je neoddiskutovatelná, ale potřebuje misionáře. Křesťané v těchto hnutích reagují na Boží dotaz: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ (Iz 6,8) a přijímají Jeho výzvu: „Jděte i vy na mou vinici.“ (Mt 20,4) A nová hnutí slyší tuto výzvu. Zářným příkladem této reakce je například nová evangelizace v pojetí Díla Mariina (Hnutí fokoláre), jehož zakladatelka Chiara Lubichová přednesla na setkání nových hnutí a komunit v Praze 28. 4. 2001 projev, který shrnul důležitost tématu nové evangelizace pro nová hnutí, kterou demonstrovala na konkrétním příkladu způsobu evangelizace v Hnutí fokoláre.

Chiara Lubichová rozebrala téma nové evangelizace z pohledu papeže Jana Pavla II.:

„A co nám chce Svatý otec říci, když mluví o nové evangelizaci? Nejdůležitějším důvodem, který ho vede k tomu, aby prohlásil tuto evangelizaci za ‚novou‘, je jeho touha a vůle, aby se také všichni laici zapojili do hlásání evangelia ve světě. ‚Všichni pokřtění křesťané se mají podílet na evangelizaci‘, řekl. Svatý otec dále říká, že ‚nová‘ evangelizace přináší důležité sdělení, a sice, že ‚Bůh miluje člověka!‘ (CHL 34) Je to zvěst, kterou máme hlásat především sami sobě. Všichni musíme být přesvědčeni, že Bůh nás miluje.

Papež totiž pokračuje: ‚Nová evangelizace musí především zahrnovat osobní život každého věřícího. Nemůžeme evangelizovat druhé, nejsme-li sami osobně objektem evangelizace. (...) (Právě) přeměna (člověka skrze evangelizaci) se stává svědectvím, na které svět čeká.‘

Je tedy třeba zvěstovat evangelium sobě samým, evangelium, které k nám nejen promlouvá o Boží lásce k nám, ale učí nás také lásce k našim bratřím.²³¹

Dále se pak zaměřila na výzvu k nové evangelizaci, která se přímo dotýká nových hnutí a komunit:

„Nakonec mluví Svatý otec výslovně o nás, o našich hnutích. Říká: ‚(Církevní hnutí) představují v pravém slova smyslu skutečný Boží dar pro novou evangelizaci a misijní práci.‘ (RM 72) A právě díky nim, díky jejich evangelizaci, vidí papež ve 20. století jaro církve.

Děkujeme tedy Pánu, drazí přítomní, že si nás vybral a učinil darem pro dnešní církev. Mějme na paměti, že jsou-li všichni povoláni k nové evangelizaci, pak my jsme k ní povoláni o to více.

---

²³¹ LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).

Nová evangelizace učiní z 21. století jaro církve. To je přání Svatého otce.

Naše církevní hnutí a nová společenství to již dělají. Je to zřejmé i při mnoha aktivitách jakými jsou setkání, požehnaná biskupy, kdy se v místních církvích angažovala různá hnutí; je to vidět. Církevní společenství připadá všem krásnější, sjednocenější, svatější, vstřícnější, více mariánské, více charizmatické.²³²

Jaro církve, jaro pro nové šíření evangelia. Taková byla prorocká vize papeže Jana Pavla II., kterou shrnul ve své encyklice o stále platnosti misijního poslání *Redemptoris Missio*:

„Jestliže někdo pozoruje povrchně dnešní svět, je nemálo ohromen negativními skutečnostmi, což může vést k pesimismu. Ale tento pocit není oprávněný: věříme v Boha, Otce a Pána, v jeho dobrotu a milosrdenství. Bezprostředně před příchodem třetího tisíciletí vykoupení připravuje Bůh nové křesťanské jaro, jehož červánky lze s předtuchou rozpoznávat. Skutečně lze i v nekřesťanském světě pozorovat – podobně jako tomu bylo i v prvních křesťanských dobách –, že se národy začínají postupně přibližovat ideálům a hodnotám evangelia; církve se snaží toto úsilí podporovat. Vskutku se dnes projevuje u národů, jak souběžně směřují právě k těmto hodnotám: – odmítání násilí a války; úcta k lidské osobě a k jejím právům; touha po svobodě, spravedlnosti a bratrství; snaha o překonání rasismu a nacionalismu; kladný postoj k důstojnosti a hodnocení ženy.

Křesťanská naděje nás posiluje, abychom se zasadili ze všech sil o novou evangelizaci a za univerzální misijní činnost; přitom se modlíme, jak nás naučil Ježíš: ‚Přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi‘ (Mt 6,10).

Počet lidí, kteří dosud čekají na Krista, je stále nesmírně veliký: Lidské a kulturní oblasti, které ještě nebyly získány pro evangelium, anebo kde je církev jenom slabě zastoupena, jsou tak rozsáhlé, že vyžadují jednotu všech jejích sil. S přípravou na oslavu dvoutisícího jubilea snaží se celá církev ještě víc o nový misionářský advent. Musíme v sobě živit apoštolskou horlivost, předávat světlo a radost víry druhým a k tomuto ideálu je třeba vést každého z nás i všechen Boží lid.

Nemůžeme si jenom tak klidně žít, když myslíme na miliony bratří a sester, kteří, ač také vykoupeni Kristovou krví, přece žijí, aniž by o Boží lásce věděli. Pro jednotlivé věřící – právě tak jako pro celou církev – musí stát misionářské zájmy na

---

²³² Tamtéž.

prvním místě, protože se týkají věčného osudu člověka a odpovídají na tajuplný a milosrdný Boží plán.²³³

Pro Jana Pavla II. byla nová hnutí a komunity opravdu velmi důležitá. Ve svém krátkém zamyšlení v knize *Překročit práh naděje*, stručně shrnuje jejich dosavadní působení:

„V koncilním a pokoncilním období (se) začala objevovat nová hnutí. Přestože zahrnují také zasvěcené osoby, jsou jejich členy zejména laici, kteří žijí v manželství a vykonávají nejrůznější profese. Ideál obnovy světa v Kristu vychází přímo z povinnosti, kterou ukládá křest. (...) Nová hnutí se naproti tomu orientují spíše na obnovu osoby. V každé sociální a historické změně náleží hlavní role člověku, který se však sám musí obnovovat v Kristu a v Duchu svatém, aby ji mohl splňovat. Tento směr je pro budoucnost církve velice slibný.²³⁴

A jinde se Jan Pavel II. vyjádřil ještě o těchto hnutích příměji:

„Představují jeden z nejvýznamnějších plodů jara církve, které předznamenal již Druhý vatikánský koncil, jež je ale bohužel nezdědka vystavené překážkám šířící se sekularizace. Jejich přítomnost je povzbuzující, protože ukazuje, že toto jaro pokračuje a dosvědčuje svěžest křesťanské zkušenosti založené na osobním setkání s Kristem.²³⁵

Nová hnutí a komunity mají v dnešní církvi velkou důležitost, jsou její nedílnou součástí a jsou považovány za velký projev působení Ducha svatého v dnešní církvi. To si dobře uvědomil papež Jan Pavel II., který jim věnoval velkou pozornost a nastartoval cestu jejich vzájemného poznání a důležitosti pracovat společně na vinici Páně (srov. Mt 20,1). Papež Benedikt XVI. pokračuje ve šlépějích svého předchůdce a věnuje novým hnutím v církvi stejně velkou pozornost.

---

²³³ JAN PAVEL II.: *Redemptoris Missio*, Praha: Zvon, 1994, 86.

²³⁴ JAN PAVEL II.: *Překročit práh naděje*, Praha: Tok, 1995, 151-152.

²³⁵ JAN PAVEL II.: Výňatek z projevu ke kongresu nových církevních hnutí a komunit ze dne 27. 5. 1998, in: *SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: KN, 1999, 147-148, 147.

5.2 Letnice 1998

V roce 2000 proběhl v rámci církve velký jubilejní rok. Vyhlásil ho papež Jan Pavel II. a ve svém listu *Tertio millennio adveniente* rozebral přípravu, která měla vést k mnohem hlubšímu prožití jubilejního roku. Oslava tohoto roku byla velmi opodstatněná, jak papež napsal:

„Slovo ‚jubileum‘ v sobě nese radost; radost nejen vnitřní, ale také potěšení, která se projevuje navenek, protože Boží příchod je vnější událost, kterou lze vidět, slyšet i hmatat, jak říká svatý Jan (srov. 1 Jan 1,1). Je tedy správné projevovat také navenek radost z tohoto příchodu. Znamená to, že se církev raduje ze spásy. Volá všechny k radosti a usiluje o to, aby se vytvořily podmínky, za nichž by mohla spásanosné prostředky sdílet se všemi. Proto v roce 2000 bude velký jubilejní rok.“²³⁶

A je třeba zdůraznit v čem spočívala příprava na velké jubileum:

„Vše musí být zaměřeno k prioritnímu cíli jubilea, jimž je upevnění víry a svědectví křesťanů. Je tedy nutné, aby se v každém věřícím vzbudila silná touha po svatosti, vroucí přání obrátit se a obnovit se v nitru, a přitom se prohlubovala potřeba opravdovější modlitby a porozumění pro bližního, zvláště toho nejpotřebnějšího.“²³⁷

V rámci přípravy proběhla tříletá fáze, jejíž struktura byla zaměřená na samotného trojjediného Boha.²³⁸ První rok (1997) byl věnován úvahám o Kristu, který je Otcovým Slovem a stal se skrze Ducha svatého člověkem.²³⁹ Druhý rok přípravné fáze (1998) , byl zvláštním způsobem věnován Duchu svatému a jeho posvěcující přítomnosti uprostřed společenství Kristových učedníků.²⁴⁰ Třetí a poslední přípravný rok (1999) byl zaměřen na Boha Otce.²⁴¹

Pro nová církevní hnutí byl velmi podstatný druhý přípravný rok, zaměřený na Ducha svatého a papež Jan Pavel II. v tomto roce kladl velký důraz na hodnotu jednoty uvnitř církve:

---

²³⁶ JAN PAVEL II.: *Tertio millennio adveniente*, Praha: Zvon, 1995, 16.

²³⁷ Tamtéž 42.

²³⁸ Srov. tamtéž 39.

²³⁹ Srov. tamtéž 40.

²⁴⁰ Srov. tamtéž 44.

²⁴¹ Srov. tamtéž 49.

„V druhém roce přípravy bude třeba vést velmi cílevědomě věřící k tomu, aby si uvědomovali hodnotu jednoty uvnitř církve, k níž míří různé dary a charizmata, jež v církvi probudil Duch.“²⁴²

Papež zde nepochybně hovořil také o darech a charizmatech nových církevních hnutí a komunit. Charizmata, jenž mají vést k jednotě uvnitř církve. Situace však byla paradoxně jiná. Mezi hnutími panovali spíše chladné vztahy, existovali i bariéry. Tam kde by se měla vytvářet jednota bylo přítomno rozdělení.²⁴³

Jan Pavel II. byl však především mužem činu. V rámci kázání při svatodušní vigílii na náměstí sv. Petra, 25. 5. 1996 řekl:

„Jedním z darů Ducha svatého pro dnešní svět je nepochybně rozkvět církevních hnutí, na která už od začátku svého pontifikátu neustále poukazuji jako na důvod naděje pro církev i pro všechny lidi. Církevní hnutí jsou ‚znameními svobody forem, v kterých se realizuje jediná církev, a představují jednoznačnou novinku, která ještě jen čeká na to, aby byla zodpovědně pochopená v celém rozsahu svého přínosu pro Boží království v tomto okamžiku dějin‘ (Insegnamenti, VII/2 (1984), s. 696). V rámci oslav Velkého jubilea, zejména v roce 1998, který je speciálně věnován Duchu svatému a jeho posvěcující přítomnosti v společenství Kristových učeníků (srov. *Tertio millennio adveniente*, 14), počítám se společným svědectvím a spoluprací hnutí. Věřím, že budou chtít přinést v společenství s pastýři a v spojení s diecézními iniciativami do srdce církve svoje duchovní, výchovné a misijní bohatství jako vzácnou zkušenost a nabídku křesťanského života (L'osservatore Romano 27.-28. 5. 1996, č. 7).“²⁴⁴

Papež dal podnět k historickému setkání církevních hnutí na náměstí svatého Petra v Římě 30. 5. 1998.²⁴⁵ Setkalo se zde takřka 300 000 účastníků z různých nových církevních hnutí. Od nejrozšířenějších jako *Comunione e liberazione*, *Neokatechumenát*, *Charismatickou obnovu*, *Hnutí fokoláre* až po další menší společenství.²⁴⁶

Papež Jan Pavel II. zde vyslechl projevy čtyř zakladatelů nejrozšířenějších hnutí. Byla to Chiara Lubichová, zakladatelka *Díla Mariina* (*Hnutí fokoláre*), která hovořila o dialogu, které toto hnutí vede uvnitř církve s nekatolíky, s věřícími jiných

---

²⁴² Tamtéž 47.

²⁴³ Srov. VOJTÍŠEK Zdeněk, Věci se mohou měnit skokem, rozhovor s Vitem Valtrem o nových hnutí v katolické církvi, in: *Dingir 2* (2005), 64-65, 64.

²⁴⁴ CORDES: op. cit., 194.

²⁴⁵ Centro S. Chiara Audiovisivi, *Na křídlech ducha (církevní hnutí – jaro církve)*, videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=136>, (13.4.2007).

²⁴⁶ *Výzva hnutím* (bez autora), in: *Příloha časopisu Nové město – Letnice 1998* (1998) 2-6, 2.

náboženství a také s lidmi, kteří se nehlásí ke konkrétnímu náboženskému přesvědčení. Potom vystoupil Kiko Arguello z Neokatechumenátní cesty, Jean Vanier z hnutí Archa a na závěr vystoupil Luigi Giussani z *Comunione e liberazione*.

Potom přišel dlouho očekávaný projev papeže Jana Pavla II.²⁴⁷ Papež vyzdvihl fakt historické události, která probíhala:

„Dnešní událost je opravdu nevídaná. Všechna hnutí a nová církevní společenství se poprvé setkávají společně s papežem. Jde o významné společné svědectví. Toužil jsem po tom, aby se uskutečnilo v roce, který je věnován Duchu svatému. Duch svatý je zde s námi! A on je duší této obdivuhodné události církevního společenství. ‚Toto je den, který učinil Hospodin, jásejme a radujme se z něho‘ (Ž 118, 24)“²⁴⁸

Dále ve svém projevu hovořil o působení Ducha svatého v dějinách církve, zvláště pak na Druhém vatikánském koncilu, kde církev v sobě znovu objevila charizmatický rozměr, který se projevuje v jedinečném rozvoji hnutí a nových společenství v církvi.²⁴⁹ A velmi obsáhle se zaměřil na charismata jako taková.²⁵⁰

Zavěrem radikálně vyzval všechny přítomné k hlásání evangelia: „Dnes z tohoto náměstí opakuje Kristus každému z vás: ‚Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření‘ (Mk 16, 15). On počítá s každým z vás, církev s vámi počítá. ‚Hle,‘ ujišťuje Pán, ‚já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku‘ (Mt 28, 20).“²⁵¹

V rámci tohoto setkání Papežská rada pro laiky svolala na svatodušní svátky v roce 1998 celosvětový kongres nových církevních hnutí. Tento kongres proběhl 27. – 29. 5. 1998 a předcházel samotnému setkání hnutí a s Janem Pavlem II. a účastnili se ho delegáti z 56 hnutí a komunit za přítomnosti biskupů i nekatolických pozorovatelů.²⁵²

---

²⁴⁷ JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května, in: Příloha časopisu *Nové město Letnice* 1998 (1998) 8-11.

²⁴⁸ JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, 9, čl. 2.

²⁴⁹ Srov. tamtéž 9-10, čl. 4.

²⁵⁰ Srov. tamtéž 10-11, čl. 5-8.

²⁵¹ Srov. tamtéž 11, čl. 9.

²⁵² Srov. *Výzva hnutím* (bez autora), in: Příloha časopisu *Nové město – Letnice* 1998 (1998), 2-6, 2-3.

Stěžejní byl projev kardinála Josefa Ratzingera (od roku 2006 papež Benedikt XVI.)²⁵³, ve kterém dokázal přinést i zdravou kritiku na účet hnutí:

„Hnutí však trpěla dětskými nemocemi. Byla v nich cítit moc Ducha, který ale působí skrze lidi a neosvobozuje je jednoduše od jejich slabostí. Existovaly tendence k výlučnosti, a tak neschopnost včlenit se do života místních církví. Ve svém mladistvém nadšení byla hnutí přesvědčena, že místní církve se musí jakoby povznést na jejich výši a přijmout jejich formu a že se naopak ona sama nesmí nechat stáhnout do struktury, mnohdy opravdu poněkud zkornatělé. Docházelo k nesrovnalostem, na kterých nesly různým způsobem vinu obě strany.“²⁵⁴

Dalším obsahem jeho projevu bylo určení teologického místa těchto hnutí, které bylo ukázáno na základním schématu dvojice instituce a charizma.²⁵⁵ To vytvořilo určité předpolí pro papežův projev, který byl velmi zaměřen na charizmata.

Kardinál Ratzinger se pak dál zabýval místními a univerzálními úřady církve a učinil náhled na apoštolská hnutí v dějinách církve, v jejichž kontextu dnes můžeme nahlížet na dnešní hnutí a církevní společenství:

„Tento fenomén se v různých podobách v dějinách Církve periodicky opakuje. Existuje trvalá základní forma církevního života, v níž je vyjádřena kontinuita, a existují vždy nové zásahy Ducha svatého, tuto strukturu oživující a obnovující.“²⁵⁶

Setkání nových církevních hnutí a společenství bylo velmi důležité. „Chladné vztahy jsou od té doby nahrazeny opravdovým bratrstvím, spoluprací a zájmem o ostatní. A díky papežovu schválení se také prolomila nedůvěra církevní hierarchie.“²⁵⁷

V následujícím roce 7. - 8. 6. 1999 se v německém městě Speyer (v překladu Špýr), blízko Frankfurtu nad Mohanem, uskutečnilo setkání 174 zakladatelů a mezinárodních a národních zodpovědných 41 hnutí a nových komunit.

Toto setkání navazovalo na setkání hnutí a komunit s papežem Janem Pavlem II., jak vyjádřila zakladatelka Hnutí fokoláre Chiara Lubichová: „Sešli jsme se proto,

---

²⁵³ Srov. RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103.

Srov. RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

²⁵⁴ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

²⁵⁵ V překladu v Teologických textech je použit termín „hierarchie a profetie“, viz RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103, 102.

²⁵⁶ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

²⁵⁷ VOJTÍŠEK: Věci se mohou měnit skokem, 64.

abychom začali uskutečňovat svou povinnost a pokračovali v úloze, kterou nám naznačil papež Jan Pavel II. Začněme tím, v čem už jsme sjednoceni, a to všeobecným cílem každé církevní skutečnosti – dokonalostí v lásce.²⁵⁸

5.3 Letnice 2006

Setkání nových církevních hnutí a komunit s papežem Janem Pavlem II. o Letnicích 1998 začalo novou etapu, po které došlo k významným krokům na cestě k „církevní zralosti“, po níž v souvislosti s novou evangelizací Jan Pavel II. tolik toužil.

Po smrti papeže Jana Pavla II. (2. 4. 2005) se novým papežem stal kardinál Josef Ratzinger, který přijal nové jméno Benedikt XVI. V květnu 2005, během audience Mons. Stanislava Rylka, předsedy Papežské rady pro laiky, projevil papež přání se setkat se všemi hnutími a komunitami. Bylo to určitě důkazem toho, že nový papež Benedikt XVI. přikládá novým hnutím a komunitám velkou váhu. Setkání se naplánovalo na sobotu 3. 6. 2006 a bylo přijato s radostí a očekáváním.²⁵⁹

Těsně před samotným setkáním se od 31. 5. do 2. 6. 2006 konal 2. světový kongres církevních hnutí a nových komunit v Rocca di Papa u Říma. Téma kongresu bylo vybráno z homilie nového papeže Benedikta XVI. při jeho slavnostní inauguraci do Petrova úřadu: „Krása být křesťanem a radost to sdílet“.

Jelikož papež, ještě jako kardinál a prefekt Kongregace pro nauku víry se velmi angažoval v otázce nových hnutí, bylo také prezentováno několik jeho myšlenek, které velmi vystižně popisují tento velký fenomén:

„To, co otevírá naději na úrovni univerzální církve – a k čemu dochází právě uprostřed krize církve v západním světě – je vznik nových hnutí, která nikdo neplánoval, ale která spontánně vytryskla z vnitřního života víry. (knihy *Rapporto sulla fede*, Zpráva o víře).“²⁶⁰

---

²⁵⁸ LORIGA Paolo: Speyer – hnutí o krok dál, in: *Nové město* 9 (1999), 10.

²⁵⁹ RÓZSOVÁ Kateřina: Papež se o Letnicích seje se zástupci církevních hnutí a komunit, <http://tisk.cirkev.cz/?cmd=show&articleID=7079&rubrickID=1>, (13.4.2007).

²⁶⁰ SARGÁNKOVÁ Irena: Letnice, in: *Nové město* 7-8 (2006), 17-21, 19.

A zvláště pak důležité je jeho zdůraznění jednoty v různosti, protože všechna hnutí patří do jedné církve, pod jednu střechu:

„Katolictví nemůže být plánováno a vedeno pouze z hlediska institucionálního nebo akademického, ale předkládá se vždy jako dar ve své duchovní vitalitě. A je také mnohotvárné. Může zde být zbožnost ‚fokoláre‘ a katechumenátní, zbožnost podle vzoru Schönstattu nebo Cursilla nebo Comunione e liberazione, podobně jako existuje zbožnost františkánská nebo dominikánská nebo benediktinská. Bohatství víry dovolí mnohým adresám bydlet spolu pod jednou střechou, uvnitř téhož domu ve společném vlastnictví. (kniha Dio e il mondo, Bůh a svět).“²⁶¹

K samotnému setkání došlo na náměstí svatého Petra v Římě 3. 6. 2006 na svatodušní vigílii. Sešlo se zde okolo 400 000 členů církevních hnutí a nových komunit.²⁶²

Setkání se nejprve neslo v duchu památných Letnic 1998, byli také prezentovány stanoviska a závazky 2. kongresu církevních hnutí, četli se texty kardinála Ratzingera (Benedikta XVI.). Po modlitbě růžence a společné modlitbě nešpor bylo papeži přečteno poselství (nepřítomné) Chiary Lubichové jménem církevních hnutí a nových společenství.²⁶³

Chiara Lubichová, zakladatelka Díla Mariina (Hnutí fokoláre) se v první řadě ve svém projevu ohlížela na setkání nových hnutí s papežem Janem Pavlem II. o Letnicích 1998:

„Jak dnes nepřipomenout vašeho milovaného předchůdce, Svatého otce Jana Pavla II. a památné setkání s ním o svatodušní vigílii v roce 1998?

Právě on tehdy předpověděl, že se před námi otevírá ‚nová etapa, etapa církevní zralosti‘. Řekl: ‚Církev od vás očekává ‚zralé‘ plody společenství a angažovaného života.‘ (Příslušníkům nových církevních hnutí a komunit o svatodušní vigílii; v Insegnamenti di Giovanni Paolo II, XXI (1998) 1, Citta del Vaticano 2000, 1120-1122)

Tato a další jeho slova pro nás byla vyjádřením porozumění a uznání, ale také velké zodpovědnosti. Jimi definoval naše místo v církvi, Kristově nevěstě, jako

---

²⁶¹ Tamtéž 20.

²⁶² Tomuto setkání je věnována mezinárodní webová stránka Pentecoste 2006 (Letnice 2006), <http://www.laici.org>, (13.4.2007).

Odkazy na církevní hnutí a komunity, které se účastnily tohoto setkání jsou na webové adrese: <http://www.laici.org/index.php?p=link>, (13.4.2007).

²⁶³ Srov. RÓZSOVÁ: Papež se o Letnicích sejde se zástupci církevních hnutí a komunit.

významný projev jejího charismatického rozměru, který je soupodstatný s jejím rozměrem institucionálním. (Srov. Poselství Jana Pavla II. účastníkům Světového kongresu církevních hnutí (Řím 27.-29. května 1998)) Chceme být hodni takové důvěry!²⁶⁴

A vyjádřila papeži svoje ujištění o pokračování spolupráce nových hnutí a komunit:

„Svatý otče, chci vás ujistit, že v této spolupráci ve společenství hnutí a nových komunit budeme pokračovat, abychom v plném společenství a v poslušnosti vůči vám a pastýřům církve pracovali na uskutečnění těch cílů, po kterých toužil Ježíš, především na uskutečnění jednoty.“²⁶⁵

Program setkání pokračoval komentářem dvou žalmů (Žalm 113 a 147) a Zjevením svatého apoštola Jana (Zj 15, 3-4)²⁶⁶, a potom následovala stěžejní promluva papeže Benedikta XVI.²⁶⁷

Papež si kladl otázky o Duchu svatém, vyložil přítomným pojem Letnic a vyzdvihl dary života a svobody, které přináší Bůh, právě skrze Ducha svatého. Při rozebírání tématu života, nezapomněl připomenout i nová hnutí:

„Hnutí vznikla právě z žízně po opravdovém životě; hnutí jsou z každého hlediska pro život.“²⁶⁸

Také zdůraznil jejich důležitost pro „pravou svobodu“, ke které nás vede Duch svatý:

„Konáme dobro ne jako otroci, kteří nemají svobodu jednat jinak, ale děláme to, protože neseme osobní zodpovědnost za svět, protože milujeme pravdu a dobro, protože milujeme samotného Boha, a tedy také jeho tvory. To je pravá svoboda, ke které nás chce Duch svatý dovést. Církevní hnutí chtějí a musí být školami svobody, této pravé svobody. Tam se chceme naučit této pravé svobodě, ne svobodě otroků, která vede k ukrojení si porce dortu, který je pro všechny, i za cenu, že se pak na někoho nedostane.“²⁶⁹

---

²⁶⁴ LUBICHOVÁ Chiara: Budeme ve spolupráci pokračovat - Pozdrav Svatému otci Benediktu XVI., in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4, 1.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Srov. SARGÁNKOVÁ: op. cit., 21.

²⁶⁷ BENEDIKT XVI.: Tři neoddělitelné dary: Život, svoboda a jednota (promluva na setkání Nových hnutí a komunit na náměstí sv. Petra 3.6.2006), in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4, 2-4.

²⁶⁸ Tamtéž 3.

²⁶⁹ Tamtéž 4.

A ve své závěrečné části zdůraznil jednotu, ke které už ve svém projevu odkazovala Chiara Lubichová:

„Duch svatý tím, že dává život a svobodu, dává také jednotu. To jsou tři od sebe neoddělitelné dary. (...) Duch vane, kam chce, a jeho vůle je jednota, která se stala tělem, jednota, která se setkává se světem a mění ho. (...) On chce vaši různorodost a chce, abyste tvořili jedno tělo v jednotě s trvalým řádem – klouby – církve, s nástupci apoštolů a s Petrovým nástupcem.“ (...) Duch svatý chce jednotu, chce celek.²⁷⁰

Toto setkání se pro nová hnutí a komunity stalo nepochybně dalším důležitým mezníkem na jejich cestě a stalo se důležitým povzbuzením k tomu, „aby i v této naší době bylo možné prožít nové Letnice.“²⁷¹

5.4 Společná cesta nových církevních hnutí a komunit v České republice

V České republice, respektive už v bývalém Československu se historie nových církevních hnutí a komunit většinou spojuje s pádem totality. Ta, která sem pronikla už v době totality, mohla působit pouze omezeně a většinou tajně. Za příklad můžeme uvést Hnutí fokoláre, Schönstattské hnutí, Charismatickou obnovu, ale i ekumenické hnutí inspirované komunitou v Taize.

S pádem komunistického režimu se od nových hnutí očekávala určitá naděje a pomoc v prosazování ducha Druhého vatikánského koncilu, probuzení života farností a další. Tato očekávání však byla naplněna pouze částečně, protože k žádnému obrovskému nástupu křesťanství v našich zemích nedošlo. Významná část aktivních laiků je však zároveň členy některého z hnutí a je jisté, že tato hnutí jsou zřetelnější odpovědí církve sekularizované společnosti. Svou aktivitou církev zviditelňují a reprezentují. Jejich počet členů spíše stoupá a zdá se, že se dá očekávat jejich další rozvoj uvnitř církve a vzrůst jejich významu určitě poroste.²⁷²

Každé hnutí a komunita má v České republice svou vlastní historii.²⁷³ V současné době u nás působí prokazatelně více než dvacet hnutí. Informace o většině

---

²⁷⁰ Tamtéž 4.

²⁷¹ Tamtéž 4.

²⁷² Srov. BRZOBOHATÝ LUKÁŠ: Nová katolická hnutí u nás, in: Dingir 2 (2005), 54-57, 54.

²⁷³ Chronologický seznam hnutí a komunit, které působí v České republice; viz Příloha.

z nich jsou však dost omezené a těžko dostupné, i tak by se o jejich historii a činnosti dalo napsat mnohé.

Rád bych se především zaměřil na společnou spolupráci těchto hnutí v České republice, která probíhá v kontextu jejich celosvětového církevního vývoje. Tato spolupráce je omezena především na vzájemná setkání, ale i to ukazuje na to, že se daná hnutí a komunity nechtějí více vyhraňovat či separovat, ale kráčet po společné cestě jednoho Božího lidu.

Mnozí zástupci nových hnutí a komunit z České republiky se zúčastnili velkého setkání o svatodušních svátcích s papežem Janem Pavlem II. v roce 1998 v Římě. Potom následovalo setkání ve Speyeru, kde se zakladatelé a zástupci hnutí rozhodli rozvíjet své kontakty lokálně.²⁷⁴

V České republice bylo pro další spolupráci hnutí zásadní setkání v červenci 1999 na Velehradě. Zúčastnilo se ho 14 různých hnutí za účasti téměř všech členů České biskupské konference.²⁷⁵

Při České biskupské konferenci, v rámci sekce laiků, vznikla komise církevních hnutí a komunit. Komise sdružuje zástupce nových hnutí.²⁷⁶ Tato komise organizuje kongresy pro delegáty jednotlivých hnutí.

Jak už bylo zmíněno, první kongres byl v roce 1999 na Velehradě.

20. – 22. 10. 2000 se zástupci církevních hnutí a komunit sešli v Koclířově u Svitav na kongresu pod názvem: „Církevní hnutí a komunity – jeden z darů Ducha svatého“.²⁷⁷

„Uskutečnil se zde symbolický akt smíření mezi příslušníky různých hnutí, jímž se vytvořil prostor pro pád předsudků, které mohly vzniknout v minulosti jako plod nedostatečného vzájemného poznání. Na tomto základě se členové 20ti hnutí společně zamýšleli nad aktuálními tématy církve v naší zemi a s výsledkem jednání seznámili biskupy.“²⁷⁸

---

²⁷⁴ Srov. VOJTÍŠEK: op. cit., 64.

²⁷⁵ Srov. HÁNEČKOVÁ Gabriela: Setkání církevních hnutí za účasti Chiary Lubichové, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/setkani-cirkevnich-hnuti-za-ucasti-chiary-lubichove.html>, (13.4.2007).

²⁷⁶ V současnosti ji vede plzeňský biskup František Radkovský.

²⁷⁷ Srov. Koclířov 2000, <http://www.emmanuel.cz/koclirov.htm>, (13.4.2007).

²⁷⁸ HÁNEČKOVÁ: op. cit.

Pod názvem „Nová evangelizace pro nové tisíciletí“ se uskutečnilo jednodenní setkání, které bylo otevřené pro širokou veřejnost a uskutečnilo se 28. 4. 2001 v Praze.²⁷⁹

Svůj projev zde přednesla zakladatelka Hnutí fokoláre (Dílo Mariino) Chiara Lubichová.²⁸⁰

Ve dnech 8. – 10. 11. 2002 se v Teplé u Mariánských lázní konal Kongres laických hnutí a nových církevních komunit na téma „Předávání víry“.²⁸¹

Od roku 2003 mají nová hnutí a komunity v České republice každoroční program v rámci Dnů dobré vůle na Velehradě před oslavou svátku sv. Cyrila a Metoděje.²⁸²

Podle vyjádření Víta Valtra z Hnutí fokoláre vypadá tento program následovně: „Máme tam stan, vedeme rozhovory, večer v kostele adoraci se zpěvy, nabízíme přímluvnou modlitbu za potřeby těch, kdo o to požádají. Chceme být k dispozici účastníkům.“²⁸³

Další stěžejní společnou událostí pro hnutí a komunity u nás bylo Setkání členů a sympatizantů církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. na Svatopetrském náměstí v Římě, které se uskutečnilo 3. 6. 2006.

Papež Benedikt XVI. navázal na svého předchůdce Jana Pavla II. a krátce po svém zvolení vyjádřil velkou touhu se s církevními hnutími také setkat.²⁸⁴

„Setkání se z České republiky účastnilo asi 350 poutníků. Mezi nimi zástupci Schönstattského hnutí, Fatimského apoštolátu, Komunity Jana Křtitele, Komunity Sant'Egidio, Komunity Emanuel, Cursilla, Modlitby Matek, Chemin neuf a Hnutí fokoláre. V pátek večer měla každá komunita či hnutí vlastní program v některé

---

²⁷⁹ Srov. Praha 2001, <http://www.emmanuel.cz/praha.htm>, (13.4.2007).

²⁸⁰ LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).

²⁸¹ Srov. Teplá 2002, <http://www.emmanuel.cz/tepla.htm>, (13.4.2007).

²⁸² Srov. Dny lidí dobré vůle – Velehrad 2007, <http://www.velehrad2007.cz>, (13.4.2007).

²⁸³ VOJTÍŠEK: op.cit., 64.

Další odkazy na programy Dnů lidí dobré vůle na Velehradě:

Velehrad 2004, http://www.velehrad2006.cz/download/program_velehrad_2004.pdf, (13.4.2007).

Velehrad 2005, <http://www.velehrad2006.cz/2005/program.html>, (13.4.2007).

Velehrad 2006, <http://www.velehrad2006.cz/program.php>, (13.4.2007).

Velehrad 2007, připravovaný program: <http://www.velehrad2007.cz/program.php>, (13.4.2007).

²⁸⁴ Srov. Letnice 2006, http://www.focolare.cz/aktuality/letnice_2006.htm, (13.4.2007).

z římských farností. Sobotní vigilie se na Svatopetrském náměstí účastnilo na 400.000 zástupců různých hnutí a komunit.²⁸⁵

---

²⁸⁵ RÓZSOVÁ Kateřina: Dojmy účastníků setkání církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. O Letnicích 2006, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/dojmy-ucastniku-setkani-cirkevnych-hnuti-a-komunit-s-pape-em-benediktem-xvi-o-letnicich-2006.html>, (13.4.2007).

Závěr

Celá práce postupuje návaznou kontinuitou témat, která postupně popisují a definují hlavní body problematiky křesťanské spirituality, spirituality laiků a jejich realizaci spirituality v nových církevních hnutích a komunitách.

Po počáteční všeobecné definici spirituality je hned poukázáno na různost křesťanských spiritualit. Církevní společenství, Boží lid, dělíme ve všeobecné rovině na tři základní životní stavy. Již první kapitola této práce uvádí některé příklady spiritualit řeholníků. Spiritualita kleriků je však mnohem více problematická, a pokud se o ní hovoří, zůstává pouze určité všeobecné shrnutí, protože stav kleriků je velmi diferenciován a zasahuje z velké části i do stavu řeholníků, kdy řeholník je zároveň i klerikem. Stav kleriků zasahuje zároveň i do stavu laiků, kdy ženatý muž, otec dětí, je zároveň jako trvalý jáhen také klerikem. Mnoho kleriků (kněží a biskupů i jáhnů) sdílí často spiritualitu některého nového církevního hnutí, která však mají převážně laický charakter. V této práci je proto popis spirituality kleriků zúžen a zaměřen na kněze (hlavně diecézní) a biskupy. Jsou zde jmenovány hlavní body, které jejich spiritualitu charakterizují.

Prioritně se však tato práce zabývá životním stavem laiků a jejich spiritualitou. Stav laiků, který je vnímán jako stav křesťanů, kteří nejsou členy stavu řeholníků nebo kleriků. Bylo třeba krátce představit historický vývoj tohoto stavu a ukázat zlom, který nastal na Druhém vatikánském koncilu. Následuje snaha o určitou reflexi dalších církevních dokumentů, které následovaly po posledním koncilu.

Pojem „spiritualita laiků“ je pojmem obecným a laická spiritualita má své obecné prvky, které už zdůraznil Druhý vatikánský koncil a dále o nich hovořil například papež Jan Pavel II. Druhý vatikánský koncil již prorocky zdůrazňuje „charizmata laiků“ ve své věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* (LG 12), přičemž zdůrazňování charizmat laiků je v podstatě jevem pozdějším a velmi souvisí s rozvojem nových církevních hnutí a komunit.

A v poslední době je nově poukazováno na popis církve v její vzájemně provázané charizmatické a instituční podobě.

Za jeden z hlavních projevů charizmatické církve jsou pokládána nová církevní hnutí a komunity, jejichž vzestup je považován za jeden z velkých plodů Druhého

vatikánského koncilu. V této práci je popsán fenomén laických hnutí v dějinách církve a v historické kontinuitě jsou zde také popsána nejznámější nová církevní hnutí.

Dále je zde nastíněna otázka přístupu církve k těmto hnutím, kritéria začlenění těchto hnutí do církve.

Důležitou otázkou jsou problémy těchto hnutí. Nedá se říci, že v této práci zmiňované problémy jsou sami o sobě nějak problematické. Působnost hnutí ve farnostech není sama o sobě problematická. Největší hrozbou je určité prosazování celkové exkluzivity těchto hnutí. Problémem je však nepochybně chování členů daných hnutí. Většinou se jedná o konkrétní případy, ale pro jejich častější výskyt se jeví působnost nových hnutí ve farnostech často problematičtější.

Příslušnost kleriků a řeholníků v těchto hnutích není také v podstatě problematická. Každé hnutí či komunita by si mělo zachovat svoji určitou vyváženost. Nemělo by docházet k extrémům, jako je postupná klerikalizace nebo laicizace daných hnutí.

Je jasné, že by se dalo hovořit o dalších problémech. Mnohé postupem času zanikají a nové problémy přichází. Rád bych zde zmínil další specifickou problematiku, kterou jsem v této práci nezmiňoval. Je to problematika členství nekatolíků v těchto hnutích a komunitách. Velká část hnutí považuje ekumenický dialog za jednu ze svých priorit. V hledání jednoty církve se zdá, že jsou nová hnutí o krok vpřed před „institucionální“ církví. Na jednu stranu je obrovskou nadějí, že vize jediné Kristovy církve se přiblížila. Na druhé straně je zřetelná velká bolest a bariéry, které rozdělené křesťany oddělují.

Samostatnou otázkou je také to, že některá hnutí vedou mezináboženský dialog. Bližší kontakty s jinými náboženstvími se však zdají být někdy až kontroverzní.

Tato práce se snaží přiblížit spiritualitu a činnost některých nových církevních hnutí a komunit. O historii, celkovém vývoji daných hnutí, jejich spiritualitě a působnosti by šlo říci mnohé. Zásadním problémem jsou však informační zdroje, z kterých by se dalo čerpat. V českém jazyce jsou značně omezené a zahraniční zdroje nejsou u nás zrovna příliš dostupné. Omezení na převážně internetové zdroje je v této práci znát, ale i tak jsem se pokusil uvést určitý reprezentativní vzorek některých nových hnutí a komunit, aby byl v rámci této práce fenomén těchto hnutí více přiblížen.

Spiritualita nových hnutí a komunit je také především spiritualitou společenství, o které se zmiňuje papež Jan Pavel II. v dokumentu *Novo millennio ineunte*.

V poslední kapitole této práce je zdůrazněn pojem „nová evangelizace“, která je velkou výzvou a posláním pro nová hnutí. Zdůrazněna je cesta k jednotě (ne uniformitě) hnutí a komunit, jejíž hlavním iniciátorem byl Jan Pavel II. o svatodušních svátcích v roce 1998 a toto směřování k jednotě bylo potvrzeno na obdobném setkání s papežem Benediktem XVI. v roce 2006.

Závěr práce popisuje společnou působnost nových církevních hnutí a komunit v České republice. Problematika nových církevních hnutí a komunit v České republice by mohla být popsána více, to by však vyžadovalo nejen hledání písemných zdrojů, ale pro jejich nedostatek by bylo důležité uskutečňovat návštěvy míst, kde tato hnutí a komunity působí, provádět rozhovory aj.

Souhrnně bych chtěl říci, že se tato práce snažila ukázat vzájemné souvislosti mezi určitým vzestupem důležitosti spirituality v dnešní době a rozvojem nových církevních hnutí a komunit, které mají hlavně laický charakter. Pro tato hnutí je spiritualita důležitým konstitutivním prvkem a úzce souvisí s jejich činností.

A závěrem bych chtěl znovu poukázat na ústřední bod křesťanské spirituality, který je společný všem různým spiritualitám hnutí a tím bodem je láska. Uskutečňování této lásky je trojičním principem, je to pouto dokonalosti. A rád bych vyzdvihнул spolupráci těchto hnutí a jejich vzájemné poznávání se, protože toto nebývala vždy samozřejmost a to, že se v této otázce kráčí vpřed, je určitě důkazem, že tyto hnutí a komunity jsou skutečně jarem církve.

Na úplný závěr si neodpustím citovat pěkný souhrn, kde jsou hnutí a komunity přirovnány ke „květům v jarní zahradě církve“:

„Až do Druhého vatikánského koncilu se různé církevní komunity neznaly a ani se příliš navzájem nevyhledávaly. Každá se věnovala své vlastní službě a charizmatu. Později postupně a zvláště nyní díky hnutím začalo sblížování a vzájemné objevování v radosti z různosti charizmat. Mnoho květů v zahradě církve, které se předtím dívaly jen na slunce, se dnes mezi sebou objevují a zakoušejí vzájemné obohacení díky své různosti. Prožíváme v církvi globalizaci, ale ne technickou ani ekonomickou, ale životodárnou, která klade důraz na církev jako Kristovo tělo a jeho tajemství. Nad tím, co je institucionální, klerikální, právní a doktrinální stojí trojiční princip, který znamená

uskutečňování lásky v životě a proto je nutně mariánský. Nositeli této změny jsou dnes bezesporu církevní hnutí.²⁸⁶

---

²⁸⁶ FONES Sidney: Setkání kněží z Schönstattského hnutí a Hnutí fokoláre, in: Nové město 11 (2001), 20.

Obsah

Úvod	4
1 Spiritualita	6
1.1 Definice spirituality	6
1.2 Různost křesťanských spiritualit	7
1.2.1 Spiritualita řeholníků	9
1.2.2 Spiritualita kleriků	17
1.3 Obecná křesťanská spiritualita	22
2 Laici a jejich spiritualita	24
2.1 Historické postavení laiků do Druhého vatikánského koncilu	25
2.2 Postavení laiků v dokumentech Druhého vatikánského koncilu	28
2.3 Postavení laiků v církevních dokumentech po Druhém vatikánském koncilu	31
2.4 Spiritualita laiků	32
2.4.1 Obecná rovina laické spirituality	33
2.4.2 Charismata laiků	36
2.4.3 Charismatická a institucionální církev	38
3 Nová hnutí a komunity v církvi	40
3.1 Historie laických hnutí	40
3.1.1 Od počátku křesťanství do konce 18. století	40
3.1.2 Od začátku 19. století do Druhého vatikánského koncilu	43
3.1.3 Období po Druhém vatikánském koncilu	46
3.2 Definice nových hnutí v církvi	49
3.3 Kritéria začlenění nových hnutí do církve	51
3.3.1 Další kritéria začlenění nových hnutí do církve	55
3.4 Problémy nových hnutí v církvi	57
3.4.1 Hnutí a farnosti	57
3.4.2 Klerici a řeholníci v nových hnutích	58
4 Spirituality nových hnutí v církvi	60
4.1 Příklady spiritualit a činností nových hnutí a komunit v církvi	62
4.1.1 Opus Dei	62
4.1.2 Schönstattské hnutí	66
4.1.3 Dílo Mariino – Hnutí fokoláre	68
4.1.4 Charismatická obnova	71

4.1.5 Komunita Chemin Neuf	74
4.1.6 Komunita Blahoslavenství	75
4.1.7 Komunita Sant'Egidio.....	76
4.2 Spiritualita společenství	77
5 Společná cesta nových hnutí a komunit v církvi.....	79
5.1 Nová evangelizace	79
5.2 Letnice 1998.....	86
5.3 Letnice 2006.....	90
5.4 Společná cesta nových církevních hnutí a komunit v České republice	93
Závěr	97
Přehled použitých zkratk	103
Seznam literatury	104
Příloha	109
Anglická anotace.....	111

Přehled použitých zkratk

Zkratky a názvy biblických knih

Označení biblických knih převzato z ekumenického vydání Bible (Praha : ÚCN, 1985)

Zkratky církevních dokumentů

LG – Lumen gentium

AA – Apostolicam actuositatem

CHL – Christifideles laici

RM – Redemptoris missio

GS – Gaudium et Spes

AG – Ad gentes

IM – Inter mirifica

Seznam literatury

Pramenná literatura

- BENEDIKT XVI.: Sacramentum caritatis,
<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=7643>, (13.9.2007).
- BENEDIKT XVI.: Tři neoddělitelné dary: Život, svoboda a jednota (promluva na setkání Nových hnutí a komunit na náměstí sv. Petra 3.6.2006), in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002.
- JAN PAVEL II.: Familiaris consortio, Praha: Zvon, 1992.
- JAN PAVEL II.: Christifideles laici, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Laborem exercens, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Novo millenio ineunte, <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000442.pdf>, (14.4.2007).
- JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, in: Příloha časopisu Nové město – Letnice 1998 (1998), 8-11.
- JAN PAVEL II.: Redemptoris Missio, Praha: Zvon, 1994, 86.
- Kodex kanonického práva (Codes iuris canonici), Praha: Zvon, 1994.
- PAVEL VI.: Evangelii nuntiandi, Praha: Zvon, 1990.

Sekundární literatura

- BARRUFFO A.: Charismatikové, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 324-335.
- BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456.
- BOUBLÍK Vladimír: Boží lid, Řím: Křesťanská akademie, 1967.
- BRZOBOHATÝ LUKÁŠ: Nová katolická hnutí u nás, in: Dingir 2 (2005), 54-57.
- CASTELLANO Jesus: Movimenti contemporanei di spiritualita', skriptum, TERESIANUM, Pontificio Instituto di Spiritualità.
- CÍSAŘ Ivo: Laik nebo křesťan, in: Teologické texty 4 (1996), 111-115.
- CORDES Paul Josef: Znamená nádeje, Bratislava: Nové mesto, 1998.

- DULLES Avery, Nová evangelizace, in: Teologické texty 6 (1995), 183-186.
- DUMEIGE G.: Dějiny spirituality, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 179.
- FONES Sidney: Sektání kněží z Schönstattského hnutí a Hnutí fokoláre, in: Nové město 11 (2001), 20.
- HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998.
- JAN PAVEL II.: Překročit práh naděje, Praha: Tok, 1995.
- JAN PAVEL II.: Výňatek z projevu ke kongresu nových církevních hnutí a komunit ze dne 27. 5. 1998, in: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 147-148.
- KOHUT V[ojtěch], Spiritualita, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912.
- KRATOCHVÍL Jiří: Hnutí fokoláre, in: Teologické texty 4 (1990), 123-124.
- LONSDALE David: Oči k vidění, uši k slyšení – Úvod do ignaciánské spirituality, Kostelní Vydří: KN, 2003.
- LORIGA Paolo: Speyer – hnutí o krok dál, in: Nové město 9 (1999), 10.
- LUBICHOVÁ Chiara: Budeme ve spolupráci pokračovat - Pozdrav Svatému otci Benediktu XVI., in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4.
- LUBICHOVÁ Chiara: Cesta ke společenství, Praha: Nové město, 2005.
- LUBICHOVÁ Chiara, Jednota a Ježíš opuštěný, Praha: Nové město, 1999.
- NEUNER Peter: Laici a klérus?-Společenství Božího lidu, Praha: Vyšehrad, 1997.
- OPATRŇÝ Aleš: Nová hnutí v církvi, in: Dingir 2 (2005), 50-53.
- OPATRŇÝ Aleš: Současná duchovní hnutí v církvi, in: Teologické texty 4 (1990), 122-123.
- SARGÁNKOVÁ Irena: Letnice, in: Nové město 7-8 (2006), 17-21.
- SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999.
- SHELDRAKE Philip: Spiritualita a historie, Brno: CDK, 2003.
- SHORT William J.: Chudoba a radost – Františkánská tradice, Kostelní Vydří: KN, 2003.
- SLAVÍK Michael: Charizmatická obnova, in: Teologické texty 4 (1990), 132.
- STEWART Columba: Modlitba a komunita – Benediktinská tradice, Kostelní Vydří: KN, 2004.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úřad a charizma, struktury a tajemné bytí, in: Teologické texty 1 (2004), 25-26.
- RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3

(1998), 102-103.

VOJTÍŠEK Zdeněk: Encyklopedie náboženských směrů v České republice, Praha: Portál, 2004.

VOJTÍŠEK Zdeněk, Věci se mohou měnit skokem, rozhovor s Vitem Valtrem o nových hnutích v katolické církvi, in: Dingir 2 (2005), 64-65.

Bez autora: Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT?, in: Nové město 7-8 (1998), 2.

Bez autora: Komunita Chemin Neuf, brožura, 2000.

Internet

BAUMERT Norbert: Univerzálnost a specifika Charismatické obnovy,
<http://www.cho.cz/www/index.php?clanek=131&hledano=Baumert>,
(13.9.2007).

CINCIALOVÁ Lucie: Vybraná témata z františkánské spirituality I.,
<http://web.katolik.cz/ifs/luc/luc-vyb-tem-uvod-06.doc>, (13.9.2007).

CINCIALOVÁ Lucie: Vybraná témata z františkánské spirituality II,
<http://web.katolik.cz/ifs/luc/luc-vyb-tem-II-07.doc>, (13.9.2007).

HÁNEČKOVÁ Gabriela: Setkání církevních hnutí za účasti Chiary Lubichové,
<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/setkani-cirkevnich-hnuti-za-ucasti-chiary-lubichove.html>, (13.4.2007).

JAN PAVEL II.: 7x o laicích, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007).

KAPLÁNEK Michal: Duchovní život, <http://www.acszech.cz/doku/dz.doc>,
(13.4.2007).

KAPLÁNEK Michal: Teologie laikátu (1-2) – hlavní myšlenky z přednášek na KTF UK ve dnech 5.10. a 2.11.2002,
http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filenamex=laikat,
, (13.4.2007).

Komise pro laiky (pod vedením Mons. Františka Radkovského) – pracovní předloha pro ČBK: Účast laiků na životě církve a životě společnosti,
http://www.gybon.cz/matena/cirkev/texty/aufbruch/laici_kl.html, (13.4.2007).

Kongregace pro klérus: Direktář pro službu a život kněží,
<http://www.cirkev.cz/res/data/004/000488.pdf>, (13.9.2007).

KRATOCHVÍL Jiří: Laik v církvi, <http://www.pastoracni-ltm.cz/laikvcirkvi.rtf>,
(13.4.2007).

- LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).
- MOC Alois: Duchovní život z hlediska františkánského charismatu, <http://web.katolik.cz/ifs/lud/alois.doc>, (13.9.2007).
- OPATRŇY Aleš: Farnost a malé společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=856&sel_text=2_727, (13.9.2007).
- OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).
- POSPÍŠILOVÁ Ludmila: Životopis sv. Františka, http://www.ofm.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=103&Itemid=39, (13.9.2007).
- RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).
- RÓZSOVÁ Kateřina: Dojmy účastníků setkání církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. o Letnicích 2006, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/dojmy-ucastniku-setkani-cirkevnych-hnuti-a-komunit-s-pape-em-benediktem-xvi-o-letnicich-2006.html>, (13.4.2007).
- RÓZSOVÁ Kateřina: Papež se o Letnicích sejde se zástupci církevních hnutí a komunit, <http://tisk.cirkev.cz/?cmd=show&articleID=7079&rubrickID=1>, (13.4.2007).
- Bez autora: Aktivity, <http://www.schoenstatt.cz/aktivity/aktivity.html>, (13.9.2007).
- Bez autora: Činnost, <http://www.opusdei.cz/art.php?p=13327>, (13.9.2007).
- Bez autora: Dny lidí dobré vůle – Velehrad 2007, <http://www.velehrad2007.cz>, (13.4.2007).
- Bez autora: Historie české provincie, <http://www.jesuit.cz/historie.php>, (13.9.2007).
- Bez autora: Charakteristika řádu, <http://www.jesuit.cz/charakteristika.php>, (13.9.2007).
- Bez autora: Ignác z Loyoly, <http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=12>, (13.9.2007).
- Bez autora: Letnice 2006, http://www.focolare.cz/aktuality/letnice_2006.htm, (13.4.2007).
- Bez autora: Koclířov 2000, <http://www.emmanuel.cz/koclirov.htm>, (13.4.2007).
- Bez autora: Komunita Sant'Egidio, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=1657, (13.9.2007).
- Bez autora: Komunita Sant'Egidio, <http://www.santegidio.org/cz/index.html>, (13.9.2007).

- Bez autora: Kurz pre formátorov, Rím, 18. – 26. marec 2006, Ekleziológia a teologický náčrt laikátu (prednáška č. 3),
<http://www.assisi.sk/modules/news/print.php?storyid=101>, (13.4.2007).
- Bez autora: O Komunitě, <http://www.kom-blahoslavenstvi.unas.cz/onas.htm>,
(13.9.2007).
- Bez autora: Pentecoste 2006 (Letnice 2006), <http://www.laici.org>, (13.4.2007).
- Bez autora: Poselství, <http://www.opusdei.cz/art.php?p=13302>, (13.9.2007).
- Bez autora: Praha 2001, <http://www.emmanuel.cz/praha.htm>, (13.4.2007).
- Bez autora: Projekt putovní svatyňka,
http://www.schoenstatt.cz/aktivity/ppk_projekt.html, (13.9.2007).
- Bez autora: Přehled hnutí, <http://www.laici.org/index.php?p=link>, (13.4.2007).
- Bez autora: Schönstattské hnutí, <http://farnost.katolik.cz/lanskroun/spolca/schoenstatt/schoenstatt.htm>, (13.9.2007).
- Bez autora: Spiritualita, <http://www.jesuit.cz/spiritualita.php>, (13.9.2007).
- Bez autora: Spiritualita, <http://www.schoenstatt.cz/spiritualita/spiritualita.html>,
(13.9.2007).
- Bez autora: Teplá 2002, <http://www.emmanuel.cz/tepla.htm>, (13.4.2007).
- Bez autora: Životopis, <http://www.opusdei.cz/sec.php?s=233>, (13.9.2007).

Videozáznamy

- Centro S. Chiara Audiovisivi, Na křídlech ducha (církvní hnutí – jaro církve),
videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=136>, (13.4.2007).
- KOLEK L.: Farnost a nová hnutí v církvi, videozáznam,
<http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=93>, (13.4.2007).

Příloha

Církevní hnutí a komunity působící v České republice

(řazeno chronologicky podle data jejich vzniku)

1) 19. století

Společnost sv. Vincence z Pauly (1833)

Sdružení apoštolátu modlitby (1844)

Kolpingovo dílo (1849)

Katolická akce (mezi léty 1866 – 1868) – dnes již v České republice nepůsobí

2) Začátek 20. století – hnutí spirituality vyznačující se mariánskou úctou

Schönstattské hnutí (1914)

Rytířstvo Neposkvrněné (Militia Immaculatae) (1917)

Mariina legie (Legio Mariae) (1921)

3) Další hnutí první poloviny 20. století

Opus Dei (1928)

Dílo Mariino (Hnutí fokoláre) (1943)

Fatimský apoštolát – Modrá armáda (1947)

Crusillos de Cristianidad (1949)

Komunita Taize (Communauté de Taize) (1949)

4) Období těsně před Druhým vatikánským koncilem

Hnutí za lepší svět (1952)

Hnutí Světlo-Život (1954)

Regnum Christi (1959)

Senioři (La vie moutante) (1962; u nás 1996)

5) Období po Druhém vatikánském koncilu

Archa (1964) a s ní související hnutí Víra-Světlo (1971)

Neokatechumenátní cesta (1964)

Miles Jesu (1964)

TEC (Together Encounter Christ) (1965)

Charismatická obnova (1967)

Comunikone e Liberazione (1968)

Komunita Sant' Egidio (1968)

6) 70. léta 20. století – Hnutí vyšlá z Charismatické obnovy

Komunita Emmanuel (1972)

Komunita Chemin Neuf (1973); Misijní centrum v Praze (1994)

Komunita Blahoslavenství (1973)

Koinonie Jana Křtitele (1979)

7) Hnutí vzniklá na prahu 3. tisíciletí

Hnutí modlitby matek (1995)

Komunita Noe (1998)

Komunita milosrdenství (1999)

Hnutí modlitby otců (2002)

Vysokoškolské katolické hnutí v ČR (2002)

8) Hnutí, která jsou v rámci církve problematická

Una Voce (1966)

Mariánské kněžské hnutí (1972)

Opravdový život v Bohu (1985)

Komunita Děti nejsvětějšího srdce Ježíšova (1998)

Anglická anotace

Summary

Spirituality of laymen and new church movements

Bachelor study, named „Spirituality of laymen and new church movements“ is describing increment of laymen`s sense, especially after The Second Vatican`s Council and their spirituality, which is more and more realised in new church movements and communities.

Study advancing through the continuity of themes, which are stepwise describing and defining main points of the laymen`s spirituality and new church movements.

Conclusion of this study describes common activity of new movements and communities in Czech republic.

Key words

Spirituality, laymen, new movements, new evangelization, Pentecost.

Spiritualita laiků a nová hnutí v církvi

Statistika:

Stránky	109
Slova	30 872
Znaky (bez mezer)	182 497
Znaky (včetně mezer)	213 850
Odstavce	1 284
Řádky	3 772